

DISSERTATIO INAUGURALIS JURIDICA
DE
JURIBUS JUDAEORUM
EX
LEGIBUS INPRIMIS FRANCONICIS.

QUAM
UNA CUM ADNEXIS EX UNIVERSO JURE POSITIONIBUS
AUSPICE
DEO TER OPTIMO MAXIMO,
ANNUENTE INCLYTO SENATU JURIDICO,
IN ALMA JULIO DUCALI WIRCEBURGENSI UNIVERSITATE,
PRAESIDE
PRAENOBILI, CLARISSIMO ET CONSULTISSIMO VIRO AC
DOMINO

JOSEPHO MARIA SCHNEIDT,

U. J. DOCTORE, COMITE PALATINO CAESAREO, REVERENDISS. AC CELSISS. S. R. I.
PRINCIPUM, EPISCOPI BAMB. ET WIRC. FRANCIAE ORIENTALIS DUCIS &c. NEC
NON FULDENSIS CONSILIARIO AULICO, PANDECTARUM ET JURIS
FRANCONICI PROFESSORE PUBLICO ET ORDINARIO,
ALMAE UNIVERSITATIS FISCALI,

PRO
SUPREMA DOCTORATUS IN UTROQUE JURE LAUREA
PUBLICAE ERUDITORUM DISQUISITIONI SUBMITTIT
TRIBUS RIGOROSIS EXAMINIBUS RITE TENTATUS ET ADPROBATUS

JOANNES BAPTISTA ALOYSIUS SAMHABER,
WIRCEBURGENSIS,

AA. LL. ET PHILOSOPHIAE MAGISTER,

AUTHOR ET DEFENDENS.

IN AUDITORIO JURIDICO

die IX. Martii Anno MDCCLXXVL horis ante & post meridiem consuetis.

Typis Francisci Ernesti Nitribitt, Universitatis Typographi.

REPORT BY DISINVO

1715071221221111

LEGATVS IN PRIMO FRANKCONIENSIS.

[Faint bleed-through from reverse side]

DEO OPTIMO MAXIMO.

UNIVERSITY OF UTAH LIBRARY

2000

ANALYTICAL CHEMISTRY

JOSEPH M. RAY, BOSTON.

[Faint handwritten text at the bottom of the page]

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

IMMEDIATELY REPORT TO THE ATTORNEY GENERAL

REVERENDISSIMO
^{AC}
CELSISSIMO
S. R. I. PRINCIPI
^{AC}
DOMINO. DOMINO
ADAMO
FRIDERICO

Bayerische
staatsbibliothek
München

DIVINA. FAVENTE. CLEMENTIA
EPISCOPO. BAMBERGENSI
^{ET}
HERBIPOLENSI
FRANCIAE. ORIENTALIS. DUCI
PIO. FELICI. INCLYTO. OPTIMO
ECCLESIAE. ET. IMPERII. ORNAMENTO
JUSTITIAE. SACERDOTI. MAXIMO
FRANCONUM. SUORUM. PATRI
CLEMENTISSIMO

FELICITATEM!
PROSPERITATEM. PERPETUAM!
MAGNIQUE. NOMINIS. GLORIAM. IMMORTALEM!

REVERENDISSIMO

CELSISSIMO

S. R. I. P. R. I. N. C. I. P. I.

AC

DOMINO. DOMINO.

ADAMO

FRIDRICO

DIVINA. FAVENTE. CLEMENTIA

EPISCOPO. BAMBERGENSI

ET

HERBIPOLLENSI

FRANCIAE. ORIENTALIS. DUCI

PIO. FELICI. INCLITO. OPTIMO

ECCLIAE. ET. IMPERII. ORNAMENTO

IUSTITIAE. SACERDOTI. MAXIMO

FRANCORUM. SUORUM. PATRI

CLEMENTISSIMO

FELICITATE

PROSPERITATE. FERTILITATE

MAGNIQUE NOMINIS. GLORIAM. IMMORTALITATE

Manuscript
Collection
No. 1234

REVERENDISSIME
CELSISSIMEQUE
PRINCEPS!

DOMINE DOMINE
CLEMENTISSIME!

*Quodsi in optimo maximo, PRINCEPS
CLEMENTISSIME! Tuo animo
non æque tantum divinæ omnino bonita-
tis & clementiæ resideret, quantum in
omnibus illis, qui emenso in alma Tua Universitate
studiorum, præcipue juridicorum, cursu, comparatæ
sibi scientiæ publicum volunt dare argumentum, ad
suas Theses, primosve ingenii partus Tuo Sacro
NOMINI inscribendos est fervoris studique, dicam,*

an temeritatis: profecto nec is ego fuisset, qui ad impetrandam hanc gratiam longe maximam Tuis accidere pedibus ausus essem, cujusve tenuis Dissertatiuncula Tuo gloriosissimo NOMINE hodie superbiret, indeque, quod sibi alioquin deficit, pretium & pondus accerseret.

Enimvero quo demum jure titulove alio, nisi solius Tuæ Principalis Clementiæ, prærogativam hancce longe spectabilissimam vindicare mihi potuissem ego? Forte eo, quod me divina bonitas, mansuetissimi Tui Imperii temporibus feliciter reservatum, non tantum in dilectæ Tuæ Franconiæ gremio, sed in ipsa hac, in qua Tuum PRINCIPALE NUMEN sedem suam principem fixit, alma civitate lucem voluerit primam assequi, ac vel hoc ipso de Tua Principali Clementia uberius participandi jus quoddam optatissimum concessisse mihi videatur? At vero, utut hac mea felicitate, quam tota sane vita inter maximas referam, summo opere me gaudere, superbire etiam, ingenue profitear: id tamen profecto parum mihi potuisset esse incitamenti, nisi simul de excelsa Tua indole, & summa plane, qua litteras literatosve, imo subditos Tuos omnes dignaris, gratia mihi satis superque constitisset.

Tua igitur, PRINCEPS CELSISSIME! Clementia, ad quod alias totus orbis me compellere nulla ratione potuisset, sola me, inquam, illa excitavit,

tavit, ut gradum temerarium auderem, ut ad Tuum
Principale Solium accederem, ut clementissimam, has
tenues pagellas Tibi sacras dicandi, permissionem de-
mississime exorarem.

Et exoravi! nec spes meas omnes quidquam fe-
fellit, nec animus Tuus, cujus natura est benefacere,
in memet, utut indignissimum, aliud quid, quam gra-
tiam decernere potuit.

Quod igitur cœpisti opus, **PRINCEPS**
OPTIME MAXIME! perfice, precor, & pate-
re, ut una cum hisce pagellis, cum primo hoc vi-
rium mearum tentamine, quod quam pusillum sit,
ipsum haud ignoro, & quod nihilo secius, quoniam
quidem ita jusseras, Tibi Tuoque **NOMINI** æter-
num dico, dedico, consecro, memet ipsum, vires,
labores, vigilias, studia, & quidquid demum in me
est, summa, qua par est, demissione devoveam. Pa-
tere insuper, ut sicut dilectissimus Parens meus ultra
unum & triginta annos, in Tuis, triumque glorio-
sissimæ memoriæ Antecessorum Tuorum officiis ver-
satus jam est, & consenuit, ita & mihi liceat, Tibi
patriæque meæ, si quid in me est ad illi servien-
dum aptitudinis, meos labores & studia æternum
spondere.

Litato hoc sacrificio, quod felix faustumque
esse velint, jubeant Superi! quid meo alloquio Prin-
cipales

*cupales Tuas pro patria curas & sollicitudines continuas
ulterius interturbem, quidve superest, nisi ut me Tuæ
Celsissimæ Clementiæ summa animi demissione com-
mendem, unicumque id addam, quod desidero maxi-
me, quodque mihi pro Te familiare votum evasit:*

VIVE PRINCEPS ET REGNA!

Ita

**REVERENDISSIMAE
CELSITUDINIS
TUAE**

servorum infimus,

Joannes Bapt. Aloysius Samhaber.

LECTORI.

Qui evolvendis ac pertractandis continuo Juribus peregrinis, neglecto patrio, operam navant omnem, ut illis integros annos, quid? quod interea lustra consecrare multo putent satius, consultiusque, quam huic unam alteramve diei horam impendere; ut profecto non absimiles mihi videntur illis, qui linguas peregrinas summo quidem ardore addiscunt, patriam vero ac domesticam adeo negligunt, ut summa eorum sit in loquendo scribendove barbaries, puritas nulla, nullus utor. Sane quemadmodum utrumque hoc hominum genus eodem in mendo haret; ita priores illi multo mihi adhuc videntur ineptiores posterioribus, quod omni eo præclaro commodo, cuius sese participes per assiduum Juris Romani alteriusve cuiuspiam studium, cum sedulo Juris patrii cultu conjunctum, potuissent reddere, inexcusabili huius neglectione omnino, & quasi studiose, privatum se eant. Enimvero qua utilitate, quo fructu Leges subsidiarias tanto fervore consecrantur, dum interim ignorant domesticas, quibus tamen ceteris omnibus derogari ne Dupondius quidem nescire potest? Quid enim? admoveatur vir huiusmodi, Juris Romani cultor egregius, in ipsis autem civitatis illius, in qua vivit, Juribus omnino peregrinus, admoveatur iudicis officio, sit suo Principi a consiliis, causarum patrum agat, aut quidlibet demum aliud, quod solidam Jurisprudentiæ peritiam requirit: nonne gravissimos indies fere errores admittet, dum iudicia reddet, consulat, de Jure respondebit, defendet? nonne pro numero causarum, numerum quoque augebit solæcismorum? Et huius demum rei quænam alia erit ratio, quam patrii Juris turpis inscitia? Cum e contrario huius scientia, cum reliqua Jurisprudentia conjuncta ab omni tam turpiter errandi periculo eum longissime remotura fuisset. Quapropter omni eos laude dignissimos continuo existimavi, qui in excolendis suæ patriæ Juribus pari cum ceteris Jurium speciebus assiduate desudant: omnia enim ista si quis rite laudabiliterque conjunxerit, tam demum suam

esperam non inepte collocatam, fructumque inde uberrimum in sese redundare conspiciet.

Eadem quoque ratio est, quæ me induxit, ut relictis aliis, banc mihi præsentem materiam, de qua tractatulum istum compilarem, ex Jure nostro Franconico seligendam putaverim: qua in re plurimum me adjuvit Clariss. & Consult. Domini **PRAESIDIS** benvolentia plane singularis, qua mihi Decretorum Mandatorumque nostrorum facere copiam haud fuit gravatus, quibus utique, cum in unum collecta ac ita publice edita necdum hætenus prostant, destitui me necessum fuerat, quibusve tamen ad exequendum meum consilium maximopere mihi erat opus.

Equidem quidquid hic elaboravi, haud ingentis esse momenti ipsus ego eo lubentius profiteor, quod semper in ea fuerim opinione, Candidati collegiis vix emergentis non esse, vel in magnis arduisque rebus juvenilem exercere stilum, vel novis quibusdam adinventionibus Jurisprudentiam nostram augere, vel tale quidquam suscipere elaborandum, ad quod defæcatum plane judicium insignis experientia, ingens eruditionis apparatus, qualis habitu primum longaue plurium annorum exercitatione acquiritur, plane est necessarius. Sin tamen quis durius mihi exprobet, cur, cum in majoribus versari ausus non fuerim, a levidensibus etiam conscribendis manum non continuerim, huic ego brevissime respondeo, me, cum primum Dissertationem isthanc conscripturus calamum arriperem, in animo habuisse illud:

Quod licuit Themistocli, cur non liceat & Epaminondæ?

Decreta & Mandata, quæ ad Jura Judæorum pertinent, integra ut adducerem, necesse haud putavi, cum universalem Legum nostrarum Franconicarum editionem propediem præstolemur. Sufficere ergo sæpe visum illa fragmenta adferre, quæ ad rem plurimum facerent.

His, ne longior fiat, ipsa tractatiuncula, Præfatio, valere te jubeo, amice Lector! & ut mihi faveas, enixe precor.

DE
JURIBUS JUDAEORUM
 EX
 LEGIBUS INPRIMIS FRANCONICIS.

Q. D. B. V.

§. I.

Quod recte & non ineleganter cecinit Poëta apud
 KLOCKIUM de Aerario L. II. C. 62:

Rex superum tolerat Judæos, fert quoque Princeps:

illud hodiedum de plurimis non modo Germaniæ nostræ
 Principibus, ipsoque summo ejus Capite Imperatore, sed &
 de maxima summorum Imperantium christianorum parte
 cum veritate dici potest. Nec is ego sum, qui istam Ju-
 dæorum tolerantiam, modo justis circumscribatur limitibus,

A

ulla

ulla ratione vel tanquam rei christianæ noxiam, vel ceu rei-publicæ periculofam temere carpendam esse putem: quin potius justis illam rationibus niti haud eam inficias. Equidem longissime absum ab ea Dominorum Protestantium sententia, quam veluti pro aris & focus defendendam sibi sumit JUSTUS HENNINGIUS BOEHMERUS *), aliique iisdem sacris addicti, Principem Jure quodam divino ad tolerandas in suo territorio quascunque sectas, solis saltem Atheis exceptis **), omnino obligari, ut adeo hoc intuitu nulla daretur tolerantia aut infidelium aut hæreticorum quorumcunque voluntaria; eam enim jam diu feliciter profligavit nostræ quondam Academiae decus, BARTHELIUS ***): tamen eadem distantia, veluti ab altero extremo, a furiosa quorundam opinione recedo, existimantium, Judæos omnes ferro flammisque delendos, aut siquidem mitissime cum iis agendum esset, ex omnibus Christianorum territoriis propediem proscribendos esse. Enimvero uti universim omnis eorum, qui a fide vel christiana vel tantum catholica dissentiant, tolerantia non statim dici potest impia, maxime, cum ipsa reip. sacræ aut profanæ necessitas utilitasve eam imperat; ita præcipue Judæorum tolerantiaë tanti momenti rationes patrocinantur, ut Principes christianos, quorum in territoriis ea viget, plenissime videantur justificare.

*) In Jure Ecclesiastico Protestantium, Tom. IV. Lib. V. Tit. VII. §. 183. seqq. pagina mibi 1014. Conf. BUDDEUS in Theologia morali P. II. C. III. Sect. 7. & in Dissertatione de Concordia Rel. Stat. civ. C. I. 2. 3. PHILIPPUS A LIMBORCH in Theol. Christ. Lib. VII. cap. 21. seqq.

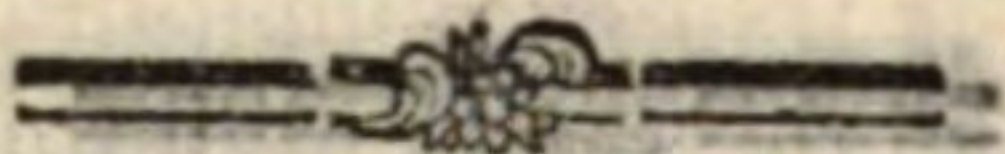
**) WOLF in den vernünftigen Gedanken von dem gesellschaftlichen Leben der Menschen §. 368. BUDDEUS in Tr. de Atheismo & Superstitione C. IV. BOEHMER l. cit. tit. VI. §. 36. p. 766. & tit. VII. §. 189. p. 1019.

***) In

***) In Dissertatione de Libertate in negotio Religionis ex Lege divina. totis
Cap. XI. & XII.

§. II.

Nam primo quidem (ita fere rationes suas instruunt illi, qui data opera, Judæos esse tolerandos, demonstrare conantur) hanc gentem ad ovile CHRISTI, quod nunc averfantur, adductum aliquando iri novimus ex PAULO ad ROM. XI. 25. & 26. & Prophetis OSEA III. 5. & SOPHONIA III. 8. *seqq.*; eam igitur, ajunt, funditus delere nihil sane foret aliud, quam divinæ bonitati, ne istud suum consilium exequi, & misellos istos ad veritatem aliquando adducere possit, obicem vano conatu velle ponere, & quod consequens omnino est, efficere, ne vaticinio in sacro Codice luculenter extanti respondere eventus queat, quod quam absurdum sit, nemine etiam monente, quivis intelligit. Aut siquidem Judæi ex omnibus Christianorum territoriis eliminarentur, a se non satis perspici contendunt, quid ista ratione simus lucraturi. Abscedant enim, inquiunt, e nostris terris! certum tamen id est, planeque indubium, inventuros eos esse locum, ubi pedem figant, quos hunc usque in diem non habita persecutionum durissimarum *) ratione servavit Numinis optimi providentia, & in meliorem finem ad ulteriora tempora reservabit. Præterquam quod christiana mansuetudine indignum omnino sit, omnia ipsis ad salutem media ea ratione velle adimere. Est porro, ita ulterius contendunt, non exigua in eo utilitas, quod Judæorum exemplo omnium oculis præsentem, Christiani divinæ justitiæ rigorem, novamque, ut sibi a sceleribus caveant, rationem doceantur; cum videant, gentem istam olim

Deo tam dilectam, nunc justo iudicio suæ quasi servituti esse mancipatam.

Denique adjiciunt: quanto nobis usui sunt Judæi, tenacissimi sacrarum litterarum antiqui fœderis custodes adversus Gentilium incredulitatem & Atheorum ac Deistarum deliria, qui fictitium esse religionis christianæ systema, in acutioribus ingeniis enatum, & rudi populo facili labore obtrusum criminantur, quibusve hæc ipsa gens judaica luculentum prorsus de veritate religionis nostræ testimonium fert continuo. Postremo horret animus omnem illam lanienam & crudelissima tormenta hic depingere, quibus a male sensata Christianorum pietate & intempestivo religionis fervore miseram hanc gentem excruciatam sæpe nimis fuisse, historica fide (vera utinam non narrarent!) manifeste comprobant: & quid demum, ajunt, his omnibus effectum? Nihil profecto aliud, quam ut plurimi obsequium se præstare Deo existimantes cruciatibus fuerint immortui, alii contra in speciem suæ religioni nuntium mittentes Christianos fingerent, & nomen mutarent, non animum. Imo novimus, inquiunt, ex Annalibus ecclesiasticis, Judæos a LEONE ISAURICO ad baptismum violente compulso, eo recepto continuo se rursus abluisse, ut abstergerent quasi suis e corporibus salutis signum, quod inviti receperant: & antequam Eucharistiam sumerent, cibis implessse stomachum, ut ita saltem suam averfationem testificarentur, cum aliud non esset in ipsorum potestate. Quanta, Deum immortalem! religionis nostræ & mysteriorum ejus profanatio!

Ut adeo tuto concludendum esse statuunt, Judæos violente (& qua demum alia ratione id fieri potest, si eos tolerare

rare nolimus) ad fidem velle convertere, nihil esse aliud, quam vel certas morti victimas destinare, vel hypocritis religionem nostram deturpare **)! Ita profecto, dicunt, sensit olim Magnus GREGORIUS Papa, ita judicavere Patres Concilii Toledani IV., ita statuit ALEXANDER II. Pontifex, ac saeculo insequente divus BERNARDUS ***), ita existimant hodiedum omnes, quorum animos non excecavit ille zelus, qui non est secundum scientiam. Sic nimirum philosophantur ii, qui tolerantiae Judaeorum justitiam sibi defendendam sumunt. Et sane his rationibus, quibus brevitatis amore plures addere supersedeo, pacificam Judaeorum tolerantiam, nisi omnia me fallant, justificari existimo. Quae vero contra illam passim adferuntur argumenta, ad ea uno verbo responderi facile potest: illa haud evincere, Judaeos non esse tolerandos, sed praecautione aliqua in eorum tolerantia opus esse, ne pax civilis turbetur, aut alia inde mala in remp. vel sacram vel profanam exsurgant ****).

*) *Persecutiones istas per omnia saecula late demonstrat BASNAGE dans l'histoire des Juifs, qui tome IV. Cap. I. §. I. hanc in rem ita ait: On a chassé les Juifs de tous les lieux du monde, & cela n'a servi qu'à les repandre dans tous les lieux de l'univers. Ils ont passé de siècle en siècle au travers de la misere, de la persecution, & des torrens de leur propre sang, qu'ils ont repandu. Ils vivent encore malgré la honte & la haine, qui les suit en tous lieux, pendant, que les plus grandes monarchies sont tellement tombées, que ne nous en reste, que le nom.*

**) *RACINE dans l'Abrégé de l'histoire Ecclesiastique, Tome III. p. 245. edition de Cologne 1752. Videatur etiam MONTESQUIEU dans l'Esprit des Loix Tome III. Livre XXV. Chap. XIII. ubi, me quidem judice, pulcherrimam Judaeis contra Hispanicam inquisitionem apologiam scribit.*

*) *De GREGORIO M. ait laudatus RACINE Loc. cit. p. 9. Il s'opposa aux vexations, que l'on exerçoit contre les juifs pour les forcer, d'embrasser*

le Christianisme. C'est, dit-il, par la douceur, la bonté, l'instruction, qu'il faut appeller les infideles à la religion chrétienne, & non par les menaces, & la terreur. Il ne faut pas amener les juifs malgré eux; puis qu'il est écrit, je vous offrirai un sacrifice volontaire. Patrum Concilii Toledani sanctionem refert p. 165. On ne contraindra plus désormais les juifs professer la foi, qui doit être embrassée volontairement, & par la seule persuasion. Sententiam ALEXANDRI Pontificis, & BERNARDI Abbatis referam infra §. VII. **. Vid. etiam VAN ESPEN in Commentario in Canones & Decreta Juris veteris &c. pag. mihi 465. edit. Colon. de 1748. Scholio in Canonem VIII. Concilii Niceni. II.

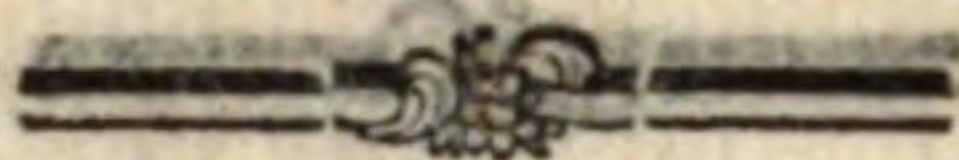
****) Conf PAULUS JOSEPHUS A RIEGGER *Inst. Jurispr. Eccles. P. IV. p. 285.* BOEHMER *l. c. tit. VI. §. 28.* & in *Dissert. speciali de cauta Judæorum tolerantia.* WAGENSEIL *Diss. de Judæis Thesi VI. seqq.* WILDVOGEL *Dissert. de Judæorum receptione & tolerantia Th. II.*

§. III.

Quemadmodum vero universim subditorum omnium, ita præcipue eorum, qui a vera religione dissentiunt, proindeque & Judæorum tolerantia seu receptio ex principiis Juris publici universalis ad Jura majestatica pertinet *). Inde est, quod olim in Imperio nostro, cum Jura majestatica Statibus necdum essent communicata, Judæos recipiendi potestas penes solum Imperatorem consisteret, quibus & ipse speciales dare solebat Advocatos, & Judices, jurisdictionem Cæsaris nomine, cui immediate subiciebantur, in hanc gentem exercituros. Quo nomine & Judæi in toto Imperio pro servis Cameræ & Fisci Imperialis specialibus fuere habiti. Ita sane CONRADUS IV. in Diplomate de A. 1234. apud LEIBNITIUM in *Prodromo Codicis Diplomatici n. 12.* & LUNIG in *Reichs-*

*Reichs - Archiv Parte generali p. 573. expressis verbis asserit: Omnes & singuli Judæi degentes ubique per terras jurisdictioni nostræ subjectas, christianæ Legis & Imperii prærogativa, qua dominamur & vivimus, servi sunt Cameræ nostræ speciales. Et CAROLUS IV. in privilegio A. 1347. fratribus JOHANNI & ALBERTO Burggraviis Norimbergensibus concessio ita statuit: Alle Juden gehören mit Leib und mit Guth Unserer Cammer, und seyn in Unser Gewalt und Hände, dass Wir mit Unser Mächtigkeit damit thun und lassen mögen, was Wir wollen. apud LIMNAEUM Tomo I. addit. ad Lib. VII. Cap. 5. Eodem titulo Judæi sua tributa & censuales pecunias Imperatori pendebant, qui eas subinde speciali privilegio Domini, sub quibus debebant, reliquit: ceu testatur Diploma a WENCESLAO A. 1391. civitati Nordhusanæ, a CAROLO IV. A. 1348. Wormatiensi, ab eodem Imperatore A. 1349. urbi Spirensi concessum, quæ prostant apud MOSERUM *im teutschen Staats - Recht* T. IV. L. II. C. 49. §. 13. *seqq.* p. 74. Imperator etiam, quocunque locorum in Imperio voluerat, Judæos pro lubitu immittebat, ut adeo Status speciali subinde gratia ab eodem impetrare studerent, ne ad recipiendos in suas regiones Judæos cogerentur, ceu adparet ex Diplomate A. 1516. a MAXIMILIANO I. civitati Reutlingensi dato: Dass sie und ihre Nachkommen in Ewigkeit auf Unser oder Unser Nachkommen am Reich Begehren oder Ersuchen keinen Juden oder Jüdin dasebst zu Reutlingen einkommen oder wohnen zu lassen nicht schuldig; alii vero de Diplomate sibi prospicerent, vi cujus ipsis esset integrum, Judæos e suis ditionibus ejicere, uti Wormatia a FERDINANDO I. & Nordlinga a MAXIMILIANO I. impetrarunt. Denique ad hanc Cæsarium in Judæos auctoritatem potestatemve refero varia illa privilegia, quæ in suum emolumentum Judæi a variis Imperatori-*

ratoribus, veluti a CAROLO V. A. 1521. 1530. 1531. 1544. FERDINANDO I. A. 1560. MAXIMILIANO II. A. 1566. RUDOLPHO II. A. 1577. exorarunt, quæ exhibet idem MOSERUS *loc. cit.* §. 49. *seqq.* p. 92. — Sed quæ olim solus Imperator privative circa Judæos exercuit Jura, ea jam CAROLI IV. tempore Electoribus in A. B. *tit. IX.* §. 2. & dein invalescente paulatim superioritate territoriali omnibus tandem Imperii Statibus fuere communicata per Ordin. Imp. politicam de A. 1577. *tit. 20.* §. 1. *Setzen, ordnen, und wollen Wir, dass niemand hinführo Juden aufzunehmen oder zu halten gestattet werden solle, dann denenjenigen, so von Uns und dem Reich Regalia haben, oder insonderheit deshalben privilegiert seyn.* Unde manifestum est, hodie Jus recipiendi Judæos in Imperio non competere, nisi primo & ante omnes alios August. Imperatori, deinde iis, qui Regalibus gaudent, porro quibus hoc Jus speciali privilegio Imperator concessit, ac denique quibus suffragatur immemorialis possessio, unde præsumtio tituli de mundo melioris, concessionisque olim ab Imperatore factæ sine dubio enascitur **). Da aber jemand, pergitur in dicta ordinatione, so weder Regalien hat, noch diesfalls privilegiert ist, darüber Juden aufnehmen würde, so sollen doch dieselbige an keinem Ort Sicherheit und Geleit haben, darneben von Uns ernstlich Einsehen dargegen vorgenommen, und abgeschafft werden. Mediatis ergo, quibus de singulari Imperatoris privilegio desuper haud est provisum, recipere ac tolerare Judæos nefas est: quod etiam in nostra Franconia ita se habere testantur Mandata de 4. April. 1688., 20. Febr. 1691. & 20. Febr. 1699. in quibus statuitur: *Dass denen mediat Vogtey Herrschafften, als Stifftern, Abteyen &c. nicht gestattet, Juden aufzunehmen; indem dies ein Effectus juris territorialis seye ***).*

*) Conf. SCHROD in *Systemate Juris Publici Universalis* P. II. C. V. §. 53. & seq. BOEHMER *loc. cit.* tit. VI. §. 37.

*) Nobilitati immediatæ (den unmittelbaren Reichs von Adel in Franken, Schwaben und am Rheinstrom, seu ut usitatius loquimur, der unmittelbaren Reichsritterschaft) jus recipiendi Judæos competere, idque ex speciali Imperatoris privilegio, testatur JO. JAC. MASCOV in *Principiis Juris Publici* Lib. VII. C. I. §. 40. & experientia ipsa reddit indubium. Unde consentientem me non habebit WILDVOGEL *l. c.* *Thesi III.* dum statuit, id tantum *de facto* obtinere. Sed nec BECKIUS in *Tr. de Juribus Fudæorum*, Cap. III. §. 3. satis orthodoxus est, dum Jus recipiendi Judæos nobilitati immediatæ vi superioritatis territorialis adserit. Sed quidquid sit, jus istud, in ihre Flecken und auf ihre Güter Juden zu setzen, ihnen Begräbniss und Schulen einzugeben, ut WEHNERUS in *Observ. Pract.* voce *Juden & Vogtey* loquitur, quotidie exercet immediata Imperii nobilitas.

*) Vid. Clarissimus & Consultissimus D. PRAESES in *Delineatione Elem. Juris Franconici* Lib. I. tit. V. §. 44. *lit. c.* MOSER in *teutschen Staatsrecht* *loc. cit.* tit. cap. 49. SCHWEDER *Introd. in Jus publ. parte spec. Sect. II. c. 14. §. 17.* COCCEJI *Jur. publ.* Cap. XXIII. 11. BERGER in *Oeconomia Juris* Lib. I. tit. II. §. 9. n. 8.

§. IV.

Quibus Jus recipiendi ac tolerandi Judæos competit, eorum quoque est, certos huic tolerantiae limites præstituere, ne ullum exinde damnum reip. vel ecclesiae immineat. Enimvero nulla est religio a vera & orthodoxa dissentiens, in cujus tolerantia majores servari cautelas sit necesse, quam judaica, id quod omnes norunt, quibus gentis istius indoles, fraudibus & tacito in Christianos odio plenissima non est incognita. Frenum mordent, cum ferreo eos sceptro comprimunt Imperantes: si paululum liberiores spirant auram, protinus insolescunt. Externam in speciem Christianorum

imperia venerantur, & siquidem ipsis fidem habeas, deside-
 rant etiam; taciti nihil magis, quam totalem eorum destructio-
 nem exoptant, quam infallibile futuræ suæ liberationis signum
 augurantur. Quot sæpe conatus, vana licet fuerit sine viri-
 bus ira, eo etiam tempore, cum Hierosolyma jam everfa in
 statum miserrimum ac fere servilem erant redacti, in ever-
 tendam Christianorum religionem, aut saltem vexandos &
 persequendos ejus cultores adhibuere? Quam facile, quan-
 taque audacia omnem in Christianos insurgendi occasionem
 quondam arripuerint, testis est vel sola seditio Alexandrina,
 quam describit SOCRA TES *H. E. Lib. VII. c. 13. & 14.* &
 ex illo FLEURIUS *dans l'histoire ecclesiastique Liv. XXIII.*
Tom. V. p. 432. suivantes, edit. de Paris 1720. Quod hodie-
 dum tale nihil audeant, non iis certe deest Christianis insul-
 tandi voluntas, sed facultas. Hanc vero non nisi Imperan-
 tium prudens œconomia, & variis conditionibus, plerumque
 durioribus adstricta tolerantia ipsis ademit. Neutiquam ergo
 vituperavero Principes christianos, quod Judæos pari nobiscum
 Jure perfrui haud patiantur, quodve illos duriuscule habeant:
 id quod laudato BOEHMERO haud arridere satis, ex omni-
 bus illis, quæ titulo *de Judæis* in *J. E. P.* discurret, facile
 colligitur; cui si fides esset habenda, religio, qualis illa cun-
 que sit, nullam plane Jurium politicorum diversitatem debe-
 ret inducere: sed potius insignem eorum sapientiam laudan-
 dam esse existimo, quod ita religionis regionisve suæ felicitatem
 sartam rectam conservare adlaborant. Nec unquam sua-
 fero Imperantibus, ut Judæos suas in regiones absque cer-
 tis ac determinatis conditionibus recipiant; sed magis expedi-
 re existimo, si in ipsa statim receptione severæ ipsis statuan-
 tur Leges, quibus si contraveniunt, non modo aliis coerceri
 pœnis, sed ex ipsa provincia rursus ejici, & qua perfructi
 erant,

erant, tolerantia justis ex causis *) privari possint. Et ex hac Imperantis cura, ne per Judæos ullum civitati aut ecclesiæ damnum inferatur, profluunt illæ tum Imperii universales, tum speciales Statuum Judæos tolerantium constitutiones, ne impio scenore Christianos exhauriant, ne blasphement CHRISTI nomen, ullumve religioni nostræ dedecus inferant, ne dies, quos sacros colimus, ulla ratione profanent, aut cultum nostrum interturbent, ne ullam cuiuspiam Christianorum inferant molestiam, & quæ sunt similia plurima; quibus cavetur, ne, quos gratis toleramus, sua agendi ratione tolerantiam istam reddant nobis molestam, planeve perniciosam **).

*) Justas causas requiro. Ab earum vero numero omnino excludo *auri sacram famem*, quæ sæpe eo mortalia cogit pectora, ut omnem penitus exuant humanitatem. Solet quandoque immite hoc Judæorum esse fatum, ut si ille, qui tolerantiam pacificam & quietam ipsis adpromisit, ærarium suum graviore morbo laborare persentiscat, & ita vacuum in natura dari, tristi doceatur experientia; vel ægrotanti ærario magna satis pecuniæ copia tanquam medicamine efficacissimo succurrere debeant, vel se e territorio propediem expellendos esse, durissimam inaudiant sententiam: Viderint illi, qui ita procedunt, quomodo hujus sui facti justitiam defendant. Ego vero ita existimo, actionem, quæ ex solo privati commodi studio & sordido avaritiæ crimine profluit, nulla prudenti ratione propugnari posse. Verum quæ hic de necessitate justæ causæ ad Judæorum expulsionem attuli, suam quoque patiuntur limitationem eo in casu, cum Judæis tolerantia solummodo per modum precarii, adeoque ad nutum revocabilis fuit concessa: qualem olim sub JOANNE PHILIPPO DE SCHÖNBORN Electora Moguntino & Episcopo Herbipolensi Judæorum fuisse tolerantiam ex Decreto de 26. Maji 1666. colligo, ubi ita dicitur: *Demnach die schutzuverwandte Judenschaft im hohen Stifte Würzburg sich beschwert, vvas gestalt sie mit allerhand Schmach und Schandvvorten angetastet, auch mit Steinvvürfen und Schlägen allenthalben verfolgt vvürden; &c. und gleichvvobl seine Churf. Gnaden vermög bievorigen publicirten Mandaten ihnen Protection ertheilt, und dieselbe in gewissen Städten und Orten in Lands-*
berrli.

berrlichen Schutz bis auf erfolgende Revocation an- und aufgenommen &c. Ex quibus verbis: *bis auf erfolgende Revocation*, ad tolerantiam mere precariam rectissime arguitur. Eo vero casu solam concedentis voluntatem sufficientem ad eorum ejectionem esse causam, & si ullibi alias, hic certe illud pervulgatum: *sic volo, sic jubeo*, locum habere, penitus est manifestum. Certe hoc casu Imperantem, cur Judæos in futurum tolerare nolit, rationem dare non magis necesse est, quam illum, qui rem quampiam non fungibilem alteri in precarium dedit, cur eam deinde repetat. Vel ut similitudine magis ad rem meam faciente utar: potest Princeps illud subditorum genus, quos *Beysassen* dicimus, quotidie jubere, ut e suo excedat territorio, etsi nec ullum admiserint delictum, nec ulla alia suppetat ratio, quam solus jussus Principis, in cujus arbitrio est, tolerantiam hisce hominibus vel porro concedere, vel si aliter visum fuerit, quandocunque denegare. Eodem modo sese res habet cum Judæis, quorum precaria tantum est tolerantia. Verum animvero hoc ipsum aliquando est dubium, utrum Princeps Judæo recepto precariam, an stabilem nec nisi ex causa revocabilem tolerantiam indulgere voluerit; siquidem receptionis litteræ (*der Schutzbrief*) ita possunt esse ambiguae, ut in utramque partem recipiant interpretationem. Distinguo, num judæus solitarie in locum aliquem receptus, an aliis Judæis jam stabiliter receptis aggregatus seu adnumeratus fuerit? Illo casu *in dubio* precariam, hoc e contrario stabilem tolerantiam indulgeri voluisse, præsumendum existimo. Uti enim priore in casu pro libertate Principis pronunciandum; ita in posteriore me movet, quod in dubio videatur Princeps Judæo noviter recepto idem voluisse concedere, quod toti communitati hætenus toleratæ dederat.

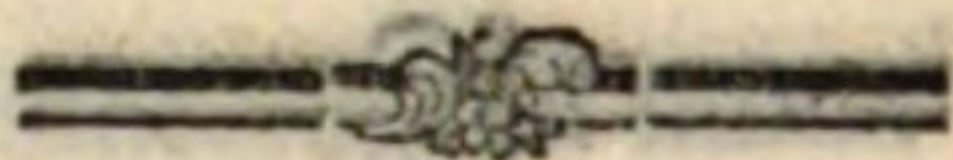
**) Vid. JODOCUS BECK in Tr. de *Juribus Judæorum* Cap. II. & laudatus WILDOGEL *loc. cit. Thesi I.*

§. V.

Sane ex isto principio: quod illius sit tolerantiae modum statuere, cujus est tolerantiam ipsam impertiri, pendent diversissima Judæorum Jura, de quibus si quærat, ante omnia

omnia ad Leges receptionis erit respiciendum. Eæ uti mi-
tiores fuerint aut severiores, ita etiam se habebunt recepto-
rum Jura. In his uti jusserit Princeps, ita Jus est. Ubi
vero in hisce Legibus receptionis de certo quodam capite
nihil fuit constitutum, quin tum ad Jura communia, in
quibus complura, eaque sat bonæ frugis circa Judæos con-
stituta legimus, sit recurrendum, est extra dubium. Id ta-
men adverti omnino velim, ea, quæ in Legibus Romanis de
tolerantia Judæorum statuuntur, proprie ad nos non perti-
nere, siquidem Judæi in Republica Romana *Legibus* fuerant
tolerati, sed penes nos non nisi *receptione* tolerantur, quam
in eorum Juribus determinandis omne punctum ferre jam
nunc observatum ivi. Mihi quidem, de singularibus in Fran-
conia Judæorum Juribus nunc dicturo, primario nullum
de Jure communi erit negotium, nisi ut Constitutiones nostri
Ducatus simul etiam ex iis, quæ publicis Imperii Legibus,
vel Jure Civili aut Canonico eadem super materia sunt con-
stituta, paucis illustrem, reliqua, quæ de Judæis alioqui
disputari solent, quorumve sat magna est farrago, in me-
dio relicturus.

*) Extra eos casus, quibus vel Jus particulare cujusvis provinciæ, vel
Jura communia singulare quid circa Judæos constituunt, eosdem cum
in causis civilibus, tum criminalibus in regula Jure communi Imperii,
Romano imo & Canonico, quatenus hoc ad ipsorum personas quadrat,
uti expeditum est. Vid. RIEGGER *l. cit.* §. 287. BOEHMER *l. c.*
§. 26. & 42. REINKINGIUS *de Reg. Sac. & Eccl. L. II. Class. 2.*
C. 3. n. 7. Id quod generatim verum est, quando Christianum inter
ac Judæum controversia intercedit, quæ abs dubio ex nominatis Juribus
est decidenda. Alia vero quæstio est, quo Jure inter se ipsos Judæi utan-
tur, an communi, an potius Mosaico iis in casibus, quibus Leges Ju-
dæorum foræntes a nostro Jure communi recedunt, qualis horum Jurium
diversitas deprehenditur in computatione ætatis, successione ab intestato,

caussis testamentariis, matrimonialibus, ceteris. Distinguit CYRIACUS *Controv. forens.* 241. n. 11. inter *formalia* processus & *materialia* seu *merita caussæ*. In illis Jus commune observandum esse statuit, atque hac in re fere omnes alios consentientes habet. In his vero existimant plurimi, Jus forense proprium inter Judæos anteferendum esse communi, aliis tamen in contraria abeuntibus. Hinc inferunt Judæos masculos annorum XIV, foemellas annorum XII. juxta Legem ipsorum forensem pro majoribus haberi, adeoque ex eo tempore haud amplius restitui posse in integrum. In successione ab intestato masculos præferri foeminis juxta Num. XXVII. 8. Valere testamentum Judæi relinquentis filio Legatum absque institutionis titulo cet. Argumentis, quibus hanc suam opinionem stabiliant, utuntur sequentibus: 1) quod Leges & consuetudines Judæorum nec specialiter prohibita, nec in contemptum fidei nostræ comparata iis sint permittæ per *L. 10. & 12. C. de judæis & Cœlicolis & cap. 7. ac 9. X. eod.* 2) Provocant ad praxin antiquam Imperii Romani, sub quo Judæi Jure proprio utebantur, ceu ex SERVATORIS passione & verbis PILATI: *accipite eum & judicate secundum Legem vestram!* probat CYRIACUS *l. cit.* 3) Jus Judæorum esse speciale, quod Juri communi derogat. Sed istas rationes optime refutat BOEHMERUS, *l. cit.* §. 60. Ego hac in re ad Leges receptionis, quæ in determinandis judæorum juribus utramque faciunt paginam, confugiendum esse existimo, & ex his decidendum, num in conflictu Leges judaicæ an communes intuitu Judæorum sint anteferendæ. His nihil desuper statuentibus ad consuetudinem provinciæ attendendum, quæ & ipsa pro Lege est. Si & hæc dubia sit, certique nihil determinet, omnino sentio cum BOEHMERO, Jus commune præferendum esse Mosaico, atque in dubio ipsi receptionis ac tolerantia Legi tacitam, ex ipsa subjectionis natura inesse conditionem, ut actiones suas civiles ad Jura loci communia componant, in quantum hæc ipsorum religioni non adversantur; eoque magis, quo Judæi Legum suarum solent esse tenaciores, nihilque adeo curæ ac cordi habere, quam ut se exleges faciant intuitu Legum localium; id quod rationibus civilibus & commodis Reip. gravissime adversatur. Hoc unicum addo: Si forte in Lege receptionis desuper nihil sit expresse provisum, permittatur vero ibidem Judæis, ut causas inter se controversas Senioribus seu Majoribus suis decidendas submittant; eo casu me magis inclinare in contrariam sententiam, quod in dubio secundum Jus forense Mosaicum lites suas vel causas

causas dirimere non sint prohibendi. Semper tamen optima interpret
erit consuetudo, de qua ubi satis constat, omnis alia crisis & disputa
tio cessare debet. Hæc, quod ad Franconiam nostram attinet, Judæis
omnino permittit, in certis casibus, paucissimis tamen, quibus Jus
Mosaicum contrariatur communi, proprio uti Jure: cum tamen ejus
modi consuetudo non nisi per modum exceptionis obtineat, neutiquam tol
lit generalem regulam, etiam penes nos indubie obtinentem, Judæos
Jure communi, utut a Mosaico recedat, omnino vivere, & sic eorum
causas ex illo etiam esse decidendas, nisi specialis adsit consuetudo aut
exceptio, quam allegans omnino probandam habet. Sane divortiorum
potestatem suæ ipsi Leges faciunt, nos negamus: per illas Judæis
liceret esse polygamis; nos contra una eos conjuge jubemus esse con
tentos. Id vero per se manifestum est, si quid per Leges Mosaicas vi
præcepti Judæis injungatur, ab ejus observatione non posse eos per Le
ges provinciales prohiberi, cum alioquin tolerantia sibi concessa effectibus
frustrarentur. Ita prohiberi nequeunt, quo minus Sabbathum suum
ex more suo celebrent, nec eo die, ut operibus vere servilibus vacent,
ut in judiciis compareant, aliudve quid agant, quo legem suam violari
existimant, ullatenus sunt adigendi. Revera enim contradictorium fo
ret, judæis tolerantiam indulgere velle, nec tamen ea concedere, ad
quæ inevitabili se adstringi necessitate, firmissime sibi persuasum habent.
Vid. L. 2. & L. 13. C. de Judæ. Cap. 9. X. eod. Conf. Nov. 146. c. 1.

§. VI.

Ut igitur recto ac genuino ordine procedat omnis oratio,
primo de Juribus, quæ Judæorum *personas* præcipue
concernunt, qua fieri poterit, brevitate differemus. Ad hæc
ergo quod attinet, sunt iique non pauci, qui Judæos ad sta
tum servitutis vel *privatæ*, vel saltem *publicæ* detrudere non
dubitant *). Uti vero prioris sententiæ falsitas vel ex eo
luce clarius se manifestat, quod Judæi omnibus liberorum
hominum, quatenus servis proprie dictis opponuntur, Ju
ribus tota die perfruantur; ita quod ad posteriorem attinet,
servitu-

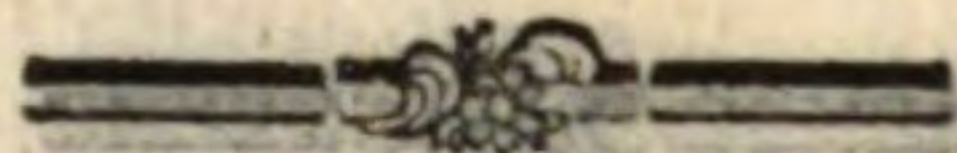

fervitutem illam publicam nihil aliud involvere, quam subjectionem quandam duriores, & hanc ipsam pro diversis receptionis ac tolerantiae Legibus (§. *antec.*) variare, multumque de sua duritie per mitiores Dominorum territorialium Constitutiones sæpiuscule amittere, prorsus existimo. Saltem quod ad Franconiam nostram attinet, nemo sane Judæos ulli fervituti vel publicæ vel privatæ addixerit, quos ibi liberorum Jure respectu ceterorum subditorum frui, & Juris communis participes ac de populo censer, imo eadem libertate, qua alii subditi, certoque exsoluto detractum e territorio abire crebro perspicimus. Alii sunt, qui Judæos non quidem pro servis, sed pro infamibus reputandos esse existimant; sed cum infamia delictum Jure infamans requirat, tale vero quoad Judæos *universim* assignari non possit: patet & hanc opinionem in solo Authorum cerebro, neutiquam vero in Jure fundatam esse **). Quamvis non negaverim, Judæos inter viliores ac infimæ conditionis homines recte referri, quo nomine ab omnibus muneribus & publicis Christianorum officiis longissime arcentur. *L. fin. C. de Judæis & cap. 16. § 18. X. eod.* Ad alia ergo progredior, quæ Judæorum personas concernunt, quorumve major nostro in Ducatu est usus. Discernimus nempe Judæos in receptos (*Schutz- und Schirm- oder vergleitete Juden*), & non receptos (*unvergleitete Schnurr-Juden*). Hujus divisionis maximi momenti effectus est iste, quod receptis pacifice ac quiete in territorio nostro vivere, atque pro annuo tributo (*gegen jährliche Abtragung des Schutz-Gelds*) protectione Principis perfrui sit concessum, quamvis indigenatus aut civitatis Jus nunquam nanciscantur, ceu docet Clariss. D. PRAESES *loco ante cit. §. 45. lit. b.*: non recepti contra prorsus non tolerantur, sed a cujuscunque loci magi-

magistratu ejiciendi, & sic ex universi Principatus finibus eliminandi sint. Distinctione tamen facta inter vagabundos, nullibi fixum ac stabile domicilium habentes, atque mendicando vel adeo suspectis artibus victum quærentes; & inter Judæos honestiores, alibi locorum in protectionem receptos, & negotiorum duntaxat causa territorium nostrum transeuntes, aut certo temporis spatio ibidem subsistentes. His, exsoluta olim in singulos dies certa pecunia, hodie redemptis litteris licentialibus, seu *Leib - Zoll - Zeichen*, nec transitus nec commoratio negatur ***); illis contra vel pedem territorio inferre, Jure prohibitum. Est enim cujusque Imperantis hæc princeps cura, ut malis ac suspectis hominibus provinciam liberet, qui non nisi ad turbas dandas, ad furta & raptus, aliaque delicta, ubi data fuerit occasio, perpetranda apti nati sunt, quod vel maxime de fœce ejusmodi judaica experientia docet. Ex hac justissima sollicitudine profluxere provida illa Principum nostrorum mandata, quibus subordinatis magistratibus, ut istiusmodi purgamenta protinus e provincia eliminarent, injunctum fuit: ipsis vero Judæis severe inhibendum, ne talibus vel hospitium concedant, eosve ulla ratione penes se occultent, inscio vel invito loci magistratu ****).

*) Publicæ eos servituti addixit STAMMIUS *de servitut. person. Lib. I. C. I. tit. 5. §. 8.* DU CANGE in *Glossario* voce *Judæus*. WOLF. SCHMITT in *Instit. Juris Eccl. Lib. V. tit. XI. §. 10. & seqq.* Sed videantur BOEHMER *l. c. tit. VI. §. 26.* REINKING *l. c. n. 28.* STRYCKIUS in *Ufu Moderno Pandectarum Lib. I. tit. V. §. 10.*

**) Infidelitatem esse peccatum gravissimum, eoque judæos infamari putat FERMO SINUS *ad tit. X. de Judæis q. 1. ad Rubric.* Alii vero, eos esse usurarios publicos, hocque delictum ex Jure Canonico infamare, graviter pronuntiant. Præclare me hercle: omnes isti rem

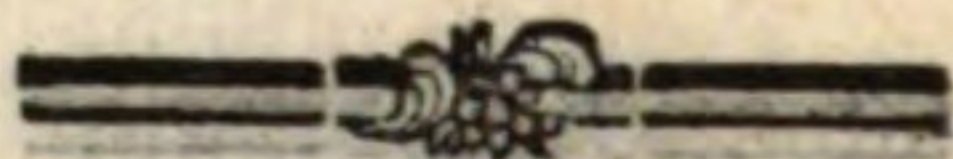

acu refrigerunt! Quasi vero & infidelitas eorum, qui publica authoritate tolerantur, & omne delictum coram Deo, esset etiam civile & infamaret in foro: aut quasi omnes Judæi necessario essent usurarii.

***) Vi Mandati de 5. Jan. 1749. taxa erat talis: Von einem mannbaren alle 24 Stund, so nemlichen für jeden Tag zu verstehen, 10 Rhein. Kreutzer, von einem Jüngling aber 5.; es seyen dieses nun Knecht oder Mägd, oder die Juden oder Jüdinnen, Person für Person, zu Fus oder Pferden, oder Gefährden. Sed id mutatum Mandato de 2. Jan. 1750. ubi ita statuitur: Als ergehet hierauf an sämtliche des Hochstifts adeliche und verrechnete Beambten, wie auch Zollbereitere, Schultheissen und Zöllnere, der gemessene gnädigste Befehl dahin, dass von nun an bey Vermeydung hoher Ungnad, auch vwillkührlich exemplarischer Straf kein einziger ausberrischer oder ritterschafftlicher Schutzjud ohne gedruckt- und von Hochf. Wirzburg. Cammer der ritterschafftlichen Judenschafft in Franken ertheilt und gehöriger Orten auszulösen habendes Leib-Zoll-Zeichen fernerhin weder in Handeln noch sonst einiger Weis im Hochfürstlichen mehr passiret, sondern auf Befinden ein jeder sogleich zu Erlegung 10 Thaler, über mehrmaliges Contraveniren aber zu doppelt, ja dreyfachen Straf angehalten werden solle.

****) Ita habet Mandatum de 14. Sept. 1697. Beamten sollen auf derley vagirende fremde Betteljuden dergestalt genaue Obacht tragen, damit da dieser einer oder mehr unser Land betreten würden, durch die hierzu gemachte Verordnung und Anstalten nicht allein darinnen nicht ferner passirt, sondern von einem Amt zum andern zurück, und also aus unserm Land verwiesen und verjagt werden mögen. Et Decretum de 2. Sept. 1713. Schliesslichen habt ihr die in unserm euch gnädigst anvertrauten Amt befindliche Juden-Haushaltungen vom ältest bis zum jüngsten ordentlich zu specificiren, mitbin diejenige, so keinen Schutz oder Geverb-Brief von Uns haben, wie auch das etwann antreffende berrnlose Gefindel sogleich hinaus zu jagen, und dass selbige aus unserm Hochstift vvircklich ausgeschafft worden, ohne Anstand anhero zu berichten. Consentit Decretum de 13. Sept. 1713. & 18. Nov. 1737. ubi additur: Nebst deme denen Vorgängern der Judenschafft zu bedeuten, derley herum vagirenden Juden keine Nacht-Herbergen oder sonstigen Unterschleiff ohne Vorwissen des Orts Beamten, Schultheissen oder Dorfsmeistern bey 20 Rthlr. Straf oder Aufkündigung des Schutzes zu gestatten. Eadem habet Mandatum de 17. Nov.

Nov. 1738. & 7. Mart. 1741. (ubi simul constitutum: zu dem Ende auch die hochstiftliche mit den fremdberrischen benachbarten Beamten, vvo Juden vvorhafft seynd, damit im gleichen ihrer Seits sothanen Betteljuden kein Aufenhalt bevvilliget werde, sich verstehen sollen) nec non de 1. Jun. 1750. & Decret. de 14. Aug. eod. ubi adhuc invenio comminationem: Dafs diejenige Schutzjuden, vvelche dergleichen herumfahrende Billetjuden künftig aufnehmen, oder Unterschleif geben, dadurch ipso facto ihres Schutzes verlustiget seyn sollen. Speciale adhuc iustum continetur in Decreto de 8. Febr. 1753. §. 4. Wird sämtlichen Vorgängern der Hochf. Schutzverwandten Jüdenschaft auf das nachdrucksamste und unter Verlust ihres eignen Schutzes anbefohlen, daß sie von Monat zu Monat an das Hochf. Jüdenamt dabier gehorsamst einberichten sollen, ob irgend ein oder mehrere obiger Betteljuden von einigen herrschaftlichen Schutzjuden seyen aufgenommen oder beherberget worden. Ab istis tamen sanctionibus per Decretum de 13. Sept. 1713. eximuntur: Der Juden Geschwistrige, vvelche eine Zeitlang und bishero allschon in ihren Diensten und unter ihrem Brod und Haushaltung gestanden (parentes enim decrepiti nec ullum exercentes commercium jam Decreto de 2. Sept. eodem anno fuere excepti) vvie auch die Schulmeister und Vorsinger, obvohlen diese mit keinem Schutzbrief versehen, im übrigen aber gleichvohlen als Dienstgefind zu halten; addita conditione: dafs ihnen einiges Gewerbe zu treiben nicht gestattet werden solle, in Decreto Reg. de 14. Aug. 1750; utut hisce cantoribus, denen Vorsingern, liceat esse maritatis, id quod interdictum est præceptoribus privatis, denen Privat Schulmeistern, Conf. Decret. Reg. de 27. Aug. 1636. - - de 7. Sept. 1667. Mand. 20. Aug. 1770. 4. Nov. 1720. Decret. 2. Aug. 1723. 8. Nov. 1740. & plura alia, ubi generatim decernitur: Dafs das fremde liederliche und unleidentliche Gefindel ausser Land zu schaffen. — Zu solchem aber seynd zu rechnen die fremde und Betteljuden vi Streif-Instructions de 18. Aug. 1723. §. 7. - - Wann die ausgejagte sich nochmabls betreten lassen, solle gegen sie mit Staupenschlägen, Obrenabschneiden, Aufbrennung gewisser Merkmalen und andern harten Leibsstrafen verfahren werden. Decret. de 26. Aug. 1702. 18. Aug. 1723. - - Aegrotantibus tamen parcendum, nec contra misericordiam christianam continuo eos ejiciendos esse statuunt eadem sanctiones, & Decret. Reg. 12. Febr. 1734. quo beneficio nec Judæi privandi.

§. VII.

Sive autem Judæi inter toleratos, sive inter non toleratos pertineant, eos in persona bonisve offendere, aut contumeliis afficere nefas est. Nec enim religio, quam sectantur, eos privare potest Juribus, quæ iis *ut hominibus* ab ipsa natura sunt congenita, & vi quorum communia humanitatis officia ipsis a nemine denegari possunt. Sunt vero, quod dolendum, quandoque Christiani, qui cum impune in infideles se grassari posse, imo hac ipsa immanitate, quam nescio gratiam apud Deum se inire existimant, non tantum religioni nostræ mansuetissimæ dedecus inferunt, sed & ipsam humanitatem gravissime offendunt. Habent isti homunciones inepte stulti Judæos ac infideles quoslibet pro jumentis, & in illos æque parum, quam in ista peccari nefarie autumant *). Sunt & alii; quos sinistri de religione conceptus, præjudicata opinioniones & insanus quidam religionis fervor, aut furor potius, ita in Judæorum ac infidelium odia accendunt, ut nihil magis in votis habeant, quam data quavis occasione eosdem persequi, ac si fieri posset, una hora simul omnes eradicare, tum demum se pientissimos fore existimantes, cum illos effecerint miserrimos. Sed cum funesta Sæculi XI. tempora jam dudum effluxerint, **) merito magistratus ejusmodi zelotis, ubi quidquam in Judæos peccaverint, manus ligant, & juxta quantitatem injuriæ datæ pro suo religioso labore publicis remunerantur pœnis, ut suam dediscant insaniam. Plurimos vero, quorum imbellis est animus, sola petulantia ad vexandos atque excrucianos istos homines instigat; cui nostræ Leges præclara opponunt remedia. Neque istam petulciendi libidinem, quod ad injurias Judæis non toleratis illatas

illatas speciatim attinet, excusare ulla ratione potest, quod isti hominum fœci in territorio nostro commorari Leges haud permittant. Nec enim inde consequitur, quod privatis impune eos offendere protinus liceat. Si Judæi non tolerati e territorio sint ejiciendi, aut quidquam pœna dignum admitterint, Magistratum ea res est, non privatorum. Vid. L. 14. C. de Judæis. L. 6. C. de Paganis ***).

*) Quamquam hominibus de plebe, rudibus & agrestibus id forte ignoscendum sit, cum ex ipsis adeo eruditis, saltem qui id nominis adfectant, non defuerint, qui Judæos ad infimam jumentorum sortem detrudere voluisse videntur. Quæ enim alia ratio movere eos potuisset, ut adfererent, in Judæos aliosve infideles committi haud posse homicidia, æque ac si Judæus quispiam, & vicini mei asellus pari essent in pretio. Aut qua alia ex causa principiove affirmarunt, stuprum a Christiano virgini judaicz illatum sodomiam esse, eodem etiam, ignis nimirum & rogi supplicio vindicandam: nisi quod putaverint, haud differre quidquam, utrum cum pecore quis, an cum Judæa se commiscuerit. Vid. JODOCUS DAMHOUDERUS in *Praxi rerum criminalium* C. 96. n. 28. & NICOLAUS BOERIUS *Decis.* 316. n. 5. ubi testatur, mercatorem Parisiensem, Joannem Alardum, ob eam rationem publice exustum esse.

**) Ea ætate Christiani ad expeditiones cruciatas abeuntes suum, quo contra christiani nominis hostes valerent, zelum in Judæis prius experturi, Galliam & Germaniam eorum sanguine inundarunt. Vid. laudatus RACINE Tom. IV. p. 391. ubi ait: *Ils s'aviserent (les croisés) de se jeter sur les juifs, qu'ils rencontrèrent dans toutes les villes, ou ils passoient, & d'en faire un massacre effroyable. Le sang de ces malheureux couloit à Cologne, de Mayence, à Spire, à Vormes. Quand on vit approcher les Croisés de Trèves, les juifs prirent leurs enfans, & les égorgerent eux mêmes, disant, qu'ils aimoient mieux les envoyer dans le sein d'Abraham, que de les exposer aux insultes des Chrétiens. Les femmes se précipitoient dans la rivière, pour éviter la fureur de ces Croisés, qui se dispoient à la guerre sainte par toutes ces horreurs. Trente ans auparavant plusieurs Chrétiens avoient eu aussi l'étrange devotion, de faire perir les juifs; mais le Pape*

Alexandre II. écrit aux Evêques de France, pour les feliciter, de ce qu'ils les avoient protégés; disant, que c'étoit une impiété de vouloir exterminer un peuple, sur lequel Dieu avoit des vues de miséricorde, & qu'il vouloit laisser vivre dispersé par toute la terre. Imo sæculo XII. monachus quidam, nomine Rudolphus, in dictis civitatibus ad Rhenum, crucem, ut aiebant, prædicans, pro concione adfirmavit, Judæos utpote infensissimos Christiani nominis hostes nusquam locorum tolerandos, sed ad unum omnes enecandos atque funditus delendos esse.

Tantæne animis cælestibus iræ?

Sed masculine huic monachastro se opposuit Divus BERNARDUS, Homo iste, aiebat pientissimus Abbas, non missus est ad prædicandum, nec a Deo, nec ab hominibus. Qualitas monachi, quam profitetur, non docendi Jus, sed plorandi ipsi tribuit. Ecclesia gloriosius triumphat de Judæis, eos convertendo, quam occidendo, nec frustra orat feria sexta Dominicæ passionis, ut Dominus ab ipsis auferat velamen cordis. Eadem sententia tum stetit PETRO Abbati Cluniacensi, eam crudelitatem non minus averfato. Vid. idem RACINIUS l. c. pag. 575. Sub eadem tempora miserrimam Judæorum Herbipoli degentium fuisse conditionem, testatur FRISIUS apud LUDWIGIUM in Scriptoribus rerum Herbipol. p. 509. Idem p. 599. narrat sequentia ex REINHARDI Chronico Wirceburgensi: A. 1298. in die B. Appollinaris (23. Jul.) Martyris interemti sunt Judæi Herbipoli commorantes omnes utriusque sexus, nullo penitus evadente, nisi qui ad baptismi gratiam confugissent. Porro p. 621. habet sequentia: in dem obbeberührten 1336sten Jahr uf Montag den 29. Heu-Monaths, dergleichen am folgenden Dienstag und Mitvvochen entböret sich der gemeine Mann zu Röttingen, Aue, Mergentheim, Uffenheim, Krautheim und andern mebr Orten, und erschlugen die Juden bey ihnen. Unlängst darnach rottirten sich desselben Pöbels zusammen, und zogen mit vvebrender Hand aus, in Meynung, die Juden im ganzen Land zu vertilgen und auszurotten. Sie zogen Anfangs auf Kitzingen, und vvievvohl Bürgermeister und Rath sie nicht einlassen vvollten, sondern die Thore vor ihnen zuschlügen, so nahmen doch die gemeinen Bürger den Bürgermeistern die Schlüssel zum Thoren mit Gewalt, und öffneteren die vvieder. Also rückte der unsinnig Hauff in die Stadt Kitzingen, und erschlugen alle Juden drinnen. Da solches geschehen, beschlossen sie mit einander gen Wirzburg zu ziehen, und daselbst gleichergestalt, vvie sie zu Kitzingen gethan, auch zu handlen. Aber die Bürger

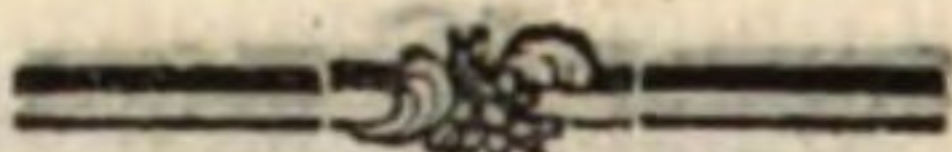
zu *Wirzburg*, so ihre *Juden* selbst geplündert und geschätzt hatten, wollten des angeregten wütenden Hauffens zu *Wirzburg* nicht erwarten, sondern zogen demselben bis klein *Ochsenfurt* entgegen, erlegten derselben viele, fiengen 47. und führten die gen *Wirzburg*, die übrigen thaten sich hinweg und flohen anheim. Vid. idem p. 605. & 637. Sed hodie, sint Superis laudes! nec tales concionatores ferimus, qualis erat monstrum illud monachi *Rudolphus*, nec furiosæ plebi in *Judæos* impune grassandi, facimus potestatem.

*) Eo tendit Mandatum de 29. Sept. 1691. Rescr. de 1693. Mand. de 18. Nov. 1700. & præcipue Mand. de 28. Mart. 1692. ubi ita: *Sintemahlen dem gemeinen Pöbel gar nicht zugelassen seyn solle, sie Juden, sie mögen gleich recht oder unrecht gethan haben, mit Steinen zu vverfen, und mit andern Transalen zu verfolgen.* Vid. etiam *BOEHMER loco saepe cit. §. 58. BECK l. c. C. V. §. 6.*

§. VIII.

Quod §. antecedente de *Judæis* non toleratis atque in nostro territorio sine speciali concessione versari prohibitis adserui, illud multo magis, ex majoritate rationis circa toleratos atque in Principis protectionem receptos statui debere per sese manifestum est. Ut adeo in duplicatum incurrant crimen, qui eos aut in persona aut in bonis offendunt, injurias iisdem inferunt, synagogas vel sepulturas eorum violant, aut quidvis demum aliud agunt, in illorum damnum vel contumeliam comparatum. Nefas est enim, eum, quem Princeps in suam protectionem recepit, temere laceßere, atque hoc ipso hujus protectionis, magno quandoque pretio redemptæ effectibus eundem frustrari.

*) Quid? quod si subditi suo Imperanti, *Judæos* tolerare volenti, temerario ausu restituri, eosdem durissimis cruciatibus affligant, ut ita hanc tolerantiam invito etiam Principe impediant, reddantve impossibilem, id

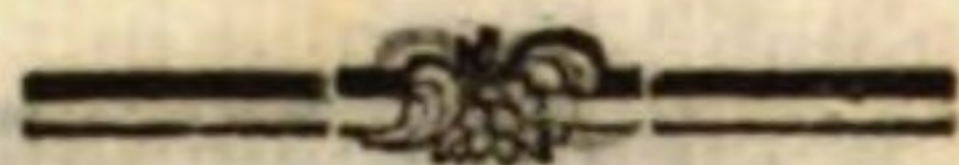

id speciem quandam perduellionis referat. Id quod facile quisque faberetur, qui criminis istius naturam attentius consideraverit, de qua vid. LEYSERUS *Med. ad ff. Spec. DLXVIII*, præcipue *Med. X. seqq. Vol. VIII. p. 647*. Sed jungantur etiam, quæ habet idem *Spec. L. Med. V. Vol. I. p. 532*.

**) Huc pertinent Mandata de 26. Maji 1666. & 28. Mart. 1692. ubi ita disponitur: *Als ergebet an alle unsere Amtleute, Keller, Vervvaltere, Vögt, Schultheissen, Gericht und Gemeinde diese unsere gnädigste Verordnung, gedachten Juden nicht allein weiter keine Trangsal und Schaden zuzufügen zu lassen, sondern auch im Fall einige dargegen sich vergreifen würden, dieselbe nach Gestalt der Sachen gebührender Massen derentwegen abzustrafen; sintemahlen dem gemeinen Pöbel gar nicht zugelassen seyn solle, sie Juden, sie mögen gleich recht oder unrecht gethan haben, mit Steinen zu vverfen, und mit andern Trangsalen zu verfolgen, sondern dieselbe sollen, wann sie sich strafmässig befinden, vor Amt gefordert, die Sach examinirt, und der Excess befundenen Dingen nach gerichtlich abgestraft, und sie sonst bey ihren Schutzbriefen geziemend manutenirt vverden.* Conf Mandatum 29. Sept. 1691. Rescr. 1693. & Mand. 18. Nov. 1700. Eadem sancit Decretum Reg. de 4. Nov. 1712. *Als vviird hiermit und in Kraft dieses nicht nur jedermänniglichen bey Vermeydung empfindlicher hoher Bestrafung ernstlich inhibirt und verboten, die gesammte Schutzverrvandte, vwie auch adeliche und andere benachbarte Juden im boben Stiff vveder mit Worten noch Wercken anzutasten, vveniger mit einiger Thatbandlung sich an ihnen zu vergreifen, und sich nicht selbst Recht zu sprechen, sondern wann einer diesfalls Klagspruch und Forderung vvider dieselbe zu machen vermeynt, gehörig anzubringen, und des Entscheids zu gevvärtigen.* Congrue omnino ad L. 14. C. de Judæis, ubi HONORIUS & THEODOSIUS AA. cum alioquin, etiam si sit aliquis, (Judæorum) sceleribus implicitus, (idem est, si quis contra Judæum habere se putat actionem) idcirco tamen Judiciorum vigor Jurisque publici tutela videtur in medio constituta, ne quisquam sibi ipsi permittere valeat ultionem. Consentit Mand. de 13. Sept. 1742. & Decret. Reg. 21. Febr. 1749. ubi adhuc disponitur: *Dass die Beamten obernannte hochstiftische und andere adeliche Schutzverrvandte Juden bey ihrer erlaubten Handelschaft schützen und denenselben vveder von denen Untertbanen noch Jemand andern eine Trangsaal zufügen, und sie vergevaltigen lassen sollen. . . . Dasein aber Jemand mit vvirklicher Thätlichkeit an den Juden sich vergreifen würde, gegen denselben befindenden Dingen nach mit gemessener Straf verfahren.*

§. IX.

Inter injurias & afflictiones, quæ Judæis inferri a Christiano possunt, maxima fere illa est, si Judæis invitis sui liberi, vel infantes adhuc, vel in baptisma non consentientes auferantur & baptizentur. Cum igitur omnis injusta Judæorum excruciatio Legibus tum naturæ, tum civilibus interdicator (§§. antec.) gravissime sane erraret, quisquis Christianorum numerum irrationabili ista methodo augere non dubitaret. Frequens id olim fuisse, ex eo colligo, quod Judæi, referente STRYCKIO in *V. M. ad tit. de Liberis exhibendis* §. 4., 12. Aug. A. 1530. speciali privilegio a CAROLO V. impetraverint: *Dass man keinen der vorgenannten Juden ihre Weiber und Kinder zur Tauf tringen solle.* Imo vero infidelibus suos liberos recte auferri, & invitis parentibus baptizari posse, magno argumentorum pondere demonstrare conatur UDALRICUS ZASIUS in *Tr. de Judæorum parvulis baptizandis*. Illa vero sunt adeo lepida, ut saltem animi recreandi causa legi mereantur. Ait a) majus esse vinculum matrimonii, quam patriæ potestatis: illud vero per infidelitatem solvi, ergo multo magis istam, in his quæ impedimento fidei sunt, sublatam dici debere. b) Interitum animæ longe esse graviolem temporali; cum ergo subvenire debeamus ei, cui periculum mortis temporalis imminet, multo certe magis subveniendum illi, cujus anima periclitatur. c) Hominem magis esse Dei, quam patris naturalis; patrem ergo temporarium Deo creatori, filios suos in familiam suam vindicanti & quasi liberali causa a dæmonis gravissima servitute adferenti, reniti non debere. d) Baptismum efficaciorē esse verbi divini prædicatione: si ergo ei socordia imputatur, qui illud publicare negligit, multo fortius imputandam esse

ei, qui, cum potuit, parvulos infideles fonte salutis non laverit. e) Patriam potestatem limitatam esse, neque in perniciem liberorum temporariam tendere debere; multo ergo minus in aeternam. f) Judæos servos esse, atque adeo liberos ipsis Jure auferri. g) Patrem liberos, quos male tractat, aut ad impietatem inducit, emancipare debere. h) Non esse majorem Judæi in suos liberos potestatem, ac Christiani: hunc autem cogi posse ad liberos suos baptismo offerendos, ergo & illum. i) Si patri naturali, exhiberi sibi suam prolem petenti interdicto succurritur, quanto magis aeterno patri, suam prolem in familiam suam reducere cupienti mos gerendus est? k) Juxta PAPINIANUM summam esse rationem, quæ pro religione facit. — Belle, sapienter, lepide, ut nihil supra! — Quamvis vero ZASIUS hisce argumentis Principi saltem Jus auferendi liberos infidelium & reluctantibus parentibus baptizandi adstruere videatur: tamen si quidquam roboris habeant ejus rationes, profecto inde consequitur, cuivis etiam privato idem Juris competere debere, aut ipsius ineptias ego non satis intelligo. His certe id unicum opponendum puto, quod scite observat BOEHMERUS: Si semel infideles recepti sunt in tutelam publicam, communi quoque Jure & libertate frui debent, quoad *educationem liberorum*, sine qua *publica tutela integre* gaudere nequeunt, quin potius loco ejus maximam calamitatem & oppressionem se perpeti juste objicere possint *). Vid. etiam infra §. XII **).

*) Vid. Juris Eccl. Prot. *Tomus III. Lib. III. tit. XXXIII. §. 46. seqq.* p. 261. Conf. etiam Canon VIII. Concilii Nicæni II. & ad illum VAN ESPEN loco *superius* relato. ENGEL in *Colleg. J. Can. tit. de Judæis* n. II. — Aliud est omnino, si liberi Judaici sponte se baptismo offerunt, utut invitis parentibus. Hoc enim casu eos & admittendos, & contra parentum odia studiosè tuendos esse, per se manifestum est. Sed alia superest quæstio, an tunc liberi per baptismum patria potestate liberentur,

rentur, & num statim petere possint Legitimam? de qua vid. BOEHMER
l. c. Lib. III. t. 33. §. 80. seq. AUGUSTINUS A LEYSER *Med. ad ff. Vol.*
I. p. 216. ENGEL *l. c. n. 13.* BERLICH in *Conclus. pract. P. III. Concl.*
14. LAUTERBACH in *Colleg. theor. pract. tit. de inoff. test. §.*
44. Ego sentio cum LEYSERO Judæum quidem per sacrum lava-
 crum e patris sui potestate exire, cum nequeat Christianum in potestate
 habere, qui judaicam in superstitionem juravit: *vid. Cap. 5. X. de Ju-*
daeis. Legitimam vero, cum viventis nulla sit hæreditas, petere ne-
 quequam posse. Judæus ergo pater in bonis liberorum baptizatorum
 usumfructum amittit; si vero nulla habeant bona propria, alimenta ipsis
 constituere, dotis etiam nomine indistincte dare tantum, quantum alias
 dedit, aut daturus fuisset, omnino debere. Id quod etiam usus servat.

§. X.

Quemadmodum vero Christiani non debent Judæos impu-
 ne persequi atque offendere: ita vicissim prospiciendum
 est, ne Judæi, quos Christianis subjacere oportet, & ab eis
 pro sola humanitate foveri *Cap. 21. in f. X. de Judæis*, his
 ipsis vel minimam molestiam, quæ certe pro gravi piaculo
 non immerito foret reputanda, inferre audeant. Huc inter
 alia pertinet cura Imperantis, ne Judæi dies, qui sacri nobis
 sunt & festivi, operibus fervilibus ac strepitum excitantibus,
 commercia exercendo, circumferendo merces, exigendo de-
 bita, ullave alia ratione profanent, aut Christianos a cultu
 divino impediant, multove minus illis sua sacra tractantibus
 insultent aut illudant. Hinc jam olim in Concilio Aurelia-
 nensi III. c. 29. statutum: *Judæi a die Cænæ Domini usque*
in secundam Sabbathi in Pascha, h. e. ipso quadriduo procedere
inter Christianos, nec catholicis populis se ullo loco vel quacun-
que occasione miscere præsumant. Et in Concilio Lateranensi
 IV. c. 68: *Ne diebus lamentationis & dominicæ passionis in*
publicum prodirent, prohibitum. Generaliter vero in *L. 14.*

C. de Jud. & Cælic. sancitum: Ne Judæi insolescant, elatique sui securitate quidquam præcipites in christianam reverentiam ultionis admittant.

**) Rectissime ergo statuitur in Instructione Parochorum Herbipolensi de 26. Martii 1691: §. 21. Der Pfarr solle specialiter daran seyn, dass Sonn- und Feyrtage von allen seinen Pfarr- Untergebenen (vorzu Wir die Juden expresse unter des Pfarrs willkühriger Straf vollen scharf gehalten haben) nach Christlichen Gebrauch geheiligt werden. Simile quid constituitur in der Kirchen-Ordnung de A. 1693. §. 26. Weilen Wir auch mit sondern Missfallen aus viel einkommenden Klagen vernehmen müssen, dass die in unserm Hochstift wohnhafte Juden mit Schächern und Wuchern, Waar umtragen, Vieh treiben, Schuld fordern und dergleichen die Sonn- und Feyertage verunehren, und unsere Unterthanen vom Gottesdienst abhalten, als ist unser gnädigster und ernstlicher Befehl, dass solches alles solle abgestellt und abgethan, wie nicht vveniger die Uebertreter mit unausbleiblicher Geld- Straf (als vor jedesmahl 2. Thaler, wovon 2. Theil der Kirchen, und ein Theil des Orts Beamten in Ansicht seiner hierüber fleissig zu habenden-Obacht zugevender werden solle) angesehen werden.*

***) Multo magis ergo ab Imperante cavendum esse, ne Judæi ulla ratione blasphemias in SERVATOREM nostrum, vel divam ejus Matrem vel generatim in ea, quæ ad religionem nostram faciunt, evomere audeant; talia vero attentantes gravissimis pœnis coercendos, facile est ad intelligendum, modo ratiocinatione, ut vocant a minori ad majus uti velimus. Vid. L. II. C. h. t. BOEHMER ad tit. de Judæis §. 33. & 40. BECK l. c. Cap. II. §. 1. seq. Conf. DOEPLERUS im Schau-Platz der Leib- und Lebensstrafen P. I. C. 44. CARPZOV. in Praxi rerum crim. Q. XLV. n. § 2. seqq. ubi de pœnis Judæorum blasphemantium.*

§. XI.

Atque inde etiam est, quod olim Jure nostro Franconico vi Mandati de 30 Dec. 1699. omnimodo fuerit prohibitum, ne Judæi diebus dominicis aut feriatis de uno loco in

in alium commearent, ullumve oppidum aut pagum nostri Ducatus, omnium vero minime hanc metropolim ingredi auderent. Hoc vero licet per Decretum de 21 Julii 1728. mutatum, atque liber hinc inde commeatus, sola urbe principe excepta *), dictis diebus Judæis fuerit concessus **), eo tamen severius iisdem interdictum manet, ne in iis locis, quæ ingrediuntur, ullum exercere commercium, vel merces venales in domos deportare, aut quidquam aliud agere præsumant, quo sanctitas diei profanari, & Christianorum religiosa devotio interturbari queat, sub poena confiscationis rerum mercantilium, & infimul alia ex arbitrio Judicis determinanda juxta tenorem Mandati de 29 Dec. 1691. Quæ sanctiones confirmatæ fuere per Mandatum de 13 Aug. 1750. §. 7. Excipiuntur tamen ab istis constitutionibus dies illi festivi, quibus publicæ in oppidis habentur nundinæ, quos *Marktage* appellant. His enim diebus instar aliorum mercatorum ad memoratas venire nundinas, & sua commercia, finito tamen divino cultu, exercere non prohibentur, per Rescriptum Camerale 28 Jan. 1700. Eadem porro ratione nititur saluberima Constitutio de 30 Dec. 1699. jam ante memorata, ubi insuper cavetur, ne Judæi tempore Processionum publicarum in plateis compareant, easve obambulent, ne quid nimirum irreverentius agant, & aliæ ex eo turbæ illos inter & Christianos concitentur. In eum denique finem Decreto de 2 Sept. 1765. cautum legimus, ut Judæi prope ecclesias aliave loca sacra domos sibi haud compareant, quod utique reverentia sacrae religioni nostræ debita non sine ratione dissuadet.

*) Passus concernens habetur in Decreto Reg. de 8. Jan. 1742. Sollen auf Sonn- und Feyertagen ohne besondere von unserm dabisigen Oberbürgermeistern erhaltene und unter denen Stadt-Thoren vorzuzeigen habende Verwilligungsschein unsere dabisige Hauptstadt heimlich oder öffentlich nicht

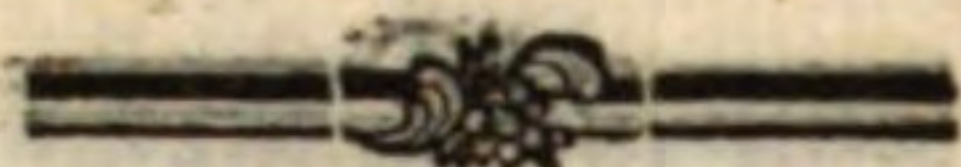
betreten, und wann sie auch schon den Erlaubnusschein darzu erhalten, und also unter denen Stadt-Thoren eingelassen worden, gleichwohl einige Handelschafft oder Gevverbschafft dabier nicht treiben. Hodie vi Mandati de 1. Jun. 1750. §. 7. hæc concessio a Præfeto hujate Judæorum (von dem Juden-Amtmann) fieri debet, & non aliter, quam urgentibus ex causis; singulisque vicibus floreno redimi, nisi vocandus aut consulendus sit medicus, vel medicina exportanda; quæ pecunia in usus piissimos, scilicet in sustentationem ergasterii publici (vulgo des Zucht-Hauses) impenditur. — Quoad hanc nostram metropolim etiam id speciatim est advertendum, quod nunquam Judæo cuidam noctem in ea transigere permittatur, nisi de speciali licentia Consulis Senioris, eaque non aliter facta, quam si Judæus necessitate negotiorum, ut de nocte hic commoretur, argumentis fide dignis ostenderit. Mand. 7. Jul. 1747. Firmatum id Mandato cit. de A. 1750.

**) Addita limitatione: Das Vieh aber, so die Juden auf oder von den Märken mitbringen, solle von denenselben auf Sonn- und Feyertagen durch die verschlossene Orth oder Landstadt nicht, sondern aussen herum gerrieben werden; es wäre dann, daß die Noth (jedoch ausser der vormittägigen Gottesdienst-Zeit) erforderte, selbiges in den nächst vorbey passirenden verschlossenen Orten an vermeldten Sonn- und Feyertagen zu füttern und damit allda zu übernachten. Decret. cit. de 21. Jul. 1728.

§. XII.

Præterea quoque Imperantis est curare, ne Christiani nimia cum Judæis familiaritate utantur. Eam sane antiquissima Concilia, nec sine ratione, prohibuere. Ita in Synodo Quini-Sexta seu Trullana c. XI. apud ESPENIUM loco supra citato p. 392. & GRATIANUM c. 13. C. 28. q. I. constitutum lego: Ut nemo eorum, qui in sacerdotali ordine enumerantur, vel laicus ullam cum Judæis familiaritatem ineat. Si quis autem hoc facere aggressus fuerit, siquidem sit Clericus, deponatur,

ponatur, si autem Laicus, segregetur. Similia statuunt Conci-
 lium Eliberitanum A. 305. celebratum c. 50. Matisconense I.
 A. 581. c. 15. Epaonense A. 517. c. 15. Rationem adfert
 Pontifex in *Cap. VIII. X. de Jud.* *Quoniam Judæorum mores*
& nostri in nullo concordant, & ipsi de facili ob continuam
conversationem & assiduam familiaritatem ad suam superstitio-
nem & perfidiam simplicium animos inclinarent. Qua ex ra-
 tione id simul adparet, non omne cum Judæis commercium
 omnemve conversationem voluisse ab Ecclesia prohiberi, sed
continuum, sed assiduam & periculosam *). Ac proinde non
 est, cur BOEHMERUS *tit. de conversione infidelium* §. 44.
 conqueratur, ex his obstaculis imprudentissimis (dispositio-
 nes Conciliorum ac Pontificum, familiarem cum Judæis con-
 suetudinem interdicentes intelligit) conversionem infidelium
 impediri, & sic, quamdiu his Legibus vivitur, vix ullam
 ejus spem superesse. Certe quam fuerit semper, sitque ho-
 diedum Ecclesia nostra circa conversionem Judæorum omni-
 umque a recta fide aberrantium sollicita, nemo ignorat **):
 Sed cum illa circa convertendos *extraneos* sollicitudine pru-
 denter recteque conjungit aliam curam, ne scilicet nimia cum
 illis familiaritate (qua voce studiose utuntur sacri Canones)
 proprii sui filii pervertantur; minime vero illud commercium
 moderatum prohibet, quo errantes in rectum tramitem re-
 duci & salutem suam possint consequi ***). Ne dicam
 ipsum BOEHMERUM §. *antec.* 41. promiscua inter fideles &
 infideles matrimonia damnare, ea ex ratione, quod non exi-
 guum subsit periculum, ne ex tali consortio conjux fidelis se-
 ducatur, & ad apostasiam trahatur: ipse ergo Vir doctissi-
 mus agnoscit, *nimiam* familiaritatem nec necessarium esse,
 nec aptum satis, sed periculo plenum infidelium converten-
 dorum remedium. Ut quid ergo Conciliorum Sanctiones &
 Pon-

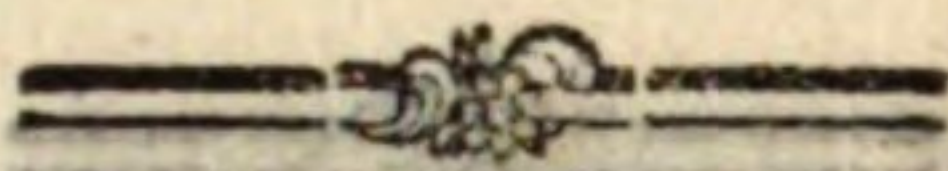
Pontificum Decreta, non nisi familiaritatem justo majorem damnantium, acriore calamo perstringit?

*) Eum in finem constitutum in Decreto Reg. 5 Mart. 1736. Demnach die zuverlässige Anzeige beschehen, was massen, in verschiedenen des allbiesigen Hochstifts Städten, Flecken, und Dörfern, wo Juden befindlich, diese nebst den Christen in einem Haus beysammen wohnen, sothane unter denselben pflegende Gemeinschaft aber zur öffentlichen Aergernuß Anlaß giebt; auch in den geistlichen Rechten verboten ist: Als wird sämmtlichen des allbiesigen Hochstifts Beamten hiermit ernstlich befohlen, nicht allein für das künftige keineswegs zu gestatten, daß die Juden in diejenige Häuser, wo allbereits Christen wohnen, einziehen, sondern auch, wo sich dermahlen dergleichen Gemeinschaft befinden würde, solche ohne fernern Anstand abzustellen. Consentiente Mandato de 1. Junii 1750. §. 4.

**) Ita Patres Concilii Basileensis hac de re solliciti, & ut Judæi aliique infideles ad orthodoxam converterentur fidem, summo studio adlaborantes in sessione 19. c. 5. apud HARDUINUM Tomo VIII. Concil. p. 1190. constituerunt: ut omnes Diocesani quosdam in litteris Divinis bene eruditos aliquot vicibus annuatim deputent in locis, ubi Judæi aut alii infideles degunt, ad prædicandum & explanandum taliter catholice fidei veritatem, ut ipsi infideles, qui audiunt, suos valeant errores recognoscere. Ad quam prædicationem sub pœnis tam commercii per fideles illis intercendi, quam aliis ad hoc opportunis ipsos infideles cujuscunque sexus in annis discretionis constitutos accedere compellant. Ipsi autem Diocesani ac prædicantes ita se erga illos propitios ac caritate plenos exhibeant, ut non solum propalatione veritatis, sed & aliis humanis officiis ipsos CHRISTO lucro faciant. Christianos autem cujuscunque dignitatis aut status, quomodolibet impediētes, ne Judæi ad hujusmodi prædicationem conveniant, notam fautoria infidelitatis incurrere ipso facto decernit. Et revera id Romæ aliisque in locis Italiae servari, ut Judæi singulis dominicis diebus Christianorum instructionibus sacris (der christlichen Lehre) debeant interesse, idque sub certa pœna, testatur MYLER AB EHRENBACH de Princip. & Statibus Imper. c. 60. §. 7. Inde etiam est, quod alibi v. g. Moguntia semper aliquot juvenes Judæi in Universitate studiis vacare debeant, quo

quo ita Christianorum de fide doctrinam exaudire, & tam propriam doceri cœcitatē, quam a suorum oculis eam deinceps depellere, si Deo ita visum fuerit, facilius possint. Unde patet, dari adhuc remedia ordinaria ac legitima, quibus promoveri conversio infidelium possit, quin ad ea descendamus, quæ ipsis fidelibus creant periculum, quale profecto esset *nimia* quædam cum Judæis familiaritas, vel Justitiæ aut charitati repugnant, quale foret illud, si Judæis invitis liberi sui adimerentur, & repugnantes, vel propter ætatem, quid secum agatur, ignorantes ad baptismum raperentur, de quo jam superius mentionem feci.

***) Ergo nec ista prohibitio consuetudinis & consortiī cum gente judaica iusto latius est extendenda, adeo ut sub specioso prætextu vitandæ Judæorum familiaritatis omnia ipsis humanitatis officia denegemus. Reduci huc posse videtur exhibitio servitiorum, quæ christianæ mulieres Judæis Sabbatho præstare solent, quæve, quamdiu nec Lege aliqua ecclesiastica, nec politica prohibentur, quid *per sese* mali, quid peccaminosi contineant, ego sane non video; quamvis nolim inficiari, subinde *per specialia rerum adjuncta* evadere illa posse illicita. Vid. Resp. Jctorum Altdorfiensium ex Jure naturali, Divino positivo, civili & Canonico deducentium, feminam Christianam illæsa conscientia Judæis Sabbatho ancillari posse, apud eundem, quem sæpe excitavimus, BECKIUM, p. 168. usque 186. Id vero certissimum est, illos, qui adfirmant, non oportere christianas obstetrices judaïcis mulieribus parturientibus succurrere, cum nulla omnino christianos inter & Judæos debeat esse communicatio, plane esse ridiculos. Quasi vero expediret magis, misellam ejusmodi omni destitutam auxilio perire, quam feminam christianam profano hujusmodi labore, ut illi quidem existimant, manus suas, pro pingui etiam mercede, contaminare; aut quasi ii, qui non sunt *Christiani*, continuo cessarent esse *homines*. Alia omnia sibi præscribi in Mandato de 11. Maji 1758. seu ordinatione obstetricia, n. 2. noverint nostræ obstetrices; ubi sancitur: ut ad mulieres *quascunque* parturientes, *nullo facto discrimine* (quod certe hac in re non posset non esse ineptissimum) vocatæ compareant, omni-que sua arte & auxilio juvent, idque quovis tempore, diu noctuque, nisi malint gravibus poenis subiacere.

§. XIII.

Ceterum cum Judæi habitent inter Christianos, necessario sane loca quædam intra parochias sita occupant, atque ita imminuunt Jura parochialia, redditusque a Christianis præstandos, si hi loca illa inhabitarent, modo quodam indirecto ad munt. Justissimum ergo est, eo nomine Ministros Ecclesiæ servari indemnes, cum tolerantiam Judæorum juxta superius tradita ea ratione oporteat esse comparatam, ut nullum omnino vel Reip. vel Ecclesiæ ex ea inferatur detrimentum. Indeque patet, optima niti ratione Patrum in Concilio Lateranensi IV. 1215. congregatorum Sanctionem c. 69. factam, apud HARDUINUM T. VII. Concil. p. 70. Ut Judæi cogerentur ad satisfaciendum Ecclesiis pro decimis & oblationibus debitis, quas a Christianis de domibus & possessionibus aliis percipere consueverant, antequam ad Judæos quocunque titulo devenissent, ut sic Ecclesiæ conserventur indemnes. Vid. C. 18. X. de Usuris, circa finem. Eadem ratione nititur Concilii Viennensis A. 1267. habiti Canon XV. apud eundem HARDUINUM l. c. p. 584: Adjicientes vero Judæi sacerdoti parochiali, infra cujus parochiæ terminos manserint, pro eo, quod loca, in quibus Christiani habitare deberent, occupant, juxta quantitatem damni, quod ei ex hoc inferunt, ad arbitrium Dicesani loci omnes proventus, quos ex Christianis, si ibidem manerent, Sacerdos perciperet, refundere compellantur; decimas etiam prædiales cum omni integritate persolvant. Apud nos quidem, ubi Judæi non solent habere agros vineasve, decimas quoque, quæ ab horum possessoribus pendi debent, eos haud persolvere per sese certum est: alias tamen decimarum species, veluti den Blutzehenden, Obstzehenden, Gartenzehenden (si forte hortos permittente Principe possideant) eosdem

eosdem debere æque est expeditum. Et quod ad reliqua attinet, optime sancitum inveni in Instructione Parochorum Herbip. de 26. Mart. 1691. §. 15: *Wo auch Juden in Unserm Hochstift an Ort und Enden sich häuslich befinden, so sollen diejenige Unsern Pfarrern bey vornehmenden ihren jüdischen Gebräuchen, als Beschneiden, Hochzeiten und Todsfällen auf gleiche Weis die Jura Stolæ erlegen, als wann an deren Statt und Personen dergleichen Wohnungen mit Christen besetzt und bewohnt, und solche gebührende Jura gereicht würden.* Hodie solent Judæi annuatim quidquam veluti per *aversionem* pro Juribus Stolæ Parochis offerre, nihil deinceps horum nomine exigentibus, quotquot etiam infantes judaici isto anno circumcidantur, quotve Judæi suos ad patres colligantur, & in locum suum inferantur, cet.

*) Vid. etiam Cap. 16. X. de Decimis & Capitulare CAROLI CALVI de A. 877. c. 31. apud BALUZIUM Tom. II. Capit. p. 286 Conf. insuper BOEHMER in *Jure parochiali* Sect. III. Cap. II. §. 16. ubi & ipse fatetur, non iniquum esse, Judæos in genere ad talia onera adstringere, cum sufficiat, quod inhabitent ædes, ex quibus alias Parochus Jura stolæ & Ecclesia parochialis subsidia varia sperare poterat.

§. XIV.

Sed id quidem fere minimum est ex iis oneribus, quæ Judæos premunt, & tale quidem, quod non illis solis proprium, sed cum ipsis etiam Christianis est commune. Alia in nostro Principatu supersunt, eaque & majora & solis Judæis propria. Præterquam enim, quod annum pro gratiosa Principis protectione canonem, qui nomine *des Schutzgelds* indigitatur, persolvere debeant *); oportet insuper eos L. annuam Celsissimo Principi offerre pecuniam pro novo

anno, ut ajunt, & quam germanice *das Neujahrgeld* vocant. II. Sede vacante Reverendissimo Capitulo certam exhibere summam, quæ nomine *der Interregnungelder* indigitatur. III. Singulare adhuc onus est, quod quondam consistebat in *der Haltung der Klepper*, cujusque hodiedum quædam supersunt reliquæ. Notum est, Principes nostros olim in hujate arce resedisse, ibique etiam Regiminis principalis sedem positam fuisse; unde evenit, ut Judæi Consiliariis & Ministris principalibus in eam arcem se conferentibus equos viatorios (*Reitklepper*) debuerint subministrare. Hodie quidem cessat ista ratio, proindeque & equorum consueta antiquitus subministratio: sed in locum hujus oneris successit paulo aliud. Hodie nimirum cum fit delectus equorum aulæ Principis interventium, iique, quos provecta ætas aut defectus aliquis ad hoc servitium reddit ineptos, ex equili proscribuntur; horum tres fieri classes solent, quorum suprema equos continet quindecim Thaleris, media decem, infima quinque constitutos: & ita deinde venum exponuntur. Quodsi tunc unus alterve equorum istorum emptorem pro eo pretio haud inveniat, illum illosve, quotquot sunt, pro constituto pretio emere sibi habere Judæi tenentur; quod ipsis sæpenumero haud esse gratissimum, quisque facile intelliget **).

*) Cum Satrapæ in exigendo a Judæis isto canone aliquando essent morosi, atque ea ratione Judæis partim fortuna cadentibus partim neglecta solutione aufugientibus creberrima ejus fieret jactura, Decretum fuit A. 1731. ut imposterum memoratus canon adcuratius & severius, adhibita executione reali, exigetur, & hac non proficiente Judæi negligentes & refractarii ipsa protectione Principali & tolerantia privarentur.

**) Huc porro refero insigne illud onus, quod de funeribus suis alium in locum deductis, si forte propria, ubi habitant, sepultura destituantur, sat grave vectigal pendere debeant. Porro hunc ipsum locum, quo mor-

tuos suos inferunt, multis in locis annuo canone & pensione pro numero funerum redimere coguntur. — De operis hic quæri posset, an illarum præstandarum obligatio etiam Judæis incumbat? (*ob die Juden Frohndiensten zu leisten schuldig seynd?*) Et si ita, qualesnam præstare debeant? an manuaras tantum, vel eas etiam, quæ jumentis fiunt. (*Hand- oder Fuhr-Frohn-Diensten?*) *u.* Hac in re spectanda est observantia, & num Judæi statim ab initio & ex eo tempore, quo quemque in locum recepti fuere, ibidem etiam hujusmodi operas præstiterint; tunc enim & imposteriorum, & in eadem quoque specie recte iisdem imperantur. Quam variz autem operarum classes in Franconia nostra occurrant, docet Clariss. D. PRAESES in *Elem. J. P. §. LVII.*

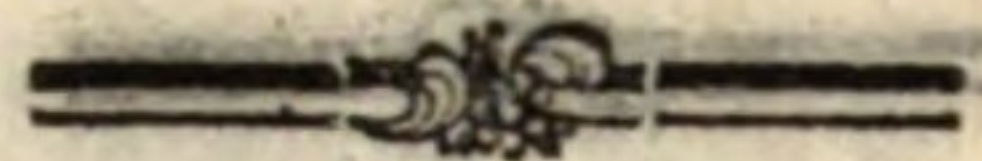
§. XV.

Ad Jura mulierum judæarum personas concernentia quod speciatim attinet, paucis hic discutiendum videtur, utrum illis privilegium dotis a JUSTINIANO uxoribus concessum, æque ac Christianis competat, utrumne hac in re christianas inter ac judæas mulieres statuenda sit diversitas. Equidem sunt & numero non pauci & autoritate illustres Jcti, qui adserunt, privilegium prælationis dotis, quo mulieres christianæ a laudato Imperatore ornatae fuere, de Jure communi ad mulieres etiam judaicas dubio omni remoto esse extendendum *). Sed neque eorum præclara nomina, neque rationes, quas in medium proferunt, me adhuc movere poterant, ut in illorum irem sententiam. Rationes vero ita sentientium hæ sunt potissimum: *a)* quod Judæorum matrimonium saltem civiliter sit legitimum, inde vero consequi, quod etiam privilegia matrimonii ipsis non sint deneganda. *b)* Quod Judæi gaudeant Jure Romano, ubi tolerantur; privilegiorum etiam sint capaces, imo, in favorabilibus præcipue, sub statutis & constitutionibus generatim de civibus &

subditis disponentibus comprehendantur: non esse igitur rationem, cur hoc privilegio prælationis quoad dotem sint destituendæ eorum uxores. c) Nullam prostare Legem, qua istud beneficium uxoribus Judæorum expresse adimatur: id enim nequaquam fieri in Novella CIX. cum hæc de solis hæreticis disponat; hanc ergo sanctionem, cum in odiosis ac pœnalibus versetur, ultra verborum nativam significationem extendi haud oportere. Constare etiam, Imperatorias Sanctiones plerumque graviora in hæreticos, quam in Judæos ac infideles constituisse, & hos sæpissime multo, quam illos, indulgentius fuisse habitos; cujus rei veritas in Codice nostro vel parum versatis, & solos saltem illius titulos, qui de *Judæis* & de *hæreticis* inscribuntur, inter se attente conferentibus non possit non esse manifestissima. Hæc sunt potissima, pro stabilienda ista sententiâ, argumenta, sed ita comparata, ut facili negotio refelli & confutari queant. Equidem ut faciam cum Cardinali TUSCHIO *Lib. I. Conclus. 371. n. 61.* adferente, contra Judæos præferendum semper esse Juris rigorem æquitati, tantum abest, ut potius hanc ipsam opinionem inferius sim rejecturus: Sed alia supersunt, quæ mihi persuadent firmissime, uxoribus judaicis privilegium prælationis dotis propitio Jure vindicari haud posse, quod unico fere argumento demonstratum eo. Privilegia sunt vulnera Legum, & ideo ultra intentionem Legislatoris, privilegia concedentis, haud extendenda, nec aliis tribuenda personis, quam quibus ea concedere Legislator voluit: & id quidem tam certum est, ut neminem me habiturum esse contradicentem credam. Id vero præcipue tunc statuendum, cum privilegia adeo sunt exorbitantia, ut quidem illud, de quo nunc disceptamus. Nam *multum profecto*, ait AUGUSTINUS LEYSERUS *Medit. ad Pandectas Vol. I. Spec. XIII. m. 2.*

iniquitatis habere videtur hoc privilegium, & injustitiam continere, quæ vix excusari possit. Igitur non male fecisse puto *Jctos*, qui nimium hunc aliisque injurium feminarum favorem usu Fori restrinxerunt, & duritiem Legis emollierunt &c. Eadem sentit *FABER* in Codice *L. VII. tit. 34. def. 3.* Unde & *LEYSERUS* loc. cit. existimat, *JUSTINIANUM* amore suæ uxoris, ut multa alia, hoc ipsum constituisse. Quidquid sit, *LEYSERI* & *FABRI* sententiam meam quidem ex integro non facio, id tamen adfirmare nullus dubito, privilegium hoc fere enorme esse, ac pertinere inter Extravagantia, eoque majorem adesse rationem, ut nemini illud, nisi cui Imperator expresse id indulsit, concedamus. Atqui vero Imperator uxoribus judaicis id non indulsit. Primo quidem hoc privilegium dedit in *L. 30. C. de Jure dotium*, *L. 12. C. Qui potiores in pignore*, *Nov. 97. c. 4.*; harum vero Legum suarum authenticam interpretationem dein dedit in *Nov. CLX.* & ad quasnam personas eas vellet Leges & memoratum privilegium pertinere, non obscure declaravit, cui declarationi utique, remota omni cavillatione aut disputatione inutili, standum erit. Ipsa Novellæ verba, quoniam argumenti mei vim omnem continent, hic juvabit adjungere. Ait vero ibi Imperator *Cap. 1:* „Quia enim dedimus privilegium mulieribus dotium, ut etiam prioribus creditoribus præponantur, & meliorem ordinem eas habere, & nec a tempore superatas: in donationibus autem propter nuptias secundum tempora, per quæ sunt, hypothecas habere, omnibus in præsentem facimus manifestum per hanc sacram nostram Legem, quia & hoc privilegium & tacitas hypothecas, & omnia alia, quæ mulieribus omnibus in diversis privilegiis a nostris Legibus data sunt, illis damus solis, quatenus his fruantur & utantur, & quæ diligentiam habent rectam, & adorandam nostram

„*nostram fidem tenere* (Catholicæ dicimus & Apostolicæ Ec-
 „clesiæ) & *participare in ejus salutari communione*. Quæ
 „enim separant se a sancta Dei Catholica & Apostolica Ec-
 „clesia, & sacrosanctam in ea communionem percipere non
 „patiuntur a Deo amabilibus Sacerdotibus, nolumus omnino
 „talibus frui privilegiis. Si enim se separant a Dei muneri-
 „bus, & a sacra communione alienas faciunt; multo potius
 „& nos non eas dignas fieri privilegiis, neque ex nostris Le-
 „gibus frui permittimus continentia: sed sint eis inaggressi-
 „bilia omnino ex Legibus beneficia: & omni privilegio ex
 „nostris constitutionibus eis dato privabuntur.” Et in Capi-
 te II. addit sequentia: „Unde competens est, & Judices,
 „apud quos aliqua movebuntur contra mulieres causæ,
 „aut a mulieribus quædam privilegia sibi vindicare volenti-
 „bus, respicere ad præsentis nostræ Legis subtilitatem: & si
 „non invenerint, eas orthodoxæ fidei existentes, & percipientes
 „sacrosanctam & adorabilem communionem in sanctissima
 „Catholica Ecclesia & Apostolica a venerandissimis ejus Sa-
 „cerdotibus, non permittere frui ex nostris Constitutionibus pri-
 „vilegiis.” Quis vero dicet, his attente perlectis, JUSTI-
 NIANUM mulieribus judaicis privilegium prælationis dotis
 dare voluisse in ista sua Constitutione? Et tamen, cum Lex
 ista, uti ex ipsis verbis a me relatis satis constat, authentica
 sit interpretatio, cuinam id privilegii competat; nemini certe
 alteri id adseri potest, quam cui a Legislatore hic loci fuit
 concessum. Ut adeo vel concedere debeamus, id privile-
 gium ad mulieres judaicas haud pertinere, vel adserere, eas
 tenere adorandam nostram fidem, participare in salutari Eccle-
 siæ communione, orthodoxæ existere fidei, & quæ sunt similes
 JUSTINIANI in ista Novella expressiones, quas certe nemo
 judaicis mulieribus tribuet, nisi qui forte helleboro habet
 opus.

opus. Ex his vero, quæ hæcenus attuli, recensita a me superius argumenta in contrarium, per sese concidunt: præcipue vero ultimum, quod in eo consistit, nullam prostare Legem, id privilegium Judæis adimentem. Nec enim quaeritur hic, an JUSTINIANUS illud Judæis unquam ademerit, sed id ante omnia videndum, an dederit unquam. Noluisset vero JUSTINIANUM, ut Juris sæpe memorati Judææ etiam fierent participes, ex ipsa hac Novella, in qua voluntatem suam hac super re, quænam mulieres memorato Legis beneficio gaudere debeant, explanare sibi habuit propositum, sufficienter adparet. Unde concludo cum PUFFENDORFIO *Observ. Juris univ.* 208. p. 533: „Cur receptio, quam D. BOEHMERUS in *Dissert. de Tolerant. Relig. effect. civ.* C. II. §. 38. minus plenam, imperfectam, limitatam, & gratiosam vocat, privilegium, quod *solis mulieribus christianis orthodoxis* datum est, judaicis tribuat? Sane id ex tolerantia illa minime convincitur, utpote quæ Judæis securitatem duntaxat publicam, & limitatam commerciorum facultatem dat? „ Et cum CRAMERO in *den Wetzlarischen Nebenstunden* III. Theil. IV. Stück. §. 4. p. 94. seqq.: *Ist nun solches Privilegium dotis denen christlichen Weibern allein concedirt, so kan sich keine Judensfrau dergleichen gegen einen Christen bedienen.*

*) BOEHMER in *J. E. P. Tom. IV.* p. 889. STRYCK in *V. M. Lib. XLII. tit. V.* §. 5. LUDOVICI in *Doctrina Pandectarum* L. tit. I. §. 6. BECKIUS *Cap. VII.* §. 21. & ibi JCTI Altdorfenses in *Responsis*, nec non *Cap. XIV.* §. 4. alique plures, qui dissentiunt.

§. XVI.

Et ita omnino se res habet in nostra Franconia; hic enim Mandato de 4. Maji 1722. dispositum habemus, ut mulieres judææ, cum suis maritis in communione bonorum constitutæ, *sive earum consensu contracta fuerint nomina, sive iis insciis aut invitis*, prælationis Jure non tantum non gaudeant*), sed ut illarum etiam illata, æque ac bona mariti excussioni seu cessione bonorum subjiciantur, ac ex utrisque contracta debita solvantur, & creditoribus fiat satis. Neu vero quis hujus Constitutionis ignorantiam prætere possit, ibidem sancitum, ut istam Constitutionem Satrapæ singuli Judæis in suo districtu habitantibus confestim promulgent, ac deinceps singulis sex mensibus: utque Judæis impofterum in protectionem recipiendis illa a limine sui ingressus notificetur.

*) Sed etsi istam Constitutionem penitus seponamus, tamen indubium manet, mulieres judaicas apud nos Jure isto prælationis perfrui haud posse, cum propter commercium viris suis permissum, quodammodo pro mercatricibus habeantur: has vero memorato Juris beneficio non gaudere, nemini possit esse incognitum. Vid. Ordin. Prov. P. III. tit. CIV. §. 6. Conf. BECK p. 123. Imo licet & hæc ratio cessaret, & conditio in Mand. adposita: *dass sie mit ibren Männern vererbt seyn*, pariter abesset, non dubito tamen, ex rationibus §. antec. adlatis, prælationem dotis judaicis uxoribus haud concedendam fore.

§. XVII.

Paulatim ad tractationem de rebus ac bonis Judæorum, & variis circa illa Juribus devolvor. Jure communi certum est, Judæos bona immobilia acquirere haud prohiberi, ceu
suffi-

sufficienter constat ex *Cap. 2. X. h. t. & Cap. 16. X. de Decimis.* Sed aliter passim servatur hodie. Nam teste BODINO *de Republ. Lib. III. Cap. VII. p. 537.* Judæis fere nusquam terrarum immobilia possidere licet; quod vel inde esse videtur, quia nemo immobilia adquirere potest, nisi simul Jus civitatis impetraverit: ad quod Judæi haud admittuntur, ceu supra jam observavi. In nostro tamen Principatu Judæis integrum est, ædes, subinde satis commodas & spatiosas possidere, modo consensum Principis desuper impetraverint. Hoc enim deficiente omnes contractus Judæorum de bonis immobilibus sive emendis, sive conducendis, vel in perpetuum, vel ad tempus, aliove modo possidendis, sive de Jure pignoris aut hypothecæ in iis adquirendo*), nulli sunt & invalidi. Unde Decreto de 20. Jan. 1717. & Mandato de 1. Jun. 1750. Præfectis provincialibus injunctum, ut de singulis ejusmodi contractibus ad hujas principale Regimen referatur, indeque aut ratificatio aut alia desuper dispositio expectetur: item ut inquirent, an Judæi bona immobilia possidentes necessariam Celsissimi concessionem desuper impetraverint, quæ tum in originali est producenda; præcipue vero attendant ad contractus locationis conductionis, videantque, num illi revera non sint palliatæ emptiones; experientia docente, quod Judæi summam pecuniæ, verum domus conductæ pretium longe exsuperantem locatoribus soleant dare mutuam, variis annexis conditionibus, ut ita in possessionem ædium irrepen-tes, elapso plurium annorum spatio ipsam sibi proprietatem vindicare possint. De quibus omnibus Satraparum est, sedulo invigilare, atque ad Regimen principale desuper referre.

*) Quod ad Constitutionem, ne Judæi in bonis immobilibus sine Principis adsensu Jus hypothecæ obtineant, fatendum est, hic praxin a theoria

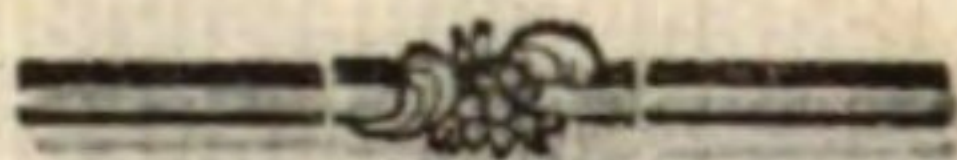

longissime recedere. Ubique enim, etiamsi concessio illa Principis haud accesserit, hypothecæ ejusmodi tam judiciales, quam extra judicium constitutæ pro validis ac legitimis in tribunalibus nostris agnoscuntur. Quamvis quoad hypothecas judiciales praxis cum theoria quodammodo combinari adhuc posset, quod ipsa Judicii autoritas defectum consensus Principalis quadam ratione supplere videatur.

§. XVIII.

Imo licet Judæi accedente Principis gratiosa concessione ædes quasdam emptione in se transtulerint, tamen vi Mandati de 1. Jun. 1750. Christianis in perpetua tempora reservata erat, ejusmodi domum, etsi a Judæo venum haud expositam, illove etiam alienationem haud intendente, quovis momento retrahendi potestas, reddito, quo ipse Judæus illas ædes comparaverat, pretio, & impensis necessariis atque cum præscitu Satrapæ interim factis. Sed per Mand. de 13. Aug. eodem Anno tales huic Juri retractus positi fuere limites, ut illud, in quantum ad ædes a Judæis A. 1709. quondam, & hodiedum possessis locum non haberet, usque ad evenientem alienationis casum, quo, uti & intuitu omnium aliorum bonorum immobilium generatim, Jus memoratum Christianis integrum est, ita tamen, ut Satrapæ attendant, ne ejusmodi retractus ex studiosa petulantia, & ad gravandos tantum Judæos suscipiantur; hisque alia in eo loco habitatio procuretur; impensæ vero, etiam utiles, quas medio tempore se fecisse demonstrare possunt, iisdem reddantur, quod ultimum pro præterito duntaxat intelligendum esse, ipsum Mandatum clare determinat, illo de 1. Jun. pro casibus futuris suo in vigore permanente, ita ut impensæ tantum necessariae & consentiente Satrapa faciendæ refundantur.

tur. Cum vero istæ nunc memoratæ conditiones non ita, prout oportuit, hisce in casibus observarentur, atque ita Judæi concessæ sibi protectionis effectibus frustrarentur, Celsissimus Princeps, modo gloriosissime imperans, Decreto de 2. Sept. 1765. Jus illud retractus certis in casibus plane sustulit, in aliis arctius limitavit, ac sapientissime constituit: I. Usque ad futuram venditionem memorato Juri haud subjacere illas ædes, quas Judæi A. 1709., hac in re veluti *decretorio* possederunt; uti & sequentibus casibus Jus illud retractus locum non obtinere, si quas Judæi ædes in subhastatione publica rerum ad minores pertinentium, impetrato desuper principali consensu sibi compararunt, nec non si quas Judæi filius filiave aut nepos ex testamento paterno aut per successionem ab intestato consequetur, cum defunctus tribus annis a tempore promulgatæ hujus Constitutionis eas consentiente Principe possederit: aut cum vice versa simili ratione pater a descendente præmortuo eas habebit relictas; similiter si quas Judæus elapso hoc triennio filio filiave aut nepoti dabit in dotem. II. Quas ædes Judæi contractu privato extra publicam subhastationem, consentiente etiam Principe, hucusque post Annum 1709. adquisivêre, aut adquirent imposteriorum, vel quas Judæi inter se aut Christianus cum Judæo permutant: non minus quas Judæi suis agnatis a se non descendantibus testamento relinquunt, vel his aut plane extraneo in dotem dant; aut quas a Christiano Judæove, etiam cum Principis concessione in solutum accipiunt: in iis Jus retrahendi Christianis non nisi ad tres annos conceditur. Tres isti anni in casu, quo Judæus Judæo suas ædes cum vel sine gravamine donaret, a die mortis donatoris computantur: in casu vero, quo Judæus habito principali consensu locum sibi comparat, eique novas superstruit ædes, a die loci empti *). III.

Contra ea, ædes, quas Judæi ante vel post A. 1709. & hucusque possederunt, deficiente tamen Principis adsensu, in perpetuum huic Juri retractus manent expositæ. — Generatim vero ibidem constitutum, ne Christiani Jure retractus ita determinato ex petulantia, malitia, vel in studiosum gravamen Judæorum publica tolerantia ac receptione gaudendum abutantur, utque casu, quo Jus istud fuit exercitum, alia in eo loco habitatio Judæo procuretur **).

*) Hoc casu statuitur, sumptus in ædificationem impensos Satrapæ insinuari, specificari & demonstrari debere: uti & omnibus iis casibus, quibus Jus retrahendi Christianis triennio relinquatur, Judæis prohibitum est, nequas in domum impensas, nisi plane necessarias, & nec has quidem sine consensu satrapæ faciant: alioquin extante casu retractus harum impensarum nomine nihil omnino consecuturi. — Porro generatim notari velim, tempus illud, ad quod Jus retractus Christianis in ædibus judaicis competens hodie est restrictum, non currere Christianis, nisi a die notitiæ; cum alioquin Judæi, qua solent suis in rebus ac negotiis esse astutia, facile possent omnia celare, & variis involvere palliamentis, ac demum, tempore elapso, ædium hujusmodi proprietatem in fraudem Legis sibi vindicare, id quod menti Legislatoris adversatur.

**) Denique & illud intuitu ædium ad Judæos spectantium est advertendum, quod iis imposita soleat esse servitus *non aperiendi fenestras in plateam*. Nimirum prospectum in publicum aperiitione fenestrarum sibi procurare, regulariter nemo prohibetur: BOEHMER *Introd. in Dig. Lib. VIII. tit. II. §. 8.* Sed si Judæus tales forte ædes sibi comparaverit, in quibus nullæ sunt versus plateam fenestræ, sed solummodo in suam forte, aut vicini aream; earum quoque aperiendarum Jus non habet, sed lumine undecunque demum incidente, & prospectu quovis alio, quam versus publicum, jubetur esse contentus.

§. XIX.

Ubicunque vero Judæi habitationes suas constitutas habeant, generatim semper id erit cavendum, ne ullam suis vicinis molestiam creent, aut fastidium. Habet jam aliunde id hominum genus in sese grave aliquid ac molestum, præcipue vero illi, quibus curta est domi suppellex, nec ullum forte, nisi plumarum aut centonum commercium; queisve *toga sordidula est, & rupta calceus alter pelle patet.* Vix non dici posset, horum ædes solo odore a reliquis Christianorum habitationibus distingui posse. Hujus vero rei causa cum in sordida eorum ceconomia, foetidaque immunditie sit reposita, merito hujus vitii emendandi gratia constitutum in Mandato de 1. Jun. 1750. §. 5: *Da die Juden in ihren entweder eigenthümlich oder in Bestand bewohnenden Häusern nach ihrer angewohnten Unart denen Benachbarten durch ihr unflätiges Hausweesen keinen geringen Ungemach, und gleichwie es öftters geschehen, sogar Kranckheiten verursachen; wollen Wir gnädigst, daß auf obgedachte Juden, ob sie saubere Haushaltung führen, zufoig denen unterm 7. Sept. 1713. und 3. Dec. 1722. publicirten Verordnungen genaue Obsicht getragen, und solche öftters visitirt, bedürftigen Falls auch selbige zu besserer und reinerer Haushaltung unter nachdrucksamer Commination, sie sonst aus Unserm Land zu verjagen, angewiesen werden.*

§. XX.

Ad Jus rerum pertinent & hæreditates. Quodsi de his vel propter dubium testamenti valorem, vel propter prætensionem Juris hæreditarii ab uno aliove factam, aliasve
demum

demum ob causas inter Judæos lites & controversiæ oriantur, earum cognitio atque decisio per Decretum de 9. Maji 1750. nequaquam ipsorum Rabbini illisve, quos a præeundo, & in negotiis communitatem ipsorum concernentibus dirigendis ac expediendis, primas tenendo partes, germanico nomine *Vorgänger* appellant, est relicta, sed ad Judicium Cæsareum Provinciale, vel qui cum illo concurrentem certis in causis Jurisdictionem habent, ad Satrapas pertinet *). Obfignationes hæreditatum jacentium tanquam meri actus Jurisdictionis a solis Satrapis private peraguntur **), facta tamen descriptis modo judaicis antecessoribus (*denen Vorgängern*) potestate, ut absente Satrapa majoris securitatis gratia defuncti ædes interim obfignent; contra inventarii confectio his & Rabbini solis private relinquitur, ita tamen, ut summarium saltem inventarii extractum loci cujusque Satrapæ extradant, integrum vero inventarium non aliter, quam graviores ob causas, & in casibus singularibus, de quibus hujatis Regiminis est judicare, ceu disposita hæc videmus in Mand. Reg. de 14. Aug. 1750. Ut vero omnes fraudes & cavillationes eo facilius evitentur, ibidem sancitum, singulos Rabbinos & antecessores juramento majori ad inventarii fidelissimam confectionem tam generatim, quam quoties id ab ipsis requiretur, adstringendos, omniaque ipsorum bona hoc nomine esse hypothecata. Denique iisdem ipsa hæreditatis divisio vi Decreti cit. de 9. Maji eodem Anno, est relicta, peragique potest Satrapa haud præsentem: ita tamen, ut hic, causis aliquantulum gravioribus & momentosis adparentibus desuper ad principale Regimen referat, indeque decisionem præstoletur, num in casibus ejusmodi singularibus divisioni hæreditatis jubeatur interesse ***).

*) Hinc

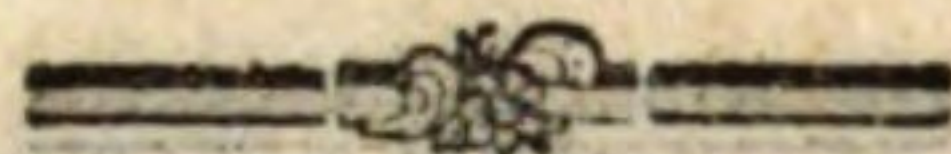
*) Hinc cum Judæorum Lites de successione ad nostra deferantur Judicia, vel, uti hic disponitur, in prima statim instantia, vel uti hodie servari sequente nota dicam, saltem in provocatione; videri posset, eas ex Jure provinciali, non vero Mosaico esse decidendas; salvis tamen, quæ apud Judæos frequentantur, pactis, (*den Staat* vocant) qualia si adsint, juxta illa, postposito paulisper Jure provinciæ pronuntiari certum est. Cum vero in Mandato de 11. April. 1691, expresse permittatur, *dass die Theilungen durch die Rabiner und Vorgänger nach der Juden alten Gesetz geschlichtet werden können*; idque repetatur in Decr. de 9. Maji 1750: magis est, ut jus Mosaicum præferri hoc casu Provinciali existimem, atque secundum illud, si res in provocatione ad Judicium Provinciale devolvatur, pronuntiari. Sed & hoc non ultra receptam consuetudinem extendendum. Conf. hic D. MILON Diff. de Succ. Af- & Descen. p. 13. seqq.

**) Hodie post sanctionem, quam infra §. XXXV. retuli, indubium est, lite inter solos Judæos circa hæreditatem quandam exoriente, decisionem ad dictos Rabbinos eosque, quos *Vorgänger* vocant, salva provocatione pertinere. Sed num etiam, quod de obsignationibus hic adtuli, posteriore illa constitutione mutatum? ex rationibus non contemnendis dubitare licet. Praxis ergo hic respicienda & sequenda est, quæ docet, obsignationes hodiedum ad Satrapas juxta tenorem relati Decreti de 1750. & cum limitatione ante memorata pertinere.

***) Eodem loco recte provideque constituitur, ut sive ejusmodi obsignatio, inventarii confectio, vel divisio hæreditatis ad Satrapam, sive ad Judæos ipsos pertineat, sumtibus, quam fieri potest, studiosissime parcat, ac proinde hæredibus judaicis nec adfectata mora, neque diutius, quam necesse est, protracta, nec alia ulla ratione impensæ non necessariæ & inutiles caussentur, nec plus sportularum nomine exigatur, quam in ordinatione taxæ Satraparum est determinatum: quæ tamen in Judæis duplicatur. Vid. infra §. XXXVII.

§. XXI.

Jam nunc de Judæorum contractibus & commercio binis verbis agendum. Id per se manifestum, planeque indubitatum

bitatum est, Judæis, cum in Republ. quadam tolerantur, commercium aliquod seu negotiationem, artemve aut opificium, sive demum aliud quodcunque medium, honestum tamen, debere permitti, quo necessariam sustentationem quærere, ac sufficientia vitæ subsidia lucrari possint. Hic vero maxime cavendum Imperanti, ne Judæi solis usuris, iisque immoderatis & mordentibus vivere, suumque emolumentum e sola aliorum subditorum pernicie aucupari studeant. Est enim ista usuraria pravitas, præcipue qualem Judæi exercere solent, vera Reip. pestis, & brevissima via ad omnimodam civium depauperationem: id vero non opus est hic a me longius demonstrari, cum sufficere possint, quæ hanc in rem adfert BECKIUS Tractatu sæpe relato *Cap. XVII. §. 19.* ubi adnexis tabellis ejusmodi usurarum intolerabilem malitiam & impietatem ad oculum demonstrat. Atque hinc est, quod Aug. Imperator, & Status Imperii A. 1530. Augustæ Vindelicorum congregati in Refor. Polit. tit. XXVII. *Von Juden und ihrem Wucher* huic malo ferendam medelam, & in Judæos usurarios graviora constituenda putaverint. Ut vero finem sibi propositum efficacius consequerentur, ibidem disposuere sequentia: *Damit sie (die Juden) aber dennoch ihre Leibs-Nahrung haben mögen, wer denn Juden bey ihm haben will, der soll sie dermassen bey ihm behalten, daß sie sich des Wuchers und verbottenen wucherlichen Kauffs enthalten, und mit ziemlicher Handhierung und Handarbeit ernähren, wie eine Obrigkeit dasselbe dem gemeinen Nutz zum besten und erträglichsten zu seyn ansehen und ermessen würde.* Eadem fere habentur in der *Reichs-Policey-Ordnung* de A. 1577. Tit. 20. §. 8. Utriusque Constitutionis mens eo redit, Judæos ad addiscenda opificia & in posterum exercenda esse adigendos: neutra vero, prout oportuisset & expetiisset etiam, hætenus

in

in observantiam est deducta. Nec vero potuit etiam tam facile. Arctiorem enim cum Judæis societatem haud probat Ecclesia, ceu supra jam observavi: sine qua tamen Judæi a Christianis opificia addiscere haud possent, multoque minus in opificum collegia recipi. Ut taceam, opifices nulla unquam ratione adducendos fore, ut hanc profanam Judæorum plebem in sua sacraria recipiant, qui omnes personarum qualitates scrupulosissime excutere solent, statimque, si quid sibi minus placuerit, inclamare: *procul este profani!* Equidem BOEHMERUS *ad tit. de Judæis* §. 30. existimat, Judæos, si separatim habitare juberentur, adigi posse ad opificia exercenda. At vero oportet res ejusmodi ante addiscere, quam exercere: illud vero difficillime fieri posse, ex adlatis rationibus constat *). Nec est illud etiam tantopere necessarium. Potest enim Judæis honesta negotiatio & commercium aliquod relinqui, unde panem victumque quærant, modo tales observentur cautelæ, ne id ipsum vergat in Reip. detrimentum. Et ita se res habet in nostra Franconia. Omnis apud nos usuraria pravitas & subditorum defraudatio Judæis severe inhibita **), commercia vero, ratione tamen mercium, temporis & modi variis limitibus circumscripta, tam inter se, quam cum subditis & extraneis iisdem permixta sunt ***).

*) Quanquam difficultates istas ita comparatas esse facile ac lubenter profitear, ut prudenti Domini territorialis œconomia, recteque factis ordinationibus removeri ac superari non adeo difficulter queant. Sane institutum istud, vi cuius Judæi ad addiscenda atque exercenda opificia a Principe obligantur, inter adynata haud pertinere, vel solum Bohemiæ regnum exemplo notissimo ad oculum demonstrat. Vid. BECK. *Cap. II. §. 3. in fine.* Sed & hic cuiusque Imperantis erit indagare & discernere, quod magis e commodis subjectæ sibi Reip. fore existimaverit. Quo etiam tendit Reformatio Politica in passu relato.

**) In Mandato de 30. Decemb. 1699 werden die Juden auf ebrliche, aufrichtige und obnverbottene Kaufhandlung und Gevverb dergestalt verwiesen, dass sie sich aller vvucherlichen und andern obnzulässigen Contracten, vvie die Namen haben, oder erdacht vvorden mögen, nach Ausvvveiss der ehevorigen öffters ausgehenden Mandaten — bey Straf der Confiscation und andern vvillkührlichen hohen Strafen gänzlich enthalten. Item in Decreto de 1742. cavetur: dass sie bey Vermeydung scharpfer obnausbleibender Bestrafung von allem unzulässigen auch nur verdächtig scheinenden Handel und Wandel sich gänzlich enthalten. — Ceterum ad usurariam Judæorum pravitatem melius coercendam, utque ii, qui mutua indigerent pecunia, eam commodius & pro moderatis usuris habere possent, mons aliquis pietatis, ut Jure Canonico vocatur, nimirum das Pfand-Haus, hic loci erectus fuit, ubi ea depositis certis pignoribus, quantitati mutui commensuratis, petentibus conceditur.

***) Vid. Clariff. D. PRAESES in Elem. J. F. §. 45. lit. c. — Præterea etiam multis in locis fabricarum instituendarum & sustentandarum facultas (das Fabriquen anlegen und unterhalten) Judæis conceditur; sed sæpe contingit, ut res ista in speciem quandam monopolii Reipubl. perniciosissimi successive degeneret; quod ne fiat & illius maxime interest, & ad specialem Principis curam pertinet. Denique & multa alia honestissimi adquæstus genera Judæis alieubi permittuntur, veluti praxis medica, a quo Judæos rite promotos in Doctores Medicinæ, non debere excludi, propugnat BOEHMERUS ad tit. de Judæis §. 65.

§. XXII.

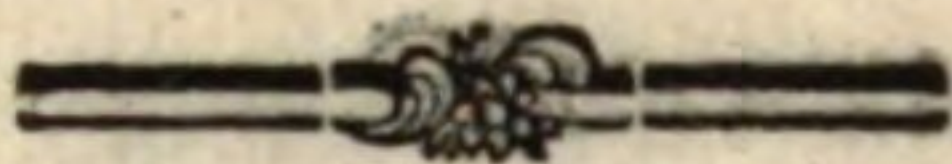
Ut vero huic usurario crimini eo melius ac securius omnis præcludatur via, Imperium in Comitibus de A. 1551. Reccessui ibidem promulgato sequentem inseruit Constitutionem: Dass, wann ein Contract zwischen Christen und Juden anderst, als mit Zuthun, Authorität und Approbation desselben Orts Obrigkeit errichtet worden, alles ganz krafftlos, nichtig und unbindig seyn, so dass kein Richter darauf erkennen und Recht sprechen soll. Præcipue vero de mutuis Christiano a Judæo datis

dati ibidem disponitur: Dahin beschloffen, wollen und gebie-
then, daß die Juden hinfürder keine Verschreibung oder Obliga-
tion vor jemand anders, dann der ordentlichen Obrigkeit, darun-
ter der contrahirende Christ geseffen, aufrichten, — — und
da sie diesem zu entgegen einige Verschreibung hinfürder auf-
richten lieffen, so soll dieselbe krafftlos, nichtig und unbindig
*seyn, und kein Richter darauf erkennen *).* Conformiter omni-
 no hisce Constitutionibus Imperii in Franconia nostra A. 1699.
 d. 30. Decemb. edictum fuit: Sollen alle und jede zwischen
 Christen und Juden vorgehende Contractus ohne Unterscheid oder
 Ausnahm, was solche betreffen, und was Prætext oder Schein
 es geschehen möge, bey jedes Orts Obrigkeit und Beamten (um
 sich sowohl der Gewehrshafft, als sonst mit unterlauffenden
 usurarischen Excessen halber darnach richten zu können) jedes-
 mahlen ordentlich angezeigt, und dem Amts-Protocollo, jedoch
 gratis und ohne Vergeltung eingetragen werden; ausser dem aber
 solcherley Contractus, Handel und Wandel für wucherisch ver-
 botten, und nichtig declarirt und gehalten, auch darauf keines-
 weegs gesprochen, sondern vielmehr die klagende Parthey ledig-
 lich abgewiesen, und damit nicht gehört, auch gestallten Dingen
 nach denen hievorigen Mandaten gemäs mit Confiscation und
 Straf gegen die Uebertrettere verfahren werden.

*) Vid. ANDLER Corpus Constit. Imper. sub tit. *Wucher*, vucherliche
 Contract, rubr. von Juden und ibrem Wucher. SCHWEDER Introd.
 in Jus publ. part. spec. sect. II. c. 14. WILDVOGEL l. cit. Thes. IX.
 BERGER in Oeconomia Juris Lib. III. tit. IV. §. 1. not 3. & tit.
 V. §. 5. not. 2. nec non in Resolut. Lauterb. p. 437.

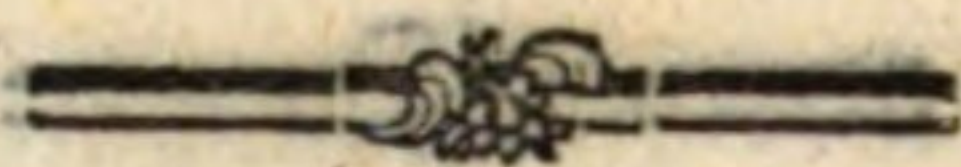
§. XXIII.

Sed hæc Constitutio Franconica sequentibus temporibus va-
 riis restrictionibus modificata fuit. Nam I. Rescripto Ca-
 merali

merali de 28. Jan. 1700. §. 11. hæc necessitas contractus cum Judæis initos Protocollo judiciali inferendi, restricta fuit ad illos duntaxat, in quibus id fieri vel evictionis *caussa* interest, vel quia res in contractum deducta *majoris* paulo est *momenti*: ne Satrapæ, quibus alioquin multa solent esse negotia, nimium hisce rebus distrahantur aut molestantur, præcipue cum gratis ea facere jubeantur. Postea per Mand. de 1. Jun. 1750. §. 8. expressius determinatum fuit, contractus ejusmodi tum demum ad Protocollum dari debere, cum eorum objectum vel simul, vel successive summam 12. Florenorum attingit, idque sub pœna nullitatis; per Decretum vero Regiminis de 13. Aug. 1750. §. 9. hæc summa ad 25. Florenos aucta fuit *), & in laudato Mandato de 1. Jun. simul constitutum, ne ista in Protocollum relatio ultra *gratis* fieret, sed singulis vicibus tres Bacei, quorum duo Satrapæ, tertius Scribæ seu Actuário (*dem Amtschreiber*) debetur, persolvantur. Quæ firmata fuere Decreto Regiminis de 21. Mart. 1757 **). II. Quod ad tempus, intra quod ejusmodi relatio in Protocollum fieri debeat, attinet, facienda ea erat ex Decreto Reg. de 26. April. 1742. intra 14. dies a tempore initi contractus; sin vero in nundinis (*uvann es ein ordentlicher Mark*) contractus fuerit initus, statim illis peractis (*nach der Markzeit*), sive ut in Mandato de 1. Jun. 1750. præcipitur, tempore nundinarum adhuc fluente (*noch in vvährender nämlichen Markzeit*). Sed quod ad tempus 14. dierum, illud rursus varie mutatum, mox ad tres menses, aliquando ad sex extensum, A. 57. ad primum terminum reductum, A. vero 1759. 18. Jan. sex hebdomadæ præscriptæ fuere, ne spatium ob impedimenta vel Satrapæ vel contrahentibus supervenientia nimis sit angustum, nec tamen etiam largum nimis. III. Ratione modi Mand. de 1. Jun. 1750. §. 8.

§. 8. sancitum erat, ut & debitor & ejus uxor una cum Judæo ad istum actum simul ac semel vocentur, & de liquiditate debiti sedulo interrogentur: obligatio etiam seu chirographum ab utroque, debitore nimirum ejusque conjuge, vel si hæc scribendi sit ignara, ab uno vel duobus rogatis testibus hujus nomine subscribatur. Sed 13. Aug. eodem Anno decretum, præsentiam uxorum in ipso actu relationis ad Protocolum haud requiri, sed sufficere, modo ante istum obligatio seu chirographum aut formula contractus apud Prætorem, quem *Schultheissen* vocant, in præsentia & cum subscriptione duorum testium ab uxoribus, vel vice ipsarum a tertio quodam subscribantur: ne subditi eorumve uxores in sua re domestica aliisve laboribus impediuntur. Denique in laudato Decreto de A. 59. ita sancitum: Si contrahentes tali in loco habitent, ubi non commoratur Satrapa, sufficere, ut præsentem viro contractus in Protocolum recipiatur, consensus vero uxoris mediante chirographo, aut si scribere ipsa nesciat, mediante attestato a Præatore & duobus testibus subscripto exhibeatur; cum creberrima obstant impedimenta, quo minus uterque conjux simul ac semel e domo abesse queat. Sin conjuges eodem in loco, ubi Satrapa commoratur, domicilium habeant, oportere ipsam uxorem actui illi interesse. IV. Quod modo adtuli, solum de conjugibus in communione bonorum, eaque universali existentibus est ad intelligendum. V. Excipiuntur etiam conjuges publicam negotiationem aut commercium ad aliquod exercentes, quo pertinent caupones perpetui (*die stäte oder Schilduvirth*), mercatores, pistorum, laniones, sutores &c. alique tabernam exercentes, nundinasque suis cum mercibus invisentes, quibus proin ad continuanda sua commercia fide opus est & peculio. Similiter nec contractus circa pecudes seu quadrupedes

pedes istum uxoris consensum requirunt, per Decretum de A. 59. jam ante citatum ***).

*) Oriebatur tum dubium, an, si contractus summam 25 florenorum *non omnino attingens* in Protocollum haud fuerit relatus, ipso Jure nullus & Judæus actione mota repellendus sit? Quod negative decisum 20 Mart. 1753.

**) Equidem Decreto Capituli de 31. Decemb. 1754. Sede vacante lato fuerat cautum, ut quod infra 25 florenos est, apud Prætozem, quod eam summam excedit, penes Satrapam protocolletur. Sed cum posteriora Decreta de 1757. & 1759. nullam hujus distinctionis mentionem faciant, sed solum de iis contractibus, qui nominatam summam exsuperant, ubique loquantur, circa hos etiam solos eam protocollandi necessitatem subesse omnino existimo.

***) Verba ipsa Decreti huc pertinentia prostant apud Clariss. D. PRAESIDEM in Dissert. de Jure conjugum in eorum bona &c. §. 39. Huc etiam pertinet Ordinatio Provinc. P. III. tit. CIV. §. 6. ubi statuitur: *Wo auch Mann und Weib gemeine Handtbierung und Gevverck, mit kauffen und verkauffen treiben, als Gevvandschneider, Krämer und dergleichen, auch offene Gastgeber oder Wirth, die fremde Gäst hauseten und beherbergten, in solchen Fällen sollen beede Eheleute die dessentwegen gemachte Schulden zugleich unvertheiltlich bezahlen.* — Sed an non saltem opus est, ut in casibus n. 5. hujus §. a me relatis, mariti, ut uxores non praesentibus nec consentientibus, pro sua persona contractus initos in protocollum referri curent? Negatur hoc in Decreto saepe relato de 13. Aug. 1750. §. 9. verbis: *Wovon jedoch die Handelsburger ausdrücklich ausgenommen seynd, also daß diese die in ibrem Handelswesen aufnehmende Gelder und mit andern pflegende Handelschaften weder für sich, weder von wegen ibren Weibern zu Protocoll zu geben haben.* Sed quod ad pecuniam mutuo acceptam, aliter statuendum esse ex Decreto de A. 1759. §. 4. omnino existimo. Cum enim ibi antecedenter sermo sit de casibus, ubi relatio in protocollum est necessaria, ceu patet ex §. 3., & statim §. subsequente referatur iste casus de conjugibus commercium exercentibus, solumque statuatur, consensum & praesentiam uxorum haud requiri: (*uvird die Gegenwart deren Eheveibern, dum nimirum contractus in protocollum inseritur, nicht erfordert*)

ferder) merito infero, relationem in protocollum a maritis pro sua persona non esse intermittendam, secus contractum mutui cum Judæo initum nullitate laborare. Alioquin sane hæc dispositio, *de præsentia uxorum in protocollatione non necessaria*, omnino frustranea fuisset, si contractus plane non esset in protocollum referendus. Quamvis fatear, id in praxi intuitu illorum mercatorum, quorum latius est & momentosius commercium, (*die en gros bandeln oder Banquiers seynd*,) vix servari, imo nec facile servari posse. — Quod ad contractus circa quadrupedes, in quibus ista protocollandi necessitas, utut consensu uxorum haud requisito, indubie subest, id adhuc adverto, quodsi extramundinas initi fuerint, & in loco, ubi Satrapa non habitat, coram Præ-tore, cujus est singulis mensibus designationem ejusmodi contractuum sibi denunciatorum ad satrapiam extradere, & coram scriba judiciario: — Si in eodem loco, coram satrapa sint protocollo inferendi. Sin vero in nundinis, statim iis adhuc durantibus coram Satrapa, aut ubi id receptum, coram deputatis ad id constitutis, idque sub pœna nullitatis & insuper arbitraris. Vid. Mand. de 1. Jun. 1750. ubi etiam statuitur, attendendum esse a Satrapis, ne pretium vel sit exorbitans, vel terminus solutionis in id temporis incidat, quo subditi ex defectu pecuniarum pecora cogantur reddere, cum iis vel maxime indigent.

§. XXIV.

Præterea quoad hanc constitutionem generaliter notandum
 I. Juxta constitutiones de A. 1720. 1731. 1750. & 1759. in contractibus cum Judæis initis Protocollo inferendis summa cum adcuratione procedendum, hancque insertionem non a privatis scriptoribus, sed a Polygrapho vel Actuario, præsentente Satrapa, faciendam, maximopere vero cavendum esse, ne quæ usuraria pravitas, aliave fraus dolusve malus subversetur *); contrahentes denique, quam fieri primum potest, ad hunc actum recipiendos, nec eorum petitionem de die in diem differendam **). II. Si ejusmodi contractus tempore conveniente, prout oportuit, Protocollo haud fuit inscriptus;

inscriptus; Judæo vero actionem movente Christianus exceptionem *contractus Protocollo non inserti* omittit, & debitum vel totum, vel pro parte agnoscit, vel cum Judæo rationes init, hunc juxta laudatum de A. 1759. Decretum actionem habere fundatam, in quantum ex confessione debitoris ea est liquida, neque hoc casu omissam a Christiano exceptionem in appellatorio a Judice superiore esse recipiendam. *III.* Si contractus cum Judæo extraneo initus coram *Judice extraneo* Protocollo insertus fuit, Judæum mota actione non tantum a limine Judicii repelli, sed etiam ipsum subditum contrahentem merita affici pœna. Quod tamen ex ipsa mente Legis limitandum *a)* quoad nundinas extraneas. *b)* Si subditus hujatis Principatus in locum alteri Domino subiectum, & forte ab illo longius remotum contracturus cum Judæo exeat, vel aliorum negotiorum occasione ibi versatus contrahat; quibus casibus nemo diceret, contractum in Protocollum penes Magistratum, cui Christianus contrahens subest, inferri debere. *IV.* Non referre, utrum Judæus contrahens sit extraneus, an in hujatis Principatus protectionem receptus; utroque enim casu contractus cum eo initi insertio in Protocollo æque est necessaria.

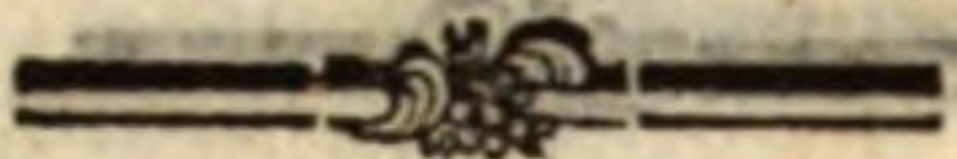
**)* In Decreto de 10. Mart. 1731. sancitur, tum a Satrapa omni studio inquirendum, tum ab ipso debitore statim manifestandum esse, num a creditore usuris immoderatis aliave ratione fuerit gravatus; quo omisso, si deinceps instante executione de alterutro conquerretur debitor, Juramentum ab eo haud posse amplius creditori deferri, sed non obstante ea exceptione executive contra eum esse procedendum.

***) Quid vero si Judæus quidem intra tempus Legibus præfinitum satrapam forte sæpius adierit, & ut protocollo contractus a se cum Christiano initus infereretur, rogaverit: ob moram vero Christiani, quocum contraxit, non comparentis, vel judicis eos ad hunc actum non recipientis, tempus interim effluerit, quin contractus revera protocolatus fuerit;*

fuerit; an tunc actione mota a Judæo, quidquam habebit roboris opposita a Christiano exceptio contractus intra Justum tempus protocollo haud inserti, adeoque nullitate laborantis? Me quidem Judice negative respondendum, cum sane Judæo hoc casu nulla culpa imputari possit, utpote quem suppono, Legibus sua ex parte voluisse, sed ob Judicis alteriusve partis contrahentis negligentiam haud potuisse satisfacere. Verum cum ista alterius contrahentis, multoque magis Judicis, negligentia haud præsumatur, eam probare Judæi allegantis erit, quod per se facile cuique adparet.

§. XXV.

Eidem rationi, ob quam introducta fuit Jure nostro necessitas, contractus cum Judæis intos in Protocollum judiciale referendi, innititur quoque utilissima Sanctio de 1. Jun. 1750. §. 9. ut rationes debitorum Christianos inter ac Judæos nec privatim, nec coram Præ tore loci, sed coram ipso Satrapa impofterum ineantur. Docuerat enim tristis experientia, quod Judæi in revocandis ad calculos debitis (*bey denen Berechnungen*), & fraudibus pudendis uterentur, & immodicas a Christianis usuras extorquerent, atque ita subditos sensim ac sine sensu ære alieno ita demergerent, ut brevissimo tempore totam omnino fortunam haberent in nominibus. Hunc in finem memorata Lege sancitum, ut rationes Judæorum cum Christianis ineundæ non nisi coram Satrapa, præ sente utraque parte, maxime vero debitoris uxore excutiantur, de puncto ad punctum in eas inquiratur, pars debatrix desuper audiat, omnia referantur in Protocollum, nec in tali rationum computu alia chirographa, quam quæ jam ante in actis fuere adnotata, attendantur, & dato noviore antiqua omnia cassentur, ac debitori reddantur; contra horum uno alterove omisso obligatio seu syngrapha nullius sit momenti,

momenti, nullam faciat probationem, multoque minus ullam operetur in ordine creditorum prælationem, sed nec ulla exinde detur actio *). Quodsi vero in hac judiciali inquisitione debitor latentem in negotio usurariam pravitatem haud manifestaverit, eamque exceptionem ex post demum opponat, noverit, eum haud admissum, sed se a limine Judicii repulsum, & arbitraria insuper pœna coercitum iri **).

*) Quid vero si Judæus agat ex obligatione vel chirographo, quod ipsa hac Lege est antiquius, an ex eo, quod omnia hic præscripta non fuerint curate observata, ab actione mota repellendus erit? Minime! cum Leges ad actus futuros tantum, non præteritos pertineant *L. 7. C. de Legibus*, nisi expresse Princeps aliter voluerit. Vid. LEYSER *Vol. I. Spec VII. Med. V.*

**) Itane vero mutatum, quod in Decreto de 1731. constitutum §. *antececedente* retuli, debitorem nimirum, dum contractus referretur in protocollum, de usuris immodicis haud conquestum ea exceptione imposterum omnino privari? Ego quidem ita existimo: cum enim in relato Mandato de 1750. generatim detur creditori facultas, imo necessitas imponatur, usurariam, si quæ intercedat, pravitatem *in ipsa adhuc computatione rationum* detegendi, sub pœna amittendæ *postea* ejus exceptionis; omnino mihi videtur consequi, exceptionem usurariæ pravitatis in ipsa relatione contractus in protocollum omittam, hodie non plane amitti, sed adhuc in computatione rationum opponi posse: præcipue cum in pœnalibus mitissima sententia sit anteferenda, contra verò usurariæ pravitatis maximum sit odium Jure meritissimo.

§. XXVI.

Præterea ad præcavendas Judæorum fraudes, juvenum ac imperitiorum avertendam perniciem, & plurima mala inde in Remp. redundantia securius evitanda eodem Mandato de 1. Jun. 1750. constitutum habemus, ne quis Judæus cum

eo cave, qui quæve patriæ vel curatoris aut tutoris potestati subjacet, ullum ineat contractum sine præscitu atque consensu parentis vel respective curatoris sub pœna amissionis crediti merciumve, & insuper, pro ratione circumstantiarum, arbitraria, id quod Judicium Cæsareum Provinciale 4. Mart. 1749. jam ante edixerat.

*) Nec interest, an filius familias cum Judæo contrahens sit peculiatu, nec ne: cum neque sanctio Judicii Cæsareo Provincialis, neque posterior de 1750. hac in re distinguat, sed generalibus verbis utraque disponat, nec rationes prohibitionis in filio peculium habente cessent. — Cumque potestas patria mortuo patre apud nos ad superstitem matrem devolvatur, Cl. D. PRAESES in *Elem.* §. CXXI. consequens omnino est, hanc sanctionem ad eum quoque pertinere, qui mortuo patre, viva vero adhucdum matre contraxit. — Porro quod ad filios divisos attinet, videndum, an tutorem curatoremve adhuc habeant, quo casu sine dubio & ipsi eadem Lege comprehenduntur. — Contra vero si quis patriæ potestati aut tutelæ subjectus dolose se sui Juris esse affirmaverit, ad eum hujus constitutionis favor haud extenditur, *Arg. L. I. C. de SCto Macedoniano*, cum talis propter mendacium beneficio omni indignus sit. Quod tamen temperandum existimo, ut tantum valeat in præjudicium filii, se falso patrem familias simulantis, non in præjudicium patris, cui nihilominus eadem exceptio competit, *Arg. L. 7. §. 10. ff. eod.* nec filius suo mendacio patris causam deteriore facere potest. Vid. BOEHMER *Introd. in Jus Digest.* T. 1. p. 372. STRYCK in *V. M. Lib. 14. tit. VI. §. 11.* Modo tamen ipse Judæus contrahens in bona fide fuerit, nec fraudem illius, qui se sui Juris esse affirmavit, facile advertere potuerit. Conf. BRUNNEMANN ad *Leg. pen. ff. de SCto Maced.* & ad *L. I. C. eod. n. 3. 4.*

§. XXVII.

Denique ad eam defraudandi libidinem, quæ in Judæis solet esse maxima, ita coercendam, ne quo loco, ullave

ratione in Christianorum detrimentum possit erumpere, in
 sæpe relato Mandato de 1. Jun. 1750. circa mutua danda
 frumenta, aliave, ut vulgo loqui solemus, naturalia, aut
 pecuniam his ipsis naturalibus deinceps redimendam saluber-
 rima prodita fuit constitutio, quam ipsis ejus verbis referam:
*Wann ein Jud einem Unterthan Korn, Haber, oder andere
 Getrayd - Früchten vorstrecken, oder auf Korn und Most ein
 Geld - Anlehn dargeben, auch solches bey Amt gebührend anzei-
 gen vviird, solle solchenfalls die pflichtmäßige Aufsicht dahin ge-
 nommen vverden, daß kein übermäßige Aufgab practicirt, son-
 dern bey dem Wein der hochf. Kammer - Tax *) und bey denen
 Früchten der Mittelpreiß zwischen Weynachten und Ostern zur
 Abmaas genommen vverden; inmassen und vwann solches alles
 nicht beobachtet vworden, alsdann die Contract null und nichtig
 seyn, die beyde Contrahenten gestraft, und vwann ein Wucher
 oder sonstige Gefährde befunden vvürde, die völlige Summa con-
 fiscirt vverden solle. Hoc vero per Decretum Reg. de 13.
 Aug. 1750. ita modificatum: Daß es in dem von denen Ju-
 den dem Unterthanen im voraus abkauffenden Weinvvachs, an-
 statt der zur Abmaas gesetzten Kammer - Tax bey jedes Orts
 laufenden Preiß belassen, bey vorleyhenden Korn aber dem Un-
 terthanen frey stehen solle, dem Juden bey nächster Erndt das
 Korn im gleichen Gemäß mit der Aufgab einer Metz auf ein
 Malter vvieder zu geben, oder aber dafür den zur Zeit der
 Vorleyhung gestandenen gemeinen Preiß mit Abrechnung der
 gevvöhnlichen Zinsen zu bezahlen; in dem Fall aber, da der
 Jud von dem Unterthanen Früchten übernimmt, solle jener
 solche unter dem laufenden Preiß sich nicht zueignen, und
 vwann der Jud auf künftige Erndt einen Handel treffen vviird,
 der zwischen Ostern und Weynachten laufende mittlere Preiß
 die Maas geben.*

*) Per

*) Per taxam Cameralem hic loci intelligitur annua illa & mutabilis, quæ quotannis pro ratione ac peristatibus temporum variatur: datur vero & alia perpetua ac immutabilis, sed quæ non est hujus loci.

§. XXVIII.

Postremo hæc ratio, quod Judæi de dolis ac fraudibus, nec non de usuraria pravitate, semper, nec immerito, suspecti habeantur, recte id observante CRAMERO l. c. §. I., movit Ordines Imperii, ut, quamvis alias cessio ac venditio nominum quibuscunque (inoffensa tamen *Lege Anastasiana* 22. C. Mandati, ad quam vid. BRUNNEMANN in *Commentario* f. mihi 375. STRYCK in *Cautelis Contractuum* Sect. IV. C. II. §. 9. seqq., salvoque debitori cesso illius beneficio) sit Jure permitta: tamen quoad hanc, diversitatem quandam Christianos inter ac Judæos introducerent, atque cum in Recessu Imperii de A. 1551., tum in Ordinatione politica de 1577. tit. *Von Juden und ihrem Wucher* 20, statuerent: *Es soll auch kein Christ hinfürders einem Juden seine Action und Forderung gegen einen andern Christen abkauffen, oder ein Jud als Schuld-Gläubiger einem andern Christen solche Actionen und Forderungen in einigen Weeg cediren, oder einiges contractsvveise zustellen, bey Verlust derselben Forderung. — Zudem vollen und gebietben Wir, daß keine Obrigkeit, Notarii oder andere Schreiber, diese Contract, da ein Jud eines Christen Schuld einem andern Christen verkaufft, stellen und verfertigen soll. Wo aber einige Obrigkeit, Notarii oder andere Schreiber solches übertreten, dieselben sollen ihrer Ehren und Aemter entsetzt seyn, sich deren nicht mehr zu gebrauchen haben. Aber der andern Schreiber halben, so hiervvieder handeln vvürden, befehlen Wir hiermit den Obrigkeiten eines jeden Orts, daß sie die mit dem*
Thurn,

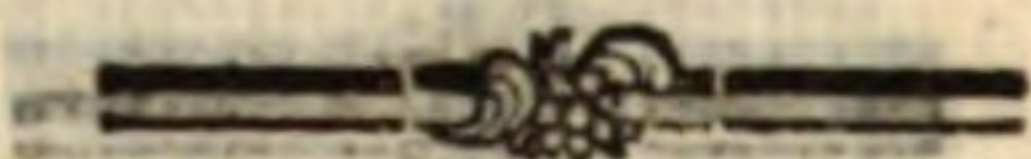

Thurn, Gefängniß oder in andere gelegene Weeg strafen. §. 79. & 80. citati Recessus. Præsumtionem usurariæ pravitatis, & ne Christiani de hoc vitio participarent, fuisse in caussa prohibita hujusmodi cessionis, docet memoratus §. 79. verbis: Neben dem so findet sich, daß auch die Juden solche ihre unbillige Schulden und Anforderungen, die sie auf den armen Christen mit höchsten Beschwerden und unziemlichen Vortheil erlanget, andern Christen verkauffen, und die Verschreibung auf die Kauffer stellen lassen, vvelche in die arme übervortheilte Schuldner zum hefftigsten dringen, und sie etwann gar von Haus und Hof vertreiben. Ceterum de ista Imperii in §§. relatis Constitutione multæ sunt Doctorum altercationes & diversæ omnino sententiæ: præcipue, an ea generalis sit, & ad omnia pertinens nomina, in quibus etiam nihil est usurariæ pravitatis, disputant varie, ceu videre est apud BECKIUM in Tr. saepe relato C. XII. §. 25. seqq. BOEHMERUS etiam tit. de Judæis §. 68. variis eam restringit limitationibus. 1) Si nomen a Christiano originem trahat, ab illoque Judæo cui-dam cessum fuerit, hic vero rursus illud in Christianum mediante cessione transferat. 2) Si debitor consentit. 3) In Cambiis. 4) Si Judæus publica autoritate fœnus exerceat. 5) Si caussa judicialiter cognita cessio fiat. Sed hæc quidem, num Constitutionum Imperialium menti satis convenient, in præsens non discutiam. Id saltem adverto, utramque Imperii Sanctionem apud nos esse extra usum, & factam hujusmodi cessionem omnino valere: salvas tamen manere exceptiones, quæ contra ipsum Judæum cedentem Christiano debitori competierant. Generatim enim certum est, cedentem non posse plus Juris transferre in cessionarium, quam ipse habuit; vid. L. 2. pr. ff. de Har. vel Act. vendita, & cedentem ac cessionarium suo modo pro una persona haberi.

L. 5. C. eod. add. L. 4. §. 27. ff. de Doli mali & Metus except.: ac proinde cessionarium teneri respondere ad ea, quæ ex persona cedentis objiciuntur, LEYSER Vol. III. Spec. CCI. med. 7. p. 531. & quæ huic obstabant exceptiones, contra illum quoque valere. LUDOVICI in Doct. Pandect. de Hær. vel Act. vend. §. 8. Itaque si cessa a Judæo actio oriatur ex contractu, qui juxta Leges nostras debuisset in Protocollum referri, nec tamen relatus fuit, manifestum est, etiam contra Christianum, cui cessio facta, exceptionem *contractus in Protocollum non relati* esse in mundo. Vel si agatur ex chirographo, in quo plura debita singularia in unam summam fuere conjuncta, seu computata, sed privatim tantum, nec, prout Jure nostro Franconico constitutum est, coram Satrapa; etiam contra cessionarium valebit exceptio *non competens actionis*, ex Lege nostra de 1. Jun. 1750. §. 9. Similiter exceptio usurariæ pravitatis, quatenus ea contra Judæum fundata erat, etiam cessionario Christiano obstat, cet.

*) Ceterum de hac materia latius videri poterunt BOEHMER loc. cit. BERGER in Oeconomia Juris L. III. tit. V. §. 5. n. 2. & in Resol. Leg. obst. p. 310. seq. STRICK in V. M. §. 12. de hær. v. a. v. & ad LAUTERBACH h. t. verbo *vetantur*. RICHTER Decis. 36. n. 11. seqq. fol. 209. CARPZOV. P. II. Con. 30. def. 45. & Resp. V. 38. LAUTERBACH in Collegio tit. cit. §. 22. seq. WOLF. SCHMITT. l. cit. §. 14. PUFFENDORF. Obs. 7. U. 153. L. B. DE CRAMER l. cit. §. 6. seqq. ubi testatur etiam de praxi Camerali hujusmodi cessionem sustineri: verb. *Dabingegen involviri limitata illa Judæorum receptio & facultas commerciorum secundum praxin Cameralem nicht, daß ein Jud an einen Christen seine Forderung nicht cediren könne, sondern es sind dierfalls Recessus Imp. de 1551. §. Diesem zu begegnen, & Reform. polis. 1577. tit. 20. §. Es soll auch, auffer Observanz.*

*) Excipiuntur tamen Archi- & Satrapæ, nec non quicunque alii Jurisdictione instructi, quibus prohibetur in Mand. de 15. Mart. 1700.

ne qualiacunque nomina (*gros oder klein, Capital- oder Current-Schulden, Zielgelder und dergleichen*) in districtu sibi commisso a quocunque extraneo vel hujatis Principatus subdito, Christiano vel Judæo, emptione, permutatione, aliave quacunque ratione in sese transferant, sibiive adquirant, ejusve acquisitionis declarantur omnino incapaces. Quodsi tale quid contigerit, contractus sit irritus, pretium vel æquivalens datum aut promissum in commissum cadat, pro circumstantiis insuper incurratur pœna, impensæ item, si quæ factæ, damna & interesse refundantur.

§. XXIX.

Adserui supra §. XXI. Judæorum commercia apud nos variis limitibus ratione *mercium, temporis & modi* esse circumscripta. Non sine ratione id fieri recte judicat Illustris CRAMERUS loco supra citato §. 2. Nunc ergo de regulis in nostra Franconia commercii judaici finibus breviter quædam delibabimus. Intuitu *mercium* Judæis prohibitarum permissarumque varia prostant Mandata libertatem commercii judaici nunc magis, nunc minus restringentia. Ita in Mandato de 30 Dec. 1699. sub pœna confiscationis & arbitrariis prohibetur Judæis, a) *der Auf- u. vechsel *) und das Ein- und Ausführen der Münz.* b) *Das Ausführen und ausser Land bringen des alten Kupfers, Zinns und Bruchsilbers, auch Erzes, Metalls und Glockenspeises **).* c) *Der Wein- und Getrayd-Handel (ausgenommen vvas ihnen jährlich an Koscher-Wein und Getrayd zu ihrer Hausnothdurft erlaubt vviird).* d) *Der Handel mit leinen und vvullen Tüchern, vvelfche sie nicht von den unsrigen im Land erkaufft, sondern von aussen herbringen.* Sed hoc ultimum jam A. 1700. in Rescripto Camerali de 28. Jan. ita modificatum fuit: *Daß dasjenige vvullen Tuch, vvelfches unter dem Preiß, nämlich 3. Kopfstück stehet,*

bet, ohne Unterscheid von denen Juden bey einländischen Tuchmachern und Kaufleuten ausserhalb Meßzeit genommen werde; was aber in einem höhern Preiß ist, wie nicht weniger der Leinwand ohne Unterscheid des Preißes aus gewissen erheblichen Ursachen, bevorab um dem Landmann, der nicht zu Mark kommt, die Nothdurft nicht zu vertheuern, gleichwohl nach Belieben entweder bey diesen oder auswärtsigen einzukauffen, und damit zu handeln erlaubt seyn solle. Imo in Decreto Reg. de 8. Jan. 1742. hæc distinctio plane fuit sublata & generatim permissum: Wollen und leinen Tuch zu führen, sie mögen auch solches von fremden oder einheimischen Orten an sich bringen. Quod vero ad commercium vinarium attinet, hoc ita limitatum cit. Rescripto Camerali de 28. Jan. 1700. §. 2.: Den Wein-Handel betreffend, hat es bey Unserer gnädigsten Verordnung sein Bevvenden, daß keinem Juden ohne vorzuweisen habende Special-Erlaubnuß gestattet, ohngekoscberten Wein oder Most in groser Quantität einzukauffen, und damit Handelschafft zu treiben; dieses aber dem armen Land- und Heckersmann zu abgesehenen Besten ihnen gleichwohl vergünstiget seyn solle, jezuvveilen dann und wann etwas vveniges an Most oder Wein von denenselben an Schulden oder für Waaren anzunehmen, doch dieses mit der Restriction, daß der Preiß und Werth auf den im Herbst gemachten Anschlag und gemeinen Kauff und Lauff gerichtet werden.

-) Prohibetur hic fraudulenta & studiosa monetarum probarum, ac precipue aurearum collectio, Judæis valde familiaris, & ea ratione fieri solita, ut monetas ejusmodi sibi comparanti pro singulis quidquam lucri concedant, majusve aliquod pretium statuunt, quam alias pro ordinario & publice determinato suo valore expendi possent, id quod vulgo *Agio* dici consuevit. Quodsi igitur quis monetam v. g. auream Judæo obtulerit, pro valore legibus statuto, nulla facta additione, alia minore moneta permutandam, indubium est, quin Judæo eam accep-

tare ac permutare liceat, cessante ipsa ratione Legis, quæ id duntaxat intendit, ne Judæi monetas probiores undique coamant, easque deinde radant, circumcidant, aliave ratione illis quid adimant detrahantve, vel plane extra provinciam efferant.

**) Eum in finem ibidem constitutum: Daß sowohl unsere Beamte, als besonders unsere jedes Orts verordnete Zöllner fleißige Inquisition und Aufsicht pflegen, und da sie bey durch und auffer Land fahrend- und passirenden Christen oder Juden an obgedachten und dergleichen Metallen, forderist auch an Gold und Bruchsilber etwas befinden werden, solches sogleich zu fernerer unserer gnädigsten Verordnung anhero berichten: falls aber je einer oder anderer unserer Unterthanen und ingeseffenen etwas dergleichen zu verkauffen hätte, und bey denen Kupfer- und Goldschmidten, auch Kannen- Giesern nicht anbringen könnte, der oder dieselbe, es seyen Christen oder Juden, sollen es zu unserer Kammer bringen, wo daselbst sie richtig und billige Bezahlung dafür zu gewarten haben.

§. XXX.

Contra ea Judæorum commercio permessa sunt sequentia: a) in relato ante Mandato de 1699. Jubelen, Ring, Silbergeschmeid, (doch ohne Verschmelzung und auffer Land Föhrung) sodann altes Kupfer, Zinn und Messing (sub eadem tamen limitatione, ne e Provincia efferantur), wie auch Pferde, Zug- und anderes Vieh, Federn, Zuvilch, ganz und ungemachte Bettverck, alte Kleider, lein und wüllen Tücher (sub restrictione §. antec. memorata) dürre und rauhe Häut, hingegen ohne alles Eindingen und Vorbehaltung bey Verkauf-Verleyh- oder anderer Begebung des Viehes *). b) In Rescripto de 1700. itidem ante memorato facta fuit Judæis amplior potestas circa negotiationem cum pannis lineis laneisque, quam §. antec. retuli, & iisdem Jus datum, cum omnibus illis rebus commercandi, quæ non specialiter ipsis antea fuere prohi-

prohibitæ. c) Rursus in Decreto de A. 1742. præter jam prius nominata, expresse ipsis permittuntur Gold, Silber, Sammet- und Seiden-Waaren, vollen und leinen Tuch, Zeug neu und alt, sie mögen auch solches von fremden oder einheimischen Orten an sich bringen **). Quod firmatum Mandato de 1. Jun. 1750. d) In Decreto de 13. Aug. eodem, §. 10. permittuntur Judæis die Contracten auf Halb-Vieh, antea in Mandato memorato de 1. Junii prohibiti. Addam ipsissima Constitutionis verba: Weilen es die Erfahrung gezeigt, daß es dem Unterthanen hart falle, wann der Vieh-Handel um Halb-Vieh gänzlich verboten bleiben sollte, indem mancher Unterthan zu Anschaffung eines ganzen Stück Viehes in der für seine Wirthschaft benöthigten Zahl die paare Mittlen nicht hat: so seyn Wir in dessen Anbetracht bevogen worden, den Handel auf Halb-Vieh wiederum gnädigst zu verstaten, jedoch verordnen Wir hiermit gnädigst, daß alle Contracten auf Halb-Vieh ohne Unterscheid, es mögen solche 25. Gulden fränckisch oder auch weniger betragen, bey des Orts Schultheissen in Beyseyn des Weibs ***)) aufgezeichnet, und hernach bey Amt protocolliret, auch daß darbey der Jud einen übermäßigen Wucher sich nicht beylege, von dem Beamten aufgesehen, dahingegen das Bestand-Vieh, als bey welchem eigentlich ein ohnerlaubter Wucher getrieben wird, ohne Ausnahm abgestellt, und derley Contract nicht gestattet werden sollen.

*) Desuper in Rescripto Commissionis de 28. Jan. 1700. ita edictum fuit: Die Eindingung deren Häuten mag also und dergestalt noch passiren, wann beyde Theil die Haut um einen gewissen Preis mit einander angeschlagen, und doch dem Christen die Wahl vorbehalten bleibet, entweder das bedingte Geld zu nehmen oder die Haut zu behalten, und daß jenem Falls gleich nochmahlen dem Christlichen Gerber und Lederbändler der Vorkauff zu statten komme. Ex causis enim politica commercium cum pellibus quadrupedum (der Handel mit rauben Häuten und Gefall vom geschlachtenen Vieh)

arctioribus limitibus circumscriptum, omnisque earum extra provinciam alienatio, sub variis tamen successive adjectis Limitationibus per Mandata de 13. Junii 1615. 14. Maji 1629. 25. Junii 1665. 22. Jan. 1654. 30. Dec. 1699. & 19. Jun. eod. Rescr. Cam. de 28. Jan. 1700. Mand. 13. April. 1750. Decret. 24. Jul. 1751. fuerat prohibita, aut non aliter permessa, quam salvo coriariis (*denen Meistern und Anverwandten des Rothgerber- und Löber-Handvercks*) Jure protimiseos & respective retractus (*den Vorkauff und die Auslösung vocamus*). Sed anno 1753. in Decreto de 13. April. sancitum: So wollen jedoch seine Hochfürstliche Gnaden gnädigst geschehen lassen, daß sowohl die ungearbeitete Haut bis auf weitere gnädigste Verordnung anvviederum, vwie vorhero, aus- und eingeführt vwerden, mit dem ausdrücklichen Beysatz jedoch, daß denen inheimischen Roth- und Weigerbern die ihnen jedesmahl zustehende Auslösung derer auffer Land verkaufft vverdenden rohen Häuten bevorbleibe. — Ratione corii Judæis jam A. 1660. & 1695. & noviter 1764. prohibitum fuit: Daß sie in unsern Städten, Märcken und Dörfern mit Leder im geringsten nicht haussiren, vwie auch aufferhalb der Fabr- märken nicht feil haben, sub pœna non tantum confiscationis sed etiam incarcerationis.

**) Permittitur etiam Judæis pannos quasi per aversionem pro conficienda veste vendere, (*der Jud darf einem ein Kleid um ein gevvisses Geld stellen*) sed non computata mercede Sartori debita, quam Christianus speciatim illi, qui vestem conficit, exsolvere debet, seu ut clarius lingua vernacula me exprimam: *der Jud darf das Macherlohn nicht mit einrechnen.*

***) Nec id mutatum puto, quod ad præsentiam uxoris, in Decreto posteriore de 18. Jan. 1759. de quo §. XXIII. in fine mentionem feci, cum speciales adesse rationes, quoad hosce contractus *auf Halb-Vieh*, cur in illis cautius procedi debeat, ipse tenor utriusque Decreti memorati de 1. Jun. & 13. Aug. 1750. satis commonstret.

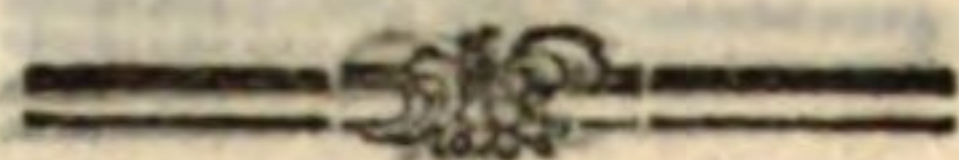
§. XXXI.

Sed etiam, quod ad *tempus*, Judæorum commercia Principum nostrorum Constitutionibus varios recepere terminos.

minos. Ita in relato Mandato de 1699. solummodo permittitur Judæis diebus Lunæ, Mercurii & Veneris, aut si istorum aliquis sit feriatus, die insequente commerciis suis vacare. In Rescripto Camerali de 1700. sequente distinctione id mitigatum fuit, ut Judæis in protectionem receptis & facultate commercii speciali instructis (*die ihren Gevverbszettel von der hochf. Cammer gelöst haben*) extra urbem hanc Principem fas esset, rebus suis ac mercibus dimidiam horam publice expositis, ubi idoneos emptores non habuerint, singulis deinceps diebus sua exercere commercia, in hac vero metropoli memoratos tres dies strictim tenerentur observare. Denique in Decreto Regiminis de A. 1742. generalis facta fuit concessio: *Ist sowohl Unsern Schutzverwandten, als auch andern von Unserer Hofcammer mit ordentlichen Gevverbzetteln versehenen Juden ferner unverwehrt, ehrlichen Handel und Wandel in Unserm Hochstiftt Wirzburg, sowohl dahier in Unserer Hauptstadt, als auf dem Land, und zuvar nicht allein insondern auch ausser denen Messen und Jahr-Märckten zu aller Zeit ungehindert zu treiben.* Quod firmatum Mandato de 1. Jun. 1750. §. 7. salvo tamen, quod superius de commercio diebus dominicis atque festivis Judæis omnino interdicto retuli.

§. XXXII.

Denique & in modo commercii judaici in nostra Franconia & fuere semper & adhucdum sunt variæ restrictiones. Nam A) in sæpe laudato Mandato de 1699. constitutum lego, ut Judæi salva nundinatione in propriis ædibus ipsis concessa, memoratis §. *antecedente* tribus diebus, in oppidis locisque clausis in foro, in pagis vero in loco quodam publico

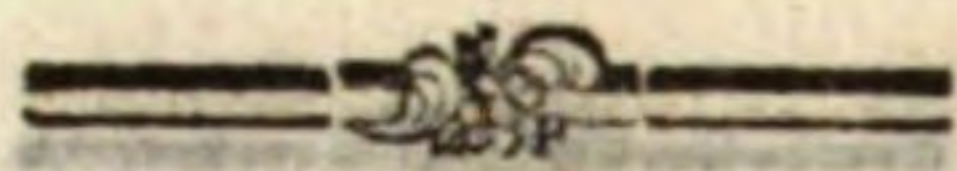

publico aut penes curiam aut sub tiliis merces suas venum exponant, neutiquam vero ostiatim circumcursitent, mercesve suas domibus inferant. In Rescripto deinde Camerali de 1700. permissum fuisse Judæis, ut, ubi per dimidium horæ huic necessitati, merces suas publice in memoratis locis venum exponendi satisfecerint, extra hanc urbem deinceps *quotidie & libere* suo vacare possint commercio, §. *antec.* jam retuli. Noviter vero, quod jam ante Mandato cit. de 1699. factum fuerat, interdicta ipsis fuit deportatio mercium de domo in domum, quod *haussiren* vocant, per Mand. de 29. Julii 1718. ita tamen, ut fas esset ex Decreto de 1720, volente ita emptore, merces suas ad domum deferre, idque tam nundinarum tempore, quam extra illas, quod confirmatur Decreto Reg. de 8. Jan. 1742. ubi statuitur: *Ausser dem* (si quis nimirum merces ad se deferri a Judæo petat) *solle mit Handelsvvaaren in die Häusser lauffen, solche zu verhandlen anbietken, oder sonst darinnen zu haussiren, und stören, als eine verderbliche, gemein schädliche, und von Alters her verbottene Sach — — durchaus und zuvar bey ohnnachlässiger Geldstraf von 1. bis auf 50. Reichs-Thaler, oder gestalten Dingen nach, bey Verlust der Waaren verboten seyn.* Exceptis saltem α) qui malis citrinis & aureis mercantur, quibus in hac urbe nundinarum solennium tempore, extra eam indistincte quocunque die merces suas circumgestare, & ad quamvis domum venales offerre integrum est. β) Judæis quibusdam extraneis & facultate ostiatim negotiandi instructis, quibus id & in hac metropoli, & extra eam, sed nundinarum saltem tempore conceditur, quorumque mentio fit in §. 2. cit. Dec. Sed jam 10. Febr. eodem anno sequentem in modum id temperatum fuit: *Was das haussiren mit Handelsvvaaren angeht, solle denen Hochstiftischen*

schen auch andern mit Landsherrlichen Gevverb-Zetteln versehenen Juden die erlaubte Handelswaren nicht zuvar in dahi-
siger Residenz-Stadt, noch auch in denenjenigen geschlossenen
Landstädten, wo ordentliche Handelsleut wohnen, und die
Feylhabung öffentlich treiben, wohl aber in denen andern nicht
geschlossenen Landortschaften des fürstl. Hochstifts Wirzburg,
wo keine ordentliche Handelsleut sich befinden, oder obberührte
Handelswaren nicht führen, sowohl in als ausser deren Messen
und Jahrmärcken zu verhausiren fürterhin verstattet werden —
was hingegen diejenige Waaren belangt, welche eigentlich zur
Handelschaft nicht gehören, noch ein Handelsmann darauf zu
lernen pflegt, ist und bleibt derenselben Umtragung und Ver-
hausirung dabier und auf dem Land in und ausser deren Mes-
sen und Jahrmärcken denen Juden und Christen obnehin frey
und unverbindert. Quod roboratum Mandato de 1. Jun.
1750. §. 7.

§. XXXIII.

B) Judæis ullam cameram seu cubiculum, aut receptaculum
quo demum nomine veniat, in hac urbe publice
aut clam possidere, ibidem quidquam vel levissimum ven-
dere, ullove modo commercari sub pœna arbitraria prohi-
betur in sæpe cit. Decreto de 8. Jan. 1742. Ne tamen
singulis diebus nimia cum difficultate merces suas secum
ex urbe auferre, atque ad lares reportare debeant, ibidem
conceditur, locum ad deponendas tantum custodiendasque suas
reculas (quin in eo vel minimum quid vendere præsumant)
hac in urbe conducere; quo speciali privilegio qui gaudere
volunt, quotannis decem florenos, quin istud tributum vel auge-
atur

atur unquam, vel decrescat, ad hujas officium exigendis collectis præpositum (*zu der gemeinen Stadt Schatzungs-Anlag*) conferre tenentur. Insuper juxta eandem Legem locus iste ita sit comparatus, ut nec in totum nec ex parte versus plateam aperiri possit, neque è platea in illum immediate pateat aditus, sed mediante saltem ordinaria domus janua. Consentit recentius Mandatum de 1. Jun. 1750. §. 7.

§. XXXIV.

Antequam ab hac materia commercii judaici in totum discedam, de liberis Judæorum negotiantibus (*von jungen Handelsjuden*) adhuc uno verbo quidquam commemorandum. Judæus ab ovo mercator, ut fert adagium, nec fit, sed nascitur. Inde videmus Judæorum parvulos vix cubitales, balbutiente fere lingua jam solenne illud: *nihilne mercari placet?* obviantibus inclamare. Quæritur ergo, num liberorum suorum nomine, siquid hi contraxerint, parentes judaici teneantur? Absque dubio tenebuntur, si negotiationem ipsis permiserint: tunc enim, in quantum hæc ipsis concessa, quasi pro institutoribus parentum suorum considerandi sunt. Uti ergo iis, qui cum institore contraxere, contra præponentem ad id, quod in contractum est deductum, indubie datur actio; *toto tit. ff. de institoria actione, & ibi Authores*, ita & contra patrem Judæum, filio suo negotiationem permittentem non deneganda est. Et sicuti præponentem non juvat, quod institor sit pupillus aut minor, quoniam sibi imputare debet, qui eum præposuit *L. 7. §. 2. ff. eod. tit. & ibi BRUNNEMANN n. 2. LAUTERBACH in Collegio §. 8. h. t.*, ita nec Judæo patri hæc exceptio quidquam prodesse potest.

*) Nemo

*) Nemo hic verba mea cavilletur, quasi vero ejusmodi liberos Judæorum negotiantes pro veris institutoribus declararem. Absit! Novi non unam esse hos inter & veros institores, quales Jus Romanum describit, differentiam, inde tamen non peccavero, si *comparatione* ista utar, atque ex paritate rationis in utroque casu contra præponentem actionem competere statuum. Solent etiam Doctores ad cit. tit. ff. *die Laden- oder Geverbsdiener oder Vervvalter, die Jungen der Kaufleute*, inter institores referre, vid. LAUTERBACH l. c. §. 2. quamvis & hos ab institutoribus Romanorum differre recte observet STRYCKIUS in V. M. §. 14. r. LEYSER Vol. III. Spec. 161. med. 6. seq. p. 195.

§. XXXV.

Tandem cum in finem inclinat Dissertatiuncula, ordo me monet, ut de *Judicio & actionibus* ceu tertio Juris objecto, quatenus in eo specialia quædam circa Judæos occurrunt, brevi, ut hætenus, oratione differam. Primo quidem de Judice competente, cujus est lites & controversias Judæorum decidere, videndum. Ubi illud quidem indubitatum est, quod si lis quædam Christianum inter ac Judæum versatur, siue deinde Judæus actor sit, siue reus, eam coram Judice christiano ventilandam ac terminandam esse, juxta L. 15. C. de Jud. & Cælic. Sed quid? si solos Judæos inter se pugna quædam Juridica, respectu fraterno posthabito, collidat: nonne tum Rabbīnorum antecessorumve judaicorum ea res erit? Negandum id ex Legibus Romanis, ceu manifeste constat ex L. 8. C. eod. ubi ARCADIUS & HONORIUS AA. rescribunt: *Judæi in his causis, quæ tam ad superstitionem eorum, quam ad Forum & Leges ac Jura pertinent, adeant solenni more judicia, omnesque Romanis Legibus conferant & extipiant actiones.* Exceptione tamen addita: Si qui vero ex his communi pactione ad similitudinem arbitrorum

apud Judæos in civili duntaxat negotio putaverint litigandum, fortiri eorum judicium Jure publico non vetentur. Quod ad Jura Imperii nostri attinet, RUPERTUM quidem Imperatorem Judæis magistrum aliquem supremum ex sua tribu, *einen Hochmeister zu heischen, zu strafen, zu bannen nach jüdischem Recht*, Norimbergæ 3. Maji 1407. concessisse perhibet WILD-VOGEL cit. supra Dissertatione *Thesi V.* sed & ibidem fatetur, huic Diplomati derogasse aliud FRIDERICI III. de A. 1470. ubi dicitur: *die gemeine Jüdischkeit Uns als Römischen Kayser von des heiligen Reichs vvegen, und niemand anderst untervvorfen seyn und zugehören solle.* Unde & JODOCUS cognomine von RESCHEN, qui se Regierer gemeiner Jüdischkeit scripserat, in Camera fuit condemnatus in 2. Marck löthigen Golds dem kayserlichen Fisco zur Straf cum expensis zu entrichten, referente WEHNERO in *Observ. pract.* voce Regierer. Sed ista minime impediunt, quo minus Dominus aliquis territorialis hodie Judæis in suam protectionem receptis vi specialis privilegii concedere possit, ut suas lites inter se solos vertentes Judicio suorum Rabbiorum eorumve, qui *Vorgänger* ipsis dicuntur, submittant, quod & multis in locis usu servari, testatur BECKIUS cit. *Tr. Cap. XVI. §. 4.* Et sane in nostra Franconia claram Constitutionem in Decreto Capituli de 31. Dec. 1754. sede vacante edito deprehendimus: *So oft zwvischen lauter Juden sich Strittigkeit erhebt, so soll die Klag zuerst bey denen Rabbinern und Vorgängern angebracht, und allda salva provocatione gesprochen *) vverden.* Judæis ergo in nostra Franconia aliquam Jurisdictionis speciem esse concessam, rectissime observat Clariss. D. PRAESES in *Elem. Juris Franc. §. 45.*

*) Provocatur vero, primo quidem ad hujatam Judæorum Praefectum (*an den Judenamtman*) deinde ad Principale Regimen: ut adeo Judæi

Judæi suo modo plures habeant instantias, quam ipsi Christiani; primam nimirum judaicam, alteram præfecturæ, tertiam Regiminis. Sed etiam absque provocatione Judæorum inter se litigia ad forum Christianorum devolvi possunt, cum a) nihil prohibeat, quominus statim præterito Rabbinorum judicio ad illud Jurisdictionem prorogare possint. b) Judæorum collitigantium extraneorum, & hujatis Rabbinum Jurisdictionem haud agnoscentium causæ in prima statim instantia eo pertineant.

**) Causas Judæorum *criminales* ad christiana pertinere tribunalia extra omne dubium est.

§. XXXVI.

Quodsi vero Judæorum causæ ac lites, quæ iis cum Christiano quodam intercedunt, ad Christianorum tribunalia devolvuntur, sunt, qui existimant, eos non secundum æquitatem, sed semper secundum *rigorem* Juris esse judicandos; indeque sequelas & varias & mirifice absurdas deducunt. Egregiam hanc sententiam defendit inter alios REINKINGIUS cit. superius loco n. 31. recte ob eam causam notatus a BOEHMERO ad tit. de Judæis §. 57. Quod enim uni justum est, alteri quoque debet esse æquum, nec disparitas Jurium ex contemptu & odio hominum metienda est. Quam vero suæ sententiæ rationem ex eo petunt adversarii, quod infideles sint fidelium hostes, in quos summus rigor sit exercendus, ea adeo Domitiana est, ut ne audiri quidem mereatur. Aliter omnino hac in re sentire, atque agere jubentur Judices & magistratus nostri Franconici, in Mand. de 15. Mart. 1725. n. 13.: *Wollen Wir, daß Unsere Beamten männiglichen, so Christen als Juden — jedesmal die schleunige unpartheyische Gerechtigkeit — dergestalten mittheilen sollen, daß sie bey*

Gott darüber nicht allein, sondern auch bey Uns genaue Rechenschaft geben können. Huc etiam refero, quæ omnino sapientissime constituuntur in fine Decreti de 18. Jan. 1759.

§. XXXVII.

Illud tamen in nostra Franconia inter Jura Christianorum ac Judæorum in Judiciis litigantium, sed quæ ipsam Judiciî substantiam non attigunt, intercedit discriminis, quod Judæi juxta Ordinationem Taxæ Judicialis de A. 1724. & 25. duplicem taxam judicalem exsolvere jubeantur. Nec justis ea sanctio destituitur rationibus, pertinetque inter eas, quibus aliquando Judæorum statum reddi deteriorem & consuetum est, & servato moderamine minime iniquum, ceu superius jam evici. Fallerentur vero gravissime, qui ab isto privilegio Judæorum odioso, omnino *singulari*, *generalem* deducere vellent conclusionem, Judæorum causas esse odiosas, & non nisi secundum rigorem, posthabita æquitate, dijudicandas, de quo §. *antec.* egimus.

§. XXXVIII.

Contra ea, si Judæis in *concurso* cum Christianis de *prædria* lis est, ea solummodo secundum prioritatem temporis aliasque hac in re communes ac notissimas regulas decidenda est, nullo omnino ad religionem facto respectu, ut adeo hic & Christianorum & Judæorum æqualia omnino apud nos sint Jura, nec alter alteri ob eam tantum rationem, quod vel Christianus sit, vel Judæus, anteferatur; eo tamen observato, quod in quavis classe *) indigenis cedant

cedant extranei, etsi tempore priores, juxta Mandat. de 28. Jan. 1721. & *Concurs-Ordnung* de 1747. fol. 15. Quod intuitu Judæorum firmatum fuit in Recellu cum Domo Brandenburgica 25. Aug. A. 1742. inito, Art. V. §. II. *Was herentgegen die in beyderseits fürstlichen Landen vwohnende Juden anbetrifft, lasset man es beyderseits dabey bevvenden, daß solche zuvar denen Classen nach in dem Prioritäts-Urthel gesetzt, aber denen übrigen einheimischen, und diesen erstgedachter massen gleichgesetzten christlichen Creditoribus in eadem Classe nachgesetzt vwerden sollen, ohne daß hierbey auf die prioritatem temporis reflectirt vverde.* Cum enim Judæi utriusque Principatus sint respectu alterius extranei, debuere utique indigenis, cum quibus necdum erant parificati, quavis in classe postponi. Id vero postea Decreto de 19. Jan. 1769. ita mutatum fuit, ut hodie utriusque Principatus subditi, seu Christiani illi sint, seu judaicæ superstitioni addicti, plenissime exæquentur, **) sola prioritate temporis in quavis classe servata. Idem omnino intuitu subditorum Bambergensium tam Christianorum quam Judæorum sancitur in Decreto Reg. de 22. Maji 1760. ut adeo ex utraque hac sanctione & subditi Onolzbacenses & Bambergenses, Judæi æque ac Christiani in concursu pro indigenis reputentur. Licet vero de subditis Magni Ordinis Teutonici similia in nostra Franconia obtineant, tamen ab isto beneficio speciatim eximuntur Judæi in Decr. Reg. de 14. Jun. 1753, qui proinde tanquam extranei indigenis in eadem classe adhuc postponendi sunt.

*) Dico in quavis classe. Nec obstat, quod supra §. XVII. dixi, Judæos hypothecam in Christianorum bonis habere non posse, atque adeo nec unquam in hypothecariorum classem eluctari. Nam hoc dubium per * ibi adjectam sufficienter dissolvitur.

**) Nec ad rem facere videtur, quod debitum forte ante hanc Ordinationem fuerit contractum; expressis enim verbis in ea constituitur: *daß die beyderseitige jüdische Creditores bey Auszahlungen nicht nur für das zukünftige, sondern auch für das gegenwärtige und vergangene in jenen Fällen, wo die Edictal-Citationes noch nicht wirklich erlassen worden seynd, den christlichen Creditoribus in der Prioritäts-Ordnung und Classification gleich gesetzt werden.* Sed cum tale nihil inveniam in Decreto subditos & Judæos Bambergenses concernente, merito statuendum puto generali principio: Legem tantum pertinere ad futura, hic locum dari debere.

§. XXXIX.

Hoc jam loco de Judæorum Juramentis unicum adhuc verbum adjicere juvabit. Ubi quidem illud certum est *a)* Judæos a Judice christiano ad Juramentum admitti debere, quod & Legibus Imperii congruum est, & nihil omnino in se continet iniquitatis. Vid. STRYCKIUS in *Cautelis Juramentorum*, P. II. Sect. I. num. marg. 36. edit. *Operum Halensis* de 1747. pag. 429. *β)* Juramenti formulam ipsorum religioni debere adcommo- dari. MARTINI in *Positionibus de Lege Naturæ* Cap. XX. §. 522. seq. BOEHMER loco sæpe alleg. §. 47. Indeque est, quod in Ordinatione Cameræ Imperialis P. I. tit. 98. specialis formula Juramenti judaici fuerit præstituta. Sed hæc ipsa in nostris Judiciis haud servatur; & alia quædam, religioni tamen & ceremoniis judaicis congrua est in usu. Præstari autem solent Juramenta a Judæis vel in Synagoga, si causa majoris paulo sit momenti, & adversarius id urgeat, vel simpliciter in consueto Judiciii loco. Ceterum & ipsæ Juramenti judaici formulæ diversis in tribunalibus usitatæ, & quæ alias circa hanc materiam excitari solent quæstiones, in allegandis Authoribus

thoribus inveniri facile poterunt, qui hæc plena manu pertractant, & ad quos brevitatis studio me remitto.

*) ESTOR de lubrico Jurisjurandi Judæorum & generatim, & illius speciatim, quod in Concept. Ordin. Cam. P. I. tit. 98. legitur. Marburgi 1746. BJOEHMER L. c. & Tom. I. Lib. II. tit. XX. §. 34. tit. XXII. §. 9. tit. XXIV. §. 79. & in appendice ad Tom. I. STRYCK loc. alleg. nec non P. III. Sect. III. C. VI. n. 44. usque 132. p. 626. & in V. M. ad tit. de Jurejurando §. 9. MYNSINGER Cent. V. obs. 6. p. 383. edit. de A. 1584. BERLICH P. I. Concl. 54. BERGER in Elect. Discep. for. p. 720. seqq. WILDVOGEL Dissert. de Juram. Jud. ZIEGLER Dissert. de Juribus Judæorum Cap. V. BECK. p. 465. usque 514. & 542. seqq. Conf. etiam JACOB SCHUDT in seinen jüdischen Merckwürdigkeiten P. II. Lib. VI. C. 28.

§. XL.

Progredimur ad quædam de Judæis miscellanea, & observationes hinc inde e Legibus nostris collectas hic adnectendas. I. Judæis interdictum est certum quoddam tributi genus, quod ipsi aliis Judæis non ejusdem loci incolis, propria solebant autoritate certis in casibus imponere, quodque *Sassaves* ipsis dicebatur. Rem totam adlatis ipsis Decreti verbis optime dilucidavero. *Es haben höchstgedachte Seine Hochfürstliche Gnaden an die Vorgänger besagter Dero Juden-Schutzverwandschafft nicht allein den gnädigsten Befehl ergehen lassen, obgedachten Sassaves (wann ein Jud dem andern in dem Ort, wo diese seßhaft, mit Vieh oder andern Waaren gehandelt, der einheimische sich unterstanden, gleichsam eine heimliche Contribution, so die Juden Sassaves zu nennen pflegen, auf die Handelschafft zu schlagen, und sich eigenmächtig zu attribuiren), als einen unbefugten Abtrag sogleich allen Juden ab- und einzustellen, sondern es beschiehet auch dessentwegen an alle und jede des hohen Stiffts Beamte hiermit zu dem Ende die Notification, daß selbe denen innländischen als fremden Juden bedeuten*

ten mögen, sich mehr gemeldter Mißhandlung gäntzlich zu enthalten, oder zu gewarten, daß derjenige, welcher darwieder gehandelt zu haben nochmals betreten wird, nicht allein exemplarisch abgestraft, sondern auch aus des hohen Stiffts Schutz verstoßen werden solle. Decretum Camerale de 13. Jul. 1697. II. Cum olim Judæi in mactandis pecoribus, quæ Christianis vendenda destinabant, minime essent scrupulosi, & num sana illa essent, morbove aliquo laborarent, curarent minime; carnes vero inter vulgus divenderent: unde timendum erat, ne periculosa eaque etiam contagiosa plebem inficerent ægritudines, sancitum fuit, ut Satrapæ ubivis locorum, quæ Judæi inhabitarent, quosdam probæ fidei viros determinarent, magna cura invigilatueros, ne quid simile deinceps contingeret; ac ubi prohibitioni isti, ne pecudes morbo quodam infectas mactarent, impofterum contravenirent Judæi, non tantum carnes ipsis adimerent, sed alias insuper commensuratas pœnas infligerent. *) III. Dubitari nequit, quin etiam Judæis vi Mandati de 30. Jun. 1699. & 14. Maji 1739. sit interdictum, ne arma deferant, *Das Degen und Gevvehr tragen.* IV. Judæi in eo aliquid singulare habent, quod non solvant Laudemium de bonis sibi judicialiter v. g. in concursu adjudicatis. Ratio vero hujus manifesta est, cum ejusmodi bona immobilia statim iterum venum exponere, nec ipsi ea sine speciali Principis concessionem retinere aut possidere valeant. Vid. supra §. XVII. V. Jure retractus in domibus Christianorum destituuntur, ex ratione tum §. jam citati, tum subsequenti: facilius id in ædibus jam ante a Judæis possessis concedi posset. Sed nec memorato Jure quoad vina gaudent ex ratione Legis, quam §. XXIX. in fine adtuli. Nec quoad corium illud sibi adtribuere valent, cum soli coriarii exclusive id habeant, uti intuitu pecorum soli laniones. Vid. ea, quæ §. XXX. in *) retuli,

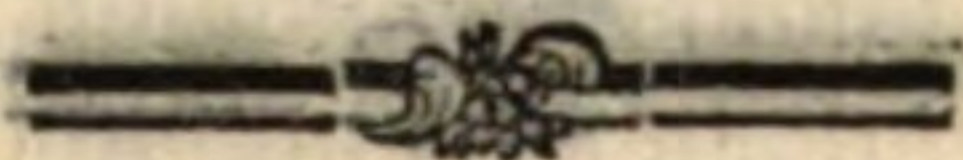
&

& quoad Ianiones Decretum de 17. Maji 1758. VI. Denique id etiam intuitu Judæorum penes nos singulare est, quod si quis ex eorum tribu ob certi delicti indicia, incarceretur, & in eum inquiratur, alimenta eidem toto illo tempore suppeditare debeant. Sed id quidem non tam in Judæorum odium introductum, quam ea ex ratione, quod plerumque inquisitus nostris cibis os suum judaicum contaminare nefas putet; unde consequens est, ut, quos Judæi cibos sacrationes suæ fidei & religionis socio in vinculis hærenti submitunt, eorum etiam sumptus sufferre debeant: quod proinde sua veluti sponte tunc cessat, quando forte inquisitus judaicam superstitionem cum Religione Christiana feliciter commutat, nec jam veretur, nostras dapes suis admoveere labiis. Hujus autem generis dantur adhuc complura alia, quæ omnia hic recensere longiusculum foret.

*) Addenda hic Constitutio de 4. Jul. 1670. *Solle genaue Obsicht gehalten werden, daß die Juden die vordere Viertel vom Vieh nicht verpachten, und was sie davon gegeneinander verkauffen, und was sie hin und wieder um halb Schächel, und von fremden — Juden vor Fleisch verkaufft wird, jedesmahl den gebührenden Accis zahlen. — Von diesem Accis werden einem Juden für seine Haushaltung jährlich zwey vordere Viertel frey gelassen. Accis-Instruction de 1730. §. 19.*

§. XLI.

Hactenus de Judæorum Juribus, dum in territorio nostro morantur, Principisque protectione gratiose sibi concessa perfruendi animum habent. Nunc quid circa eos, qui e Principatu emigrare volunt, obtineat, strictim adferam. Qua in re primo quidem concoquere omnino non possum incongruam JODOCI BECKII sententiam in sæpe memorato tractatu de *Juribus Judæorum* Cap. V. §. 7. adferentis, Judæos & generatim subditos invito ac dissentiente Domino

territoriali e territorio emigrare posse, ac alium in locum sua transferre domicilia. Sane talis propositio indubitanter Juris publici Universalis principiis e diametro repugnat. Cum enim nexus subjectionis civilis publicæ ex sua natura sit perpetuus, sequitur, subditos, quales profecto & Judæi sunt, non posse se ab hoc nexu liberare sine consensu Imperantis; ac proinde perfecte obligatos esse, ut, si ex civitate velint emigrare, Imperantis consensum impetrent. Præterea Jus expellendi ex parte Imperantis & Jus emigrandi ex parte subditorum sunt duo correlata; jam vero penes Imperantem non residet Jus expellendi subditos, etiam Judæos, (nisi eorum precaria tantum sit tolerantia, per ea, quæ, supra §. IV. * dixi) sine omni causa & tantum ex arbitrio; *) ergo etiam his non superest libera facultas emigrandi absque consensu Imperantis **) Quod vero speciatim ad nostram Franconiam, hanc sententiam manifeste condemnari, & contraria plane circa arbitrariam hanc subditorum emigrationem foveri principia ostendunt Decreta & Mandata pene multa, præcipue de 24. April. 1724. de de 10. Febr. 1764. de 5. Jun. eod. de 28. April. 1766. Sanctionibus etiam pœnalibus munita ***). Imo & Imperii nostri praxin esse adversam, etsi alia omnia deessent, satis elucesceret ex litteris patentibus Circuli Franconici de 19. Dec. 1766. & ex iis, quæ circa emigrationem subditorum Imperii in terras nullum cum Imperio nostro nexum habentes in Rescripto universali de 7. Jul. 1768. edixit Augustissimus Imperator. Nec interest, utrum subditi *gregatim*, an *singillatim* discedere velint, utut in eo disparitatem quærat H. GROTIUS de *J. B. & P. Lib. II. Cap. 5. §. 24.* ex ratione, quod prima magis sit contra bonum publicum, quam posterior: Jus etenim hoc ipsum determinandi, an emigrationi subditorum singulorum non obste-

ratio

ratio boni publici, penes summam potestatem in civitate tantummodo residet; ut adeo consensum Imperantis etiam in *singulorum* emigratione omnino esse necessarium, sponte sua consequatur. Sed nec in eo adsentire possum laudato BECKIO, dum l. cit. statuit, durum esse atque immitte, a Judæis emigrantibus Jure detractus gabellam exigere, cum jam alioquin annuas pro sua protectione pecunias Principibus offerre debeant. Quod enim pro sui receptione, tolerantia ac tuitione annuatim Imperanti pendunt tributum, per ipsam hanc protectionem nullo Jure antecedenter debitam satis superque compensatur, ut adeo ad imminuendam vel plane abolendam gabellam, quæ detractus nomine debetur, faciat omnino nihil; præcipue cum isthæc gabella pro facta emigrandi venia, in compensationem collectarum aliorumque tributorum ab emigrante, si porro in territorio moraretur, impofterum quoque persolvendorum, denique ad consequendam indemnitatem ratione bonorum extra commercium provinciæ eo modo devenientium sit præstanda. Si ergo Dominus quidam territorialis ea, quam BECKIUS adfert, ratione motus Judæis emigrantibus gabellam condonat, singulare id beneficium est, nec generalem Juris regulam constituere potest. Inde etiam est, quod in nostra Franconia a Judæis emigrantibus non tantum adcurate exigatur gabella, sed etiam de dote Judæorum exportanda duplum respectu Christianorum persolvi debuerit vi Mand. de 21. Febr. 1693., utut posterius hoc, Decreto Regiminis de 9. Maji 1750. fuerit immutatum ****).

*) Vid. BOEHMER *loco saepe alleg.* §. 35. REINKING *l. c.* n. 13. & 37. MÜLLER *Pract. rer. for. Res.* 23. n. 18. *seqq.* Quod & fate-
tur ipse BECKIUS *C. V.* §. 6. *in tr. cit.*

**) SEHRÖD *in Syst. Juris Publ. Universalis P. III. C. I.* §. 25. *seqq.*

***) Clariss. D. PRAESES *in Elem.* §. 49.

****) Ibi

****) Ibi ita sancitur: Es solle von denen Heimsteuern oder Heyraths-Gätern, welche die Juden ihren ausser Land verheyrahteten Kindern bedingen und mitgeben, sogleich bey derenselben ausser Landbringung die gebührende Nachsteuer und zwar überhaupt und insgemein 5 von 100, in denen Fällen aber, da diejenige fremde Landsberrschaften, vorunter solche hinaus beyrahtende Kinder sich setzen, ein mehreres als 5 von 100 von denen Juden, so von dar in unsere hochstiftische Lande einbeyrahten oder einziehen, für Nachsteuer zu erheben pflegen, ebenfalls ein mehreres Jure reciproco und ohne weitere Nachsicht (non admilla cautione, quod olim permittebatur in Decret. de 21. Jul. 1748., sed mutatum fuit Rescr. Cam. de 7. Aug. 1749.) gefordert, erhoben und eingebracht werden. Addita limitatione seu potius interpretatione authentica in Decret. Reg. de 14. Aug. 1750. Nachdem jedoch aus der Erfahrung nicht unbekannt ist, daß hie und da bey denen jüdischen Ausbeyrahtungen denen neuangehenden jüdischen Eheleuten auch von einigen unter fremden Landschutz stehenden anverwandten Juden ein Beytrag oder Beysteuern abgereicht werde, so solle in diesem Fall, wann das Angeben gehörig dargethan und erwiesen wird, von dem solchergestalt aus fremden Landen erworbenen Beytrag oder Beysteuern, als welche für ein aus den hochf. würzburgischen Landen verbracht werden des Vermögen nicht zu achten seyn mag, einige Nachsteuer von ihnen Beamten nicht gefordert und erhoben, noch eingebracht werden. Imo in Rescr. Camerali de 18. Febr. 1751. in insignem Judæorum favorem statutum: In Anbetracht deren denen Juden aufliegenden großen Beschwerden solle auf 6. Jahr alle Nachsteuer von denen Heyrathsgeldern nachgesehen, und hierunter es bey dermahliger Anordnung dergestalt gelassen werden, daß ermeldte Jüdenschaft von denen ausser Land verbracht werdenden Dotalgeldern innerhalb der vorgesezten Zeit einige Nachsteuer zu entrichten weder schuldig noch gehalten seyn solle. Incidenter hic adverto, in relato Decreto de 9. Maji 1750. insuper statui, ut ad evitandas fraudes & subdolas creditorum deceptiones omnia pacta dotalia a Judæis cum liberis suis extra provinciam matrimonium contracturis ineunda penes hujatam Judæorum præfecturam sub gravi poena insinuentur, ibique, ne ullus dolus malus tertii vel læsio subsit, sedulo invigiletur. Quæ vero cum prolibus suis in ipsa provincia matrimonium ineuntibus ac deinceps quoque ibi commoraturis dotalia conficiunt pacta, eorum insinuatio non requiritur; uti nec necesse est, ad effectum unionis prolium a Judæis ineundæ, ut proclama Judicio provinciali exhibeant, cum in eo capite a dispositione Ordinationis Provincialis P. III. tit. 113. eos exemerit inveterata consuetudo, quæ pro Lege habenda est.

§. XLII.

Superesset nunc, ut de Juribus Judæorum *conversorum* ageremus: sed quoniam non licet nobis esse longioribus, & fines scriptioni præpositi jamjam expirant, unicam de solutione matrimonii, uno ex conjugibus judaicis ad christiana Sacra transeunte, quæstionem in præsens delibabimus. Certissimum vero est, tali casu per *solum transitum* unius partis ad Christianismum, matrimonium (utut rationem contractus civilis duntaxat habeat, neque absolute & pro omni casu, ut quidem fidelium conjugia, indissolubile sit ex Christi institutione, cum ad rationem Sacramenti non sit elevatum) nequaquam tamen dissolvi: quin potius eo casu separationem vetet Apostolus 1. *ad Corinth. VII.*, maxime cum contingat *sanctificari virum infidelem per mulierem fidelem*, & econtra. Quod tamen Apostoli præceptum divinum non esse, tum ipsa ejus verba: *ceteris ego dico, non Dominus*, manifeste produnt, tum doctrina Pontificis in *Cap. 7. §. 8. X. de divortiiis* explicat verb.: *Nisi post conversionem illa renuat cohabitare cum ipso, aut etiam si consentiat, non tamen absque contumelia Creatoris* — — quia secundum Apostolum frater aut soror non est hujusmodi subiectus servituti, hoc est, poterit conjux fidelis tali casu transire ad novas nuptias. Confer. GRATIANUS *Causa XXVIII. Q. 1. per totum*. Unde servatis servandis transitum ad alias nuptias vivente priore conjugē, sed in infidelitate ac pertinacia perseverante permitti posse, communis fuit Decretalistarum sententia. Scio equidem tam ex Canonistis, quam Theologis non unum in contrariam abire sententiam, & tales secundas nuptias vehementer improbare, provocantes ad illud Concilii Meldensis: *Si quis habuerit uxorem virginem ante baptismum, vivente illa post baptismum alteram habere non possit: crimina enim baptismo solvun-*

solvuntur, non conjugia. Ita sane in casu proposito celebriores Theologi Parisienses multique Galliae Episcopi censuere. Vid. AUGUSTINUS GERVASIO *de Sacramento matrimonii* Cap. V. & qui illum sequitur PAULUS JOSEPHUS A RIEGER in *Jurispr. eccles. P. IV. §. 216. seqq.* Sed quidquid sit, de hac controversia, (omnia enim argumenta, quibus ab utriusque sententiae patronis adversa fronte pugnari solet, hic adferre, & quænam alia robore superent, decidere velle, temerarium fortasse foret, longum certe nimis) in ista sententiarum diversitate nos in Franconia dispositionem Juris Canonici in *cit. capp.* amplectimur, crebraque docemur experientia, altera parte in sua superstitione perseverante, conjugemque sequi renuente, huic, parti nimirum conversæ, dari veniam a potestate ecclesiastica, ad nova transeundi vota, priore matrimonio, quod in judaica cœcitate contractum est, penitus dissoluto.

*) Conf. præter allegatos VAN ESPEN *Juris Eccl. Universi P. II. Tit. XV. n. 3. seqq. fol. mibi 422.* D. ANTONIUS SCHMIDT in *Inst. Juris Eccl. P. II. p. 144.* BOEHMER *J. E. P. Tom. III. Lib. III. tit. XXXIII. §. 65 seqq.* Responsum Jctorum Lipsiensium & Argentoratensium apud BECK. *Cap. VII. §. 29.*

§. XLIII.

Hæc sunt, quæ de Judæorum Juribus commentari breviter volumus. Equidem supersunt plurima alia, quæ de his a Doctoribus disputantur; sed non est nostrum, istas jam componere lites. Nec enim aliud quidquam animo constitutum habuimus, quam Jura Judæorum Franconica e Jure etiam communi subinde illustrata hic adferre.

F I N I S.

POSI-

POSITIONES
EX
UNIVERSO JURE.

I. EX JURE NATURAE ET GENTIUM.

I.

Ex genuino conceptu Dei, tanquam entis sapientissimi optimique, & hominis ad divinæ gloriæ manifestationem procreati, simulque libertate plena instructi & defectibilis, necessitas Legum naturalium manifeste consequitur, præcipue cum positivæ universales olim haud darentur, quæ primum a CHRISTO sunt repetendæ.

II. Contra si daremus, quod sine summo scelere dari nequit, non esse Deum, aut non curari ab eo negotia humana, nullus prorsus obligationi alicui naturali foret locus: adeoque abstrahendo a prima rerum causa conceptus Legum naturalium simpliciter est impossibilis, contra H. GROTIUM de J. B. & P. in Prolegom. §. II.

III. Proprietates Legum naturalium sunt ejusmodi, ut collectim sumptæ nulli alii Legum generi convenient. Sunt enim perspicuæ satis & intelligibiles, dein mathematicæ certæ, tum immutabiles, & quod consequens est, necessariæ atque æternæ, non subjective tantum, ut loqui solent, sed & objective universales, denique sanctæ & faciles.

IV. Non repugnat, Leges naturales casu & eventu particulari ita inter sese collidi, ut omnes conservare sit impossibile: tum vero oportet considerare, utra alteram robore superet, rationesque ita instituere, ut Lex fortior debiliori, bonum totius bono partis, finis medio, sive Lex fundamentalis Legi minus fundamentalis anteferatur.

V. Inter Jura homini cuivis congenita pertinet Jus rerum, Jus securitatis, Jus defensionis, Jus violentiæ & belli. Hoc tamen non obstante status naturæ per se est status pacis, contra ac HOBBSIO de Cive IX. 3. XIII. 7. ac THOMASIO Fund. Jur. nat. III. 3. §. 55. visum.

VI. Fallitur idem HOBBIUS, dum Jus violentiæ ex nuda obligatione erga se deducit, quod tamen sine læsione concipi nequit. Itaque fame perituro non licebit, ut se alat, hominem alium innocentem jugulare.

VII. Cum ergo sine læsione concipi Jus violentiæ nequeat, facile patet, inter liberas etiam gentes solum metum crescentis potentiæ non esse justam belli inferendi causam.

VIII. Sed nec propagatio veræ religionis justam belli gentibus ab illa alienis intentandi rationem continet.

IX. Conceptus belli punitorii, quod GROTIUS L. II. Cap. XX. §. 38. seq. statuit, genuinis Juris gentium principiis repugnat.

II. EX JURE PUBLICO UNIVERSALI.

I. Possibilem esse formam Reip. mixtæ contra BODINUM de Republ. II. I. recte adseritur.

II. Male negant HOTOMANNUS & HENR. DE COCCEJIS dari regna patrimonialia; nec enim repugnat, regnum haberi a rege pleno Jure proprietatis.

III. Majestati non derogat simplex nexus feudalis, neque promissio ab Imperante intuitu etiam illorum facta, quæ ad Imperii rationes pertinent, & conjuncta cum clausula nullitatis, vel etiam commissoria.

IV. Clericos Legibus civilibus pro universa civitate latis obligari indubium est; quo ipso tamen Juribus singularibus, quibus eorum ordo est ornatus, nihil omnino detrahatur.

V. Potestati legislatoriæ injurii sunt, qui ajunt, ex Lege civili positiva non resultare obligationem subditorum internam, seu in foro conscientiæ.

VI. Potestatem Imperantis punitivam Jus etiam vitæ necisque complecti, defendimus contra Marchionem di BECCARIA. Aequè tamen certum est, Imperantem eo Jure parcissime, & nonnisi eorum delinquentium intuitu uti debere, quorum necem tutio securitatis publicæ reddit necessariam, iisve in casibus, quibus reip. salutis per mitiora remedia consuli haud potest.

VII. Finis pænarum in republ. proximus non est sola ultio, neque talio, sed satisfactio & securitas læso præstanda, emendatio lædentis,

ris, & exemplum. Quamvis non necesse sit, triplicem hunc finem ad omnem pœnam infligendam actu concurrere.

VIII. Ultimus vero, uti omnium actionum Imperantis, salus reip. Tantum abest, ut cum MACHIAVELLO suam tantum voluntatem aut libidinem pro norma ipsi statuamus.

IX. Dominium eminens, quod aliis rectius Imperium in subditorum bona vocatur, comprehendit etiam bona ecclesiastica, salvis privilegiis legitime concessis, & receptis, quibus tamen illud penitus abdicari posse, nemo evincet.

X. Obligatio subditorum ad solvenda tributa etiam interna est, nec cessat ob dubium de justitia collectarum, imo nec ex prætextu manifestæ injustitiæ.

XI. Neque enim subditis Jus est, judicandi de justitia actionum Principis.

XII. Unde recte statuimus, contra impiam Monarchomachorum sectam, Imperanti neque ob injurias privatas, neque ob publicas a populo resisti jure posse, pœnamve ullam irrogari.

III. EX JURE PUBLICO ECCLESIASTICO.

I.

Ecclesia est societas inæqualis, cum sacrum in ea imperium a CHRISTO sit institutum, quod Pontifici & Episcopis, minime vero Imperanti politico competit.

II. Sed nec vicissim Pontifex & Episcopi ullam, nec indirectam quidem, in temporalia Regum & Principum christianorum potestatem sibi adrogare possunt.

III. Uti Primatum Pontifex, ita potestatem suam regitivam immediate a CHRISTO habent Episcopi.

IV. Plenitudo potestatis pontificiæ eo extendi nequit, ut vigore illius S. Pontifex pactis nomine Sedis apostolicæ cum supremis Imperantibus initis, qualia sunt Concordata Nationis Germanicæ, derogare possit.

V. Præpostera est Decretalistarum quorundam sententia, a) universam potestatem beneficiorum in toto orbe christiano in manu Pontificis esse. b) Illum esse dominum beneficiorum, & sic simoniam ab ipso horum intuitu non posse committi.

VI. Leges disciplinares universales condere potest S. Pontifex: eas tamen a) indistincte recipere non tenentur Episcopi in suis ecclesiis; b) per se

se ergo ruit, quod contendunt, promulgationem Romæ factam sufficere ad obligandam universam Ecclesiam.

VII. Dogma fidei a S. Pontifice propositum tum demum omni dubio subesse desinit, quando universalis Ecclesiæ seu in Concilio æcumenico congregatæ, seu per orbem dispersæ consensus accedit. Obligat tamen propositio dogmatis a S. Pontifice facta quemvis fidelem ad non dogmatizandum contrarium, donec aliud ab Ecclesia statuatur.

VIII. Episcopi Ecclesias suas Jure proprio tanquam Hierarchæ a Spiritu sancto positi regunt: sequitur ergo a) eorum potestatem arbitrarie adimi aut restringi non posse per exemptiones, nisi quas causæ canonicæ publicæ exigunt. b) Quæ jam reapse factæ sunt, exemptiones esse restringendas: c) adeoque si quis exemptionem hujusmodi prætendat, gravissimam contra eum stare præsumptionem, onusque probandi eidem incumbere.

IX. Residentia Episcoporum in suis Ecclesiis, eaque non localis tantum, sed laboriosa Juris divini est.

X. Censuræ, quarum ferendarum Jus est potestati ecclesiasticæ, Jure divino effectus civiles & politicos haud producant.

XI. Princeps simul est advocatus Ecclesiæ & populi sui Juriumque ejus protector; cui alterutri fini justum Placeti regii usum commensuratum esse oportet.

XII. Exemptio personarum ecclesiasticarum a foro laicali in causis civilibus æque ac criminalibus Principum privilegiis debetur.

IV. EX JURE ECCLESIASTICO PRIVATO.

I.

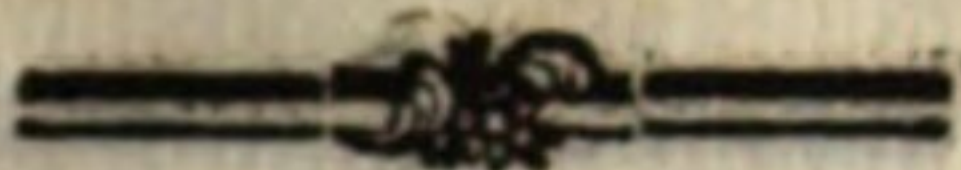
Possunt esse circumstantiæ, quæ Legem amortizationis justam, imo & necessariam reddant.

II. Jus determinandi legitimam ætatem, qua candidati ordinum religiosorum ad probationem professionemve recipi debeant, Principi politico negandum haud videtur.

III. Sicuti a) collatio beneficiorum intuitu rei temporalis facta, remota omni palliatione, simoniam continet: ita & illi, qui pro ingressu religionis aliquid dant aut accipiunt, ejusdem criminis rei existunt.

b) Cumque frequentissimum simoniæ pallium sit titulus paupertatis monasterii, justissima sane est Synodi Tridentinæ sanctio Sess. XXV.

C. III. de Regul. ut ubique is tantum monachorum numerus constituatur, qui

qui vel ex redditibus propriis monasterii, vel ex consuetis elemosynis commode possit sustentari. c) Occulta simoniae latibula facile deteguntur, modo ad pessimas ejus sequelas curate attendamus.

IV. Decimæ a) in Lege nova neque Juris divini sunt, neque de ulla Lege ecclesiastica, quæ decimas expresse præceperit, ante Concilium Matisconense II. A. 585. habitum perspicue satis nobis constat. b) Laicorum incapacitas, earum intuitu, Jure ecclesiastico statuta non impedit, quominus uti quondam Episcopi, ita hodie S. Pontifex eas in istos transferre, aut hi illarum possessionem, salva conscientia, continuare possint.

V. Lex Imperii quincunces usuras determinans decretalibus pontificiis haud repugnat.

VI. Clericus minor ob læsionem, quam resignando beneficium incurrit, in integrum restituendus est: modo ea læsio non ex amissione pinguium reddituum, sed ex derelictione veræ suæ vocationis juvenili inconstantia facta, juxta Ecclesiæ spiritum æstimetur.

V. EX JURE PUBLICO IMPERII.

I.

Absurdissima est HIPPOLITI A LAPIDE ejusque sequacium adsertio: in Imperatore, ut Statibus contradistincto, non nisi umbram quandam seu speciem externam majestatis vigere; eique omnes Imperii Leges & universa ejus historia apertissime contradicunt.

II. Jus primariarum precum Imperatori competit ex antiqua consuetudine, etiam absque indulto Pontificio.

III. Uti memorato Juri respectu Catholicorum nequaquam præjudicarunt Concordata N. G. ita intuitu Ecclesiarum Protestantium illud expresse stabilivit Pax Westph. in immediatis quidem, modo ante hanc pacem unquam id exercuerit, in mediatis vero, si prima die Jan. 1624. facultatem id exercendi habuerit.

IV. Hæc ipsa P. W. mutuam quidem & exactam, nequaquam vero omnimodam & universalem Catholicos inter & Protestantes æqualitatem introduxit.

V. Ejusdem Pacis articuli Vti §us 52. ubi de Jure eundi in partes disponitur, non nisi de causis religionis, & quæ cum istis sunt connexæ, intelligi potest.

VI. Præter tres in Imperio toleratas Religiones nullus Imperii Status alteri sectæ addictos subditos in suo territorio fovere & tole-

rare

rare, nedum publicum religionis exercitium iisdem indulgere potest.

VII. *Adsertio Protestantium*, in causis religionem concernentibus nullos plane decerni processus, sed omnia levato quasi velo decidi debere, in Legibus Imperii nullum invenit praesidium.

VIII. *Rekursus a supremis Imperii tribunalibus ad universalia ejus comitia* non nisi ob gravamen omnibus Statibus, certove eorum ordinis commune, est permissus.

IX. *Electores per ea, quae Capitulationi Caesareae suo tantum arbitrio adjiciunt*, omnes Imperii Status obligandi potestate destituuntur.

X. *Pater agnatusve proximus Episcopi impuberis vel minoris, sive Catholici sive Protestantis in administrandis bonis & Juribus temporalibus Ecclesiae per postulationem huic obtingentis, nihil sibi Juris tutorio nomine vindicare potest.*

VI. EX JURE CIVILI.

I.

Sola minor aetas contra sponsalia legitime celebrata restitutionem in integrum non parit, utut hoc BOEHMERUS in J. E. P. Tom. III. p. 1134. seqq. totis viribus contendat. Error vero invincibilis circa bona fortunae commissus justam praebet repudii causam.

II. *Res, quam maritus suo nomine ex pecunia dotali emit, dotalis non evadit.*

III. *Dolum incidentem negotia nulla non reddere, contra NOODTIUM de forma emend. doli mali, statuimus.*

IV. *SCti VELLEJANI exceptio feminae etiam contra feminam competit. Ejus renuntiatio rationi Juris quidem contraria, sed in Legibus tamen & praxi fundata est.*

V. *Filius legitimam sine protestatione acceptando, onus tamen eidem adjectum non agnovisse, nec actioni suppletoriae renuntiassse censetur.*

VI. *Infantes expositos legitimos baud praesumi, contra LEYSERUM Med. ad ff. Vol. IX. p. 739. defendimus.*

VII. *In actione negatoria reo, tametsi in quasi possessione servitutis sit, probatio incumbit.*

VIII. *Litis contestatio non semper inducit malam fidem, adeoque nec indistincte usurae & fructus post litem contestatam debentur.*

IX. Con-

IX. Confessio judicialis, etiam in civilibus causis multo plus ponderis habet, quam extrajudicialis: hæc enim sola non multum probat, nisi per alias probationes & argumenta ipsi pondus addatur. Dissentit LUDOVICI in Doctr. Pand. tit. de Confess. §. 3.

X. Sententia simpliciter declaratoria v. g. domini cuiusdam in re certa competentis, alteri etiam, qui in lite non fuit, agenti obstat.

VII. EX JURE CRIMINALI.

I.

Maritus uxorem adulteram & adulterum in flagranti deprehensos impune occidit, non autem uxor casu inverso.

II. Quod in virginem furiosam aut dementem committitur stuprum, ex se violentum non est.

III. Gravissime errat MENOCHIVS L. II. de arbit. jud. quæst. Cent.

IV. Cas. 324. statuens, occidenti Titium, cum vellet occidere Cajum, capitis pœnam esse remittendam.

IV. Ad ultimum supplicium homicidæ irrogandum animus occidendi directus necessario haud requiritur: unde facile patet a) mandantem vulnerare de occiso teneri, si mandatarius fines mandati egressus occidat.

V. b) Expositionem infantis ita factam, ut ex circumstantiis ejus mors facile potuerit prævideri, si ea revera secuta est, ultimo supplicio recte multari.

VI. Denunciatio complicitis an in tortura facta sit, an extra eam, nihil omnino interest, sed eadem utriusque est efficacia.

VII. Inculpatio læsi moribundi sola indicium ad torturam sufficiens non facit.

VIII. Inquisitus perferendo tormenta crimen imputatum haud semper plene purget, ideoque adhuc extra ordinem pœna quadam recte coerceri potest.

IX. Nec si postea novis indiciis emergentibus in inquisitionem torturamve repetatur, exceptione rei judicatæ se tueri potest.

X. Inquisitus, cui in salvo conductu promissum fuit: vitam ipsi salvam fore, in vincula conjici, torqueri, & pœna alia quacunque, præterquam mortis adfici juste potest. Verba ergo salvi conductus stricte interpretari quidem licet, non tamen cavillari.

VIII. EX JURE FEUDALI.

I.

Uti feloniam vasalli, ejus quidem descendens, non vero agnatis innocentibus nocet; ita nec resolutio feudi iisdem non consentientibus obesse potest.

II. Hy.

II. Hypotheca in feudo cum consensu domini directi constituta, feudo ad eundem reverso non resolvitur.

III. Fenda ecclesiastica natura sua in feminas non transeunt.

IV. Neque pecunia ex feudo redacta, neque ad feudum emendum destinata feudalisis est, sed utraque allodialis manet.

V. In decidendis controversiis feudalibus primo omnium inspicienda sunt investiturae & conventionis feudalis verba: sin vero plures de eodem feudo extantes investiturae non concordant, in dubio prima & antiquior sequentibus & recentioribus praevalabit.

VI. Dominus de feudo inter duos controverso unum recte investit, invito etiam vel ignorante altero, modo huic Jus suum reservetur.

IX. EX JURE FRANCONICO.

I.

Sponsalia clandestina, seu forma solenni a Legibus nostris praescripta, destituta, efficacem in neutro foro obligationem producant.

II. Ea per subsequentem concubitum aequae parum firmanantur, quam per juramentum adjectum.

III. Potestatem uxoris, contradicendi intra 6 hebdomadas contractibus a marito se inscia initis, & cum praesenti damno conjunctis ad mutuum pecuniariae majoris paulo momenti Jure extendimus.

IV. Non vero ad debita eorum, qui publicam exercent negotiationem: his enim intuitu hujus negotiationis, etiam absque uxorum consensu mutuam accipere pecuniam integrum est.

V. Ad constituendum pignus praetorium realis missio & possessionis adprehensio necessaria haud est, sed solum Judicis decretum sufficit.

VI. Pignora praetoria sumptibus & periculo impetrantis salvoque anteriorum Jure conceduntur; fortiori ergo jure subnixis nullum inferunt praedjudicium.

VII. Quae fructuum species ad majores vel minores decimas pertineat, universalis regula in Franconia non extat, sed localis saltem consuetudo normam praebet, unde etiam novalium perceptio dijudicanda venit.

II. Hypotheca in feudo cum consensu domini directi constituta, feudo ad eundem reverso non resolvitur.

III. Fenda ecclesiastica natura sua in feminas non transeunt.

IV. Neque pecunia ex feudo redacta, neque ad feudum emendum destinata feudalisis est, sed utraque allodialis manet.

V. In decidendis controversiis feudalibus primo omnium inspicienda sunt investiturae & conventionis feudalis verba: sin vero plures de eodem feudo extantes investiturae non concordant, in dubio prima & antiquior sequentibus & recentioribus praevalabit.

VI. Dominus de feudo inter duos controverso unum recte investit, invito etiam vel ignorante altero, modo huic Jus suum reservetur.

IX. EX JURE FRANCONICO.

I.

Sponsalia clandestina, seu forma solenni a Legibus nostris praescripta, destituta, efficacem in neutro foro obligationem producant.

II. Ea per subsequentem concubitum aequè parum firmanur, quam per juramentum adjectum.

III. Potestatem uxoris, contradicendi intra 6 hebdomadas contractibus a marito se inscia initis, & cum praesenti damno conjunctis ad mutuum pecuniaria majoris paulo momenti Jure extendimus.

IV. Non vero ad debita eorum, qui publicam exercent negotiationem: his enim intuitu hujus negotiationis, etiam absque uxorum consensu mutuam accipere pecuniam integrum est.

V. Ad constituendum pignus praetorium realis missio & possessionis adprehensio necessaria haud est, sed solum Judicis decretum sufficit.

VI. Pignora praetoria sumptibus & periculo impetrantis salvoque anteriorum Jure conceduntur; fortiori ergo jure subnixis nullum inferunt praedictum.

VII. Quae fructuum species ad majores vel minores decimas pertineat, universalis regula in Franconia non extat, sed localis saltem consuetudo normam praebet, unde etiam novalium perceptio dijudicanda venit.

Schneidt, Joseph Maria

Diss. inaug. iur. de iuribus Iudaeorum ex legibus inprimis Franconicis

Wirceburgum 1776

4 Diss. 5173#Beibd.1

urn:nbn:de:bvb:12-bsb11029929-3

VD18 15142604-001